

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra liturgické teologie

Obor: Teologické nauky

Pavla Jůzová

**Liturgická reforma a duchovní hudba
v pražské arcidiecézi po II. vatikánském koncilu**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Ing. Pavel Kopeček, Th.D.

2014

PROHLÁŠENÍ

Čestně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem jen uvedené prameny a literatury.

V Olomouci dne 14. listopadu 2014

Pavla Jůzová

Děkuji P. Ing. Pavlu Kopečkovi, Th.D. za veškerou pomoc, trpělivost a laskavé vedení této práce. Dále bych chtěla poděkovat svým blízkým za podporu při zpracovávání mnou vybraného tématu.

Obsah

1. Úvod.....	5
2. Dobové okolnosti a zavádění liturgické reformy v pražské arcidiecézi.....	8
2.1 Význam hudby v dokumentech církve.....	8
2.2 Dobové okolnosti liturgické reformy.....	8
2.3 Vznik liturgické komise v roce 1965, informace v Oběžníku apoštolské administratury a vzpomínky pamětníků.....	12
3. Vznik zpěvníků a nápěvů k žalmům.....	15
3.1 Jednotný kancionál.....	16
3.1.1 Tisk, distribuce a některá vydání Kancionálu.....	20
3.1.2 Struktura Kancionálu.....	22
3.1.3 Porovnání dvou vydání Kancionálu.....	23
3.1.4 Varhanní doprovod Kancionálu.....	29
3.2 Mešní zpěvy a Hymny.....	30
3.2.1 Mešní zpěvy.....	32
3.2.2 Denní modlitba církve – Hymny.....	36
3.2.3 Varhanní doprovod k Mešním zpěvům, k Hymnům pro denní modlitbu církve a ke Zpěvům s odpovědí lidu.....	37
3.2.4 Přijetí a hodnocení Mešních zpěvů.....	39
3.3 Zpěvy s odpovědí lidu – žaltář.....	41
3.4 Další zpěvníky na území pražské arcidiecéze po roce 1965.....	43
3.4.1 Zpěvník P. Bonaventury Boušeho.....	43
3.4.2 Svatohavelský zpěvník.....	44
3.4.3 Další zpěvníky používané v pražské arcidiecézi – tzv. rytmické písně.....	46
4. Zpěvníky používané v kostelích pražské arcidiecéze.....	49
4.1 Hluboš.....	51
4.2 Kostel sv. Havla v Praze.....	52
4.3 Situace v dalších kostelích v pražské arcidiecézi.....	53
5. Závěr.....	55
Prameny a literatura.....	57
Primární:.....	57
Sekundární:.....	65
Přílohy.....	67
ANOTACE.....	96
ANNOTATION.....	97

1. Úvod

Liturgická reforma, kterou přinesl II. vatikánský koncil, zasáhla i duchovní hudbu, zejména liturgickou. Objevily se nové požadavky a zároveň také nové možnosti, což vedlo mj. ke vzniku nových zpěvníků, ordinárií a dalších zpěvů. Tyto hudebniny vznikaly poměrně dlouhou dobu. Cílem této práce je alespoň částečně zmapovat vznik nových zpěvníků a některé s tím související okolnosti v pražské arcidiecézi.

Pro toto téma jsem se rozhodla z několika důvodů. Jako první bych jmenovala své varhanické působení v několika pražských kostelích, kde se používají různé zpěvníky, o které jsem se začala více zajímat. Zároveň jsem měla možnost poznat několik hudebníků, kteří se aktivně podíleli na rozvoji duchovní a liturgické hudby a někteří z nich již odešli na věčnost. Uvědomila jsem si také, že je třeba zaznamenat a případně také zpracovat jejich vzpomínky na období liturgické reformy a další události. Zásadním nedostatkem při bádání o tomto období je nedostatek písemných pramenů. Vzhledem k okolnostem daným dobou (60. až 80. léta) nebylo možné pořizovat příliš mnoho záznamů a tak jsou pamětníci velmi cenným zdrojem informací.

Dalším důvodem k sepsání této práce byly občasné diskuze mezi některými varhaníky o možnostech využívání Mešních zpěvů a Kancionálu. Narazila jsem také na ne zcela vysvětlitelný odpor ke zpěvníku Mešní zpěvy. Vedlo to tak k mému dalšímu zájmu o důvodech a období vzniku hudebnin, z nichž mnohé se dodnes využívají.

Během svého bádání jsem objevila spoustu zajímavých pramenů, ale ne všechny bylo možné využít a některé z nich je třeba ještě důkladně prozkoumat.

Je velmi obtížné hodnotit hudební stránku zavádění liturgické reformy v pražské arcidiecézi s odstupem mnoha let, proto se snažím v této práci vyjadřovat své hodnocení co nejméně.

Toto téma mě velmi zaujalo a tak doufám, že bude tato práce přínosná i pro další zájemce o chrámovou hudbu.

Během sbírání materiálu a rozhovorů s pamětníky jsem neobjevila soubornou práci, která by se přímo zabývala vznikem nových zpěvníků v souvislosti s liturgickou reformou a činností hudební sekce České liturgické komise. Byly publikovány různé články, které se tématu někdy jen okrajově dotýkají – např. rozhovory s některými hudebníky, zmínky

v monografiích aj. Našla jsem pouze jeden článek od Františka Šmída, který se věnuje vzniku zpěvníků používaných v současnosti, což je *Kancionál a Mešní zpěvy*.

Bádání jsem zahájila oslovením několika pamětníků, kteří byli zároveň ochotni se podělit o informace a své vzpomínky. Připravila jsem si otázky a tematické okruhy, ale zároveň jsem svým konzultantům chtěla ponechat volnost v odpovědích. Původním záměrem bylo rozhovory nahrávat, ale ne všichni tomu byli nakloněni, proto mám výpovědi zpracovány různě (písemně, poznámky z rozhovoru, nahraný rozhovor). Dotyční mě také odkázali na případné další prameny informací.

Nejprve jsem se domluvila s Bohuslavem Korejsem (zúčastnil se příprav Kancionálu a zpěvníku Mešní zpěvy, autor mnoha nápěvů písní a žalmů, sbormistr aj.), který mi zároveň poskytl některé materiály ze svého archivu. Po vzájemné domluvě B. Korejs odpovědi na otázky zpracoval písemně.¹

Doc. František Šmíd (podílel se z počátku na přípravě Kancionálu, zpěvníku Mešní zpěvy a na dalších zpěvnících, ke kterým dodával podklady – fotografoval písně ze starých kancionálů) již dříve sepsal své vzpomínky v článku, který vyšel v časopise *Psalterium*, požádala jsem ho ještě o doplnění².

Jako třetího jsem oslovila prof. Jana Matějku, který s natočením rozhovoru nesouhlasil, proto jsem si během setkání dělala pouze poznámky. Zároveň mne odkázal na text své přednášky a na další zajímavé prameny informací.³ Nakonec jsem ještě oslovila dr. Václava Konzala a dceru Otto Alberta Tichého – Terezu Sumovou.

Zásadním problémem při získávání autentických vzpomínek byl nedostatek pamětníků. Mnozí již zemřeli.

Dalším velmi přínosným zdrojem informací je **Oběžník**, který byl vydáván Apoštolskou administraturou v Praze. Označování Oběžníku, rozsah, stránkování a další údaje potřebné pro přesné citování se v jednotlivých ročnících liší. Do svazků s Oběžníky jsou v některých ročnících různě vloženy další tiskoviny (pozvánky aj.), které byly zařazovány chronologicky.

Informace o dobových okolnostech v Československu jsem čerpala z několika publikací, které se věnují novodobým dějinám a vybraným tématům po roce 1948.⁴ Bohužel

¹Bohuslav Korejs – písemné odpovědi na otázky, prosinec 2012. Archiv autorky.

²Rozhovor z 10. ledna 2013 s Františkem Šmídem v sídle 1. LF UK v Praze, Kateřinská ul. 32. Archiv autorky.

³Setkání s prof. Janem Matějkou se uskutečnilo dne 12.3.2013 v sídle Liturgického institutu v Praze, Hradčanské náměstí č. 13.

⁴BALÍK, Stanislav; HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. 1. vyd. Brno: CDK, 2007. ISBN: 978-80-7325-130-7. 399 s.

různé archivy a další zdroje teprve čekají na své zpracování. Proto za nejpřínosnější považuji osobní vzpomínky pamětníků, kteří mě zároveň opakovaně ujišťovali, že některé dokumenty (např. zápisy ze schůzí připravující zpěvníky aj.), o kterých jsem se domnívala, že by měly být dohledatelné, neexistují.⁵

Dalším zásadním problémem v bádání a dohledávání konkrétních dokladů o průběhu liturgické reformy je nedostatek archivů na kůrech kostelů. V mnoha kostelích se o archiv nikdo nestará nebo byl již zlikvidován.⁶

Práci jsem rozdělila na několik částí. Nejprve pojednám o okolnostech, které provázely zavádění liturgické reformy po II. vatikánském koncilu a o vzniku liturgické komise. Na to navazuje část věnovaná vzniku zpěvníků a responsoriálních nápěvů. Zmiňuji také tzv. rytmické zpěvníky. V předposlední části se zabývám současnou situací v některých farnostech pražské arcidiecéze.

⁵Srov. Bohuslav Korejs – písemné odpovědi na otázky, prosinec 2012. Archiv autorky.

⁶Na základě osobního sdělení jsem se takto dozvěděla o likvidaci materiálu na kůru v kostele Nanebevzetí Panny Marie a sv. Václava v Kralupech nad Vltavou s odůvodněním, že to nebylo hodnotné.

2. Dobové okolnosti a zavádění liturgické reformy v pražské arcidiecézi

2.1 Význam hudby v dokumentech církve

Liturgická reforma, kterou přinesl II. vatikánský koncil, se týkala celé církve. Zásadním dokumentem je *Konstituce o posvátné liturgii - Sacrosanctum Concilium*⁷ (SC) z roku 1963. V článcích 45-46 vybízí ke zřizování liturgických komisí a liturgické hudbě se věnuje 6. kapitola (SC 112-121). Hudba dodává liturgii slavnostnější ráz⁸ a je s ní úzce spjata. Tato kapitola klade také důraz na zpěv a jeho podporu.

Dalším důležitým dokumentem je *O hudbě v posvátné liturgii - Musicam sacram*⁹ z 5. března 1967. Je třeba ještě zmínit starší dokumenty týkající se liturgické hudby, a to *Motu Proprio Pia X. - O posvátné hudbě*¹⁰ z 22. listopadu 1903 a konstituce *Divini cultus Pia XI. - O posvátné hudbě*¹¹ z 20. prosince 1928.

Hudba je nedílnou součástí liturgie, zejména zpěv, který se má liturgii podřídít, tj. být s ní v dějovém a harmonickém souznění. Nemá překážet nebo překrývat části liturgie, musí se do ní začlenit, protože hudba je služebnicí liturgie.¹²

Velmi významný je zpěv při liturgii, který je třeba podporovat. *Vlastním zpěvem římské liturgie* je gregoriánský chorál¹³, ale i zpěv lidu je důležitý a náleží mu podpora¹⁴.

2.2 Dobové okolnosti liturgické reformy

Pro lepší pochopení okolností, které provázely zavádění reforem II. vatikánského koncilu, považuji za přínosné velmi stručné nastínění tehdejší situace, která nebyla pro křesťany příliš příznivá. Státní orgány vybudovaly po r. 1948 systém, jehož cílem bylo

⁷http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19631204_sacrosanctum-concilium_cs.html, poslední aktualizace nevedena. Cit. 8.11.2014.

⁸Srov. SC 112.

⁹http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mus-sac.htm#nahoru, poslední aktualizace nevedena. Cit. 8.11.2014.

¹⁰http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mo_pro.htm#nahoru, poslední aktualizace nevedena. Cit. 8.11.2014.

¹¹http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mo_pro.htm#dc, poslední aktualizace nevedena. Cit. 8.11.2014.

¹²Srov. ADAM, Adolf. *Liturgika. Křesťanská bohoslužba a její vývoj*. 2. vyd. Praha: Vyšehrad, 2008. 471 s. ISBN 978-80-7021-968-3; s. 120.

¹³Srov. SC 116.

¹⁴Srov. SC 118.

sledování dění v římskokatolické církvi a zejména činnosti kněží. Po roce 1949 se objevují tzv. církevní tajemníci (také ozn. jako kultovní či církevní referenti) a důvěrníci. Nadále pokračovaly nejrůznější snahy o pečlivé sledování a omezování činnosti církve.¹⁵ Od roku 1956 přešly veškeré záležitosti týkající se církvi pod Ministerstvo školství a kultury (vládní nařízení č. 19/1956, odst. 2), od roku 1967 pod Ministerstvo kultury a informací, od r. 1969 pod Ministerstvo kultury a poté od r. 1971 převzal agendu Sekretariát pro věci církevní při Úřadu předsednictva federální vlády. Zároveň i StB měla své církevní oddělení.¹⁶

Pokoncilní liturgická reforma byla zahájena 7. března 1965 na základě instrukce *Inter Oecumenici*. Tehdejší politická situace v Československu ovšem vůbec nepřála výzvě koncilu k zapojení laiků do života církve a už vůbec nepřála zavádění reforem.¹⁷

V roce 1965 zahájil své působení v pražské arcidiecézi biskup František Tomášek (1899 – 1992).¹⁸ Zúčastnil se liturgického dne, který se konal v Praze, v kostele Matky Boží před Týnem. Tam také mj. vyhlásil zvolení sv. Vojtěcha jako hlavního patrona pražské arcidiecéze.¹⁹

Dalším zásadním problémem při zavádění liturgické reformy byla absence biskupské konference v Československu, biskupské stolce nebyly obsazeny. Až od r. 1965 působil v pražské arcidiecézi biskup František Tomášek. Biskupskou konferenci nahrazoval Sbor biskupů a ordinářů ČSSR, který zřídil celostátní liturgickou komisi v čele s biskupem Ambrózem Lazíkem. Následovalo zřízení dvou subkomisí: jedna pro české a moravské diecéze a druhá pro Slovensko. Součástí obou komisí byly sekce a to liturgická, hudební a umělecká.²⁰

Velkou překážkou v zavádění reforem po II. vatikánském koncilu bylo omezování a zabraňování vydávání potřebných publikací a to i liturgických. Veškeré zveřejňované texty, zejména náboženské, musely projít povolovacím řízením. Některé publikace vyšly až

¹⁵Srov. DEMEL, Zdeněk: *Pod dohledem církevních tajemníků. Omezování činnosti katolické církve v Československu 1945-1989 na příkladu jihočeského regionu*. 1. vyd. Brno: CDK, 2008. 323 s. ISBN: 978-80-7325-170-3; s. 45-48.

¹⁶Ibid. s. 49.

¹⁷Ibid. s. 205 - 206.

¹⁸Srov. http://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Tom%C3%A1%C5%A1ek, poslední aktualizace 17.11.2013. cit. 31.12.2013.

¹⁹Srov.: MATĚJKA, Jan: *Kardinál Tomášek a liturgická obnova*. In OPATRŇ, Aleš (ed.): *Kardinál Tomášek a koncil. Sborník ze symposia k 10. výročí úmrtí kardinála Tomáška a ke 40. výročí zahájení 2. vatikánského koncilu*. 1. vyd. Praha: Pastorační středisko, 2002. 218 s. S. 90-95.

²⁰Srov.: KUNETKA, František: *Liturgická reforma II. vatikánského koncilu a její realizace v moravských diecézích*. In FIALA, Petr; HANUŠ, Jirí (eds.): *Koncil a česká společnost. Historické, politické a teologické aspekty přijímání II. vatikánského koncilu v Čechách a na Moravě*. 1. vyd. Brno: CDK, 2000. 185 s. ISBN: 80-85959-75-5; s. 153-154.

v 80. letech a některé až po r. 1990. Církev měla jen velmi omezené možnosti, jak informovat veřejnost.²¹ Sekretariát pro věci církevní se všemožně snažil, aby zabránil zapojování laiků do všech aktivit souvisejících s již zmíněnými reformami.²²

Jedním z dokladů omezování publikační činnosti církve je informace v Oběžníku Apoštolské administratury pražského arcibiskupství ze dne 27. září 1972, která se týkala předpisů o vydávání neperiodických tiskovin. Všechny neperiodické publikace, tj. *církevní a náboženská literatura, bible, modlitební knížky, zpěvníky, církevní kalendáře, skripta bohoslovecké fakulty apod.* musely projít edičním plánem Ústředního církevního nakladatelství. Další drobné tiskoviny v malém nákladu (např. upomínky na primice, výročí, farní oběžníky aj.) musel povolit okresní národní výbor.²³

Od roku 1967 probíhala různá setkání duchovních, jejichž účelem byla příprava na zavedení nového Ordo missae. Z pozvánky, která je součástí svazku s Oběžníky, se tak dozvídáme, že 22. června 1967 proběhla v arcibiskupském paláci instruktáž vikářů pražské arcidiecéze.²⁴ O jiné instruktáži se dozvídáme z dopisu s čj. 4584/69.²⁵

Velmi významnou změnou bylo zavedení češtiny do liturgie, což se kněží dozvěděli z Oběžníku č. 5 ze dne 3. června 1968.²⁶ V tomtéž Oběžníku se také dočteme, že vyhlášení bylo plánováno na 5. července 1968.

Nový mešní řád byl závazný od 1. neděle adventní roku 1969. V Oběžníku z 2. července 1969 o tom byla tato zpráva:

Dnem 6.4.1969 je datován dekret Posv. kongregace ritu, jímž je promulgován Ordo Missae, závazný od 1. neděle adventní (30.11. tr.). Poněvadž zatím nemáme možnost, aby

²¹Srov. BALÍK, Stanislav; HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. 1. vyd. Brno: CDK, 2007. 399 s. ISBN: 978-80-7325-130-7; s. 286-287. DEMEL, Zdeněk: *Pod dohledem církevních tajemníků. Omezování činnosti katolické církve v Československu 1945-1989 na příkladu jihočeského regionu*. Brno, CDK 2008. 323 s. ISBN: 978-80-7325-170-3; s. 210. Srov.: MATĚJKA, Jan: *Kardinál Tomášek a liturgická obnova*. In OPATRŇÝ, Aleš (ed.): *Kardinál Tomášek a koncil. Sborník ze symposia k 10. výročí úmrtí kardinála Tomáška a ke 40. výročí zahájení 2. vatikánského koncilu*. 1. vyd. Praha: Pastorační středisko, 2002. 218 s. ISBN: neuvedeno; s. 93.

²²Srov. CUHRA, Jaroslav: *Církevní politika KSČ a státu v letech 1969-1972*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. 107 s. ISBN: 80-85270-84-6; s. 57.

²³Srov. *Předpisy o tiskovinách na úseku církevním* (č.j. 3440/72). In *Oběžník apoštolské administratury pražského arcibiskupství*. Č. 8; 27. září 1972. Č.j. 3437/72; s. 37-38.

²⁴Pozvánka je součástí svazku s Oběžníky apoštolské administratury v Praze z r. 1967 a nemá čj. Dokumenty jsou řazeny chronologicky.

²⁵Pozvánka je součástí svazku s Oběžníky apoštolské administratury v Praze z r. 1969. Dokumenty jsou řazeny chronologicky.

²⁶Srov. *Dekret o mešním kánonu v národním jazyce*. (Čj. 2223). In *Oběžník apoštolské administratury*. Č. 5 ze dne 3. června 1968 čj. 2221. Viz příloha č. 1.

*každý duchovní dostal tuto důležitou publikaci vatikánské Polyglotty (a nevíme, kdy ji dostaneme), postupně uveřejníme její podstatný výtah.*²⁷

A jako z dnešního pohledu určitou zajímavost můžeme vnímat upozornění o zavedení nového mešního řádu pro duchovní správy v pohraničí, kde byly bohoslužby pro německy mluvící obyvatelstvo.²⁸

Bohuslav Korejs ve svých vzpomínkách uvádí, že se do činností souvisejících se zaváděním liturgické reformy zapojil co nejdříve, protože se ho to týkalo jako varhaníka a sbormistra. Informace o změnách se šířily ústně a kvůli tehdejší situaci se snažil dělat si co nejméně poznámek a nevědět, od koho který materiál pochází. Zajímavá je také vzpomínka týkající se litoměřické diecéze:

Na podzim roku 1968 se stal bratr Jaromír sekretářem ThDr. Štěpána Trochty, litoměřického biskupa, pozdějšího kardinála. Situace se poněkud změnila. Jelikož se bratr dostal do blízkosti biskupské kurie, která byla přednostně zásobována informacemi přímo z Vatikánu, byl jsem i já trochu přednostně informován o tom, co se bude měnit v liturgii po adventu roku 1969. V Litoměřicích všechno začalo o jeden týden dřív, aby nejen kněží, ale i řádové sestry věděly, jaké změny nastanou zejména při mši.

Zpěv pro tuto liturgii jsme připravili se Sborem pražských literátů a s přítomnými bohoslovci. Akce to byla úspěšná, setkala se s pochopením a u většiny účastníků i s nadšením. Toto setkání se uskutečnilo v litoměřické katedrále sv. Štěpána dopoledne a odpoledne se všelicos hodnotilo v biskupské rezidenci.

*Na první neděli adventní se celá akce měla prvně konat už ve všech kostelích.*²⁹

²⁷Cit. *Nový Ordo Missae* (č.j. K 3108/69). In *Oběžník apoštolské administratury pražské arcidiecéze*. Č. 3295/69, č. 7, 2. července 1969; s. 40.

²⁸Srov. *Zavedení nového Ordo missae* (č.j. 5301/69). *Oběžník apoštolské administratury pražské arcidiecéze*. č. 12, 19. listopad, ročník 1969, čj. 5287/69; s. 64. Viz příloha č. 2.

²⁹Srov. a cit. Bohuslav Korejs – písemné odpovědi na otázky, prosinec 2012. Archiv autorky.

2.3 Vznik liturgické komise v roce 1965, informace v Oběžníku apoštolské administratury a vzpomínky pamětníků

Liturgická komise pro Čechy a Moravu vznikla 10. března 1965 a jejím předsedou se stal biskup František Tomášek. Od roku 1969 byl sekretářem liturgické komise P. Jan Matějka.³⁰ Nejprve vznikla společná československá liturgická komise, která ale působila odděleně. Od roku 1969 došlo k oficiálnímu oddělení na českou a slovenskou.³¹

Činnost České liturgické komise není předmětem této práce, proto chci jen zmínit některé okolnosti, které přímo souvisí s dále probíraným tématem. Náplň práce ČLK nikterak nerozebírám a ani nechci hodnotit. Z materiálů, ke kterým jsem měla přístup, jsem navíc získala spíše jen velmi kusé informace³².

Mnou oslovení pamětníci se podíleli pouze na určité části činnosti ČLK a to z počátku na přípravě jednotného zpěvníku a dalších zpěvech. Později, při přípravě Mešních zpěvů, Hymnů aj. se scházeli a pracovali v soukromém bytě a snažili se o naprosté utajení před StB. Až hotové dílo předkládal sekretář ČLK P. Jan Matějka.³³

Z Oběžníku č. 4, čj. 3714/65 ze dne 31. května 1965 se dozvídáme, že ustavující schůze pražské arcidiecézní liturgické komise se konala dne 25. května 1965. Arcidiecézní liturgická komise (ALK) měla několik sekcí, a to biblickou, katecheticko-liturgickou, pastoračně-liturgickou, hudební a uměleckou. V čele stál biskup František Tomášek a měla tyto členy: P. Jaroslav Aubrecht, P. Vladimír Benda, P. František Engelmann, P. Miloslav Jelínek, P. Jaroslav Kadlec, P. Josef Koukl, P. Jaroslav Kouřil, P. Karel Kudr, P. Pavel Kuneš, P. Jan Matějka, P. Jan Merell, P. Jiří Reinsberg, P. Vladimír Rudolf, a P. Václav Zima. Hudební sekci vedl P. Josef Koukl.³⁴

³⁰Srov. Srov.: KUNETKA, František; *Liturgická reforma II. vatikánského koncilu a její realizace v moravských diecézích*. In FIALA, Petr; HANUŠ, Jiří (eds.): *Koncil a česká společnost. Historické, politické a teologické aspekty přijímání II. vatikánského koncilu v Čechách a na Moravě*. 1. vyd. Brno: CDK, 2000. 185 s. ISBN: 80-85959-75-5.; s. 159.

³¹Srov.: MATĚJKA, Jan; *Kardinál Tomášek a liturgická obnova*. In OPATRŇÝ, Aleš (ed.): *Kardinál Tomášek a koncil. Sborník ze symposia k 10. výročí úmrtí kardinála Tomáška a ke 40. výročí zahájení 2. vatikánského koncilu*. 1. vyd. Praha: Pastorační středisko, 2002. 218 s.; s. 93-94.

³²V některých svazcích s Oběžníky apoštolské administratury v Praze (svazek obsahuje vždy jeden ročník) jsou přidány různé pozvánky na některá zasedání ČLK. Jsou zařazeny chronologicky a mívají svá jednací čísla.

³³Srov. Bohuslav Korejs – písemné odpovědi na otázky, prosinec 2012. Srov. Rozhovor z 10. ledna 2013 s Františkem Šmídem v sídle 1. LF UK v Praze, Kateřinská ul. 32. Archiv autorky.

³⁴Srov. *Arcidiecézní liturgická komise* (čj. 3714/65). In *Oběžník Apoštolské administratury v Praze*. Č. 4; 31. května 1965, čj. 3676/65; s. 1.

Někteří pamětníci vzpomínají na **arcidiecézní liturgický den**³⁵ konaný v kostele Matky Boží před Týnem v roce 1965 v souvislosti se vznikem liturgické komise.³⁶ Při odchodu z kostela P. Karel Kudr oslovil několik přítomných varhaníků, aby přišli následující den na pražské arcibiskupství s tím, že se bude zakládat Liturgická komise. Nejdříve se pracovalo na kněžských zpěvech a nových ordináriích a až poté začala komise připravovat nový jednotný zpěvník.³⁷

Na složení této komise a na počátek práce vzpomíná František Šmíd takto:

Na prvních schůzích nově vznikající hudební komise se sešlo asi 30 lidí, převážně pražští varhaníci a sbormistři. Mezi nimi O. A. Tichý, Dr. J. Hruška (svatovítský regeschori), J. Hercl a O. Novák (Sv. Jakub), prof. M. Venhoda (sbormistr Pražských madrigalistů), Dr. V. Plocek (hudební ústav ČSAV), B. Korejs (P. Maria před Týnem), Dr. V. Macek (Sv. Havel) a další varhaníci všech předních pražských kostelů. Z kněží pražské arcidiecéze P. Karel Kudr a P. Josef Koukl, který byl zvolen předsedou. Dobré zastoupení měla i brněnská diecéze: P. Ladislav Simajchl, Dr. Karel Cikrle, P. Holík. Z olomoucké arcidiecéze se na jedné z dalších schůzi objevil i P. Olejník. Ostatní diecéze poslaly po jednom zástupci z řad kněží a to často až během práce komise. První diskuse se týkaly kněžských zpěvů a ordinárií v češtině. Začalo se podkládáním českého textu pod chorální nápěvy kněžských zpěvů. Byly také vybrány k vydání tiskem tři ordinaria (K. Břízy, P. Ebena a O. A. Tichého), Otče náš a další zpěvy.³⁸

Postupně došlo k omezení počtu účastníků, takže i František Šmíd s Bohuslavem Korejsem se dále již neúčastnili. Práce v hudební sekci se nakonec mohli účastnit jen duchovní se státním souhlasem a někteří vybraní laici (např. Václav Renč). Byla potřebná také registrace na Ministerstvu kultury.³⁹

Bohuslav Korejs na vznik a svou účast v hudební sekci ČLK vzpomíná takto:

³⁵Oznámení o arcidiecézním liturgickém dnu v Oběžníku Apoštolské administratury pražské arcidiecéze – viz příloha č. 6.

³⁶Zda se konala podobná akce i někdy později se mi z dostupných materiálů zjistit nepodařilo.

³⁷Srov. ŠMÍD, František: *Můj pohled na naše současné kancionály*. In Psalterium. ročník 1., číslo 2/2007, 15. duben 2007; s. 13-16. ISSN: 1802-2774; s. 13. Rozhovor z 10. ledna 2013 s Františkem Šmídem v sídle 1. LF UK v Praze, Kateřinská ul. 32. Archiv autorky.

³⁸ŠMÍD, František: *Můj pohled na naše současné kancionály*. In Psalterium. ročník 1., číslo 2/2007, 15. duben 2007; s. 13-16. ISSN: 1802-2774; s. 13.

³⁹Rozhovor z 10. ledna 2013 s Františkem Šmídem v sídle 1. LF UK v Praze, Kateřinská ul. 32. Archiv autorky. Bohuslav Korejs – písemné odpovědi na otázky, prosinec 2012. Archiv autorky.

Jak vznikla Čes. lit. komise, ani nevím. Do všeho zasahovalo ministerstvo. Byla to doba, kdy bylo nejvýhodnější téměř nic nevědět, hlavně jména. Ani já nevím, kdo se přičinil o moje povolání, ani o odvolání.

Byl jsem povolán jako člen „Hudební sekce české liturgické komise“. To jen do doby, kdy ministerstvo rozhodlo, že v uvedené sestavě mohou být jen kněží, bez laiků. Po kritice dodaných resp. žalmů jsem byl vybídnut, abych do příštího setkání předložil vlastní návrhy. Tato setkání byla sice pravidelná, ale nebyla vždycky v Praze. Já v té době měl civilní zaměstnání v nár. podniku „PRAGA“, kde jsem byl zaměstnán na technické kontrole. Tam bylo přes dvacet pracovníků, kterým jsem rozdělával práci a dbal na kvalitu jednotlivých vyrobených a odevzdávaných dílů k další montáži. To vylučovalo moji nepřítomnost. Pokud byla setkání v Praze, uvolňoval jsem se.⁴⁰

V roce 1966 proběhla reorganizace Arcidiecézní liturgické komise a do hudební sekce byl jmenován P. Karel Kudr (Černouček) a P. Josef Koukl (Kladruby u Stříbra), v liturgické sekci byl ustanoven P. Jan Matějka (Karlštejn) a Kan. Václav Kořínek (Praha).⁴¹

V Oběžníku dále nalezneme různé pozvánky na schůze a příležitostně také informace o postupu prací na novém jednotném zpěvníku a jeho vydání tiskem a další spíše kusé informace o činnosti. Některé z těchto záznamů naleznete v příloze této práce.

⁴⁰Ibid.

⁴¹Srov. Reorganizace ALK (čj. 1162/66). In *Oběžník Apoštolské administratury v Praze*. Č. 2, 14. únor 1966; čj. 1065/66; s. 1-2.

3. Vznik zpěvníků a nápěvů k žalmům

Pokoncilní myšlenka prosazovaná v druhé polovině 60. let na vznik nového jednotného zpěvníku pro všechny diecéze není nová, lze zmínit např. Josefa Kl. Zástěru, který hodnotí tehdejší zpěvníky a mj. vyjadřuje svůj názor na nutnost zavádění jednotného zpěvu.⁴² Zajímavý článek na toto téma vyšel také v roce 1946 v časopise Cyril⁴³ a jeho autorem byl Antonín Škarka. Kromě myšlenky jednotného zpěvníku také Škarka navrhuje návrat k původním nápěvům a textům písní, které byly různě upravovány:

Nejde tu jenom o to: kostelní lidový zpěv sjednotit — to znamená, abys s jedním zpěvníkem mohl projít celou naší vlastí a ve všech diecésích a chrámech mohl z něho zpívat bez obavy, že budeš sice zpívatí týž nápěv, ale jiná slova anebo naopak, to znamená, že se také při veřejných slavnostech, projevech a národních poutích naplní přání Apoštolovo (Řím, 15, 6), aby všichni »jednomyslně jedněmi ústy oslavovali Boha a Otce Pána našeho Ježíše Krista« —, nýbrž jde tu také o to, abychom přestali s reformami a proměnami našich písní tam, kde jsou zbytečné.⁴⁴

⁴²Srov. ZÁSTĚRA, Josef Kl: *Lidová píseň duchovní v našich chrámech*. In Cyril, Časopis pro katolickou hudbu posvátnou a liturgii v Československé republice. Č. 7-8/1937, s. 78 – 82. Srov. ZÁSTĚRA, Josef Kl: *Lidová píseň duchovní v našich chrámech*. In: Cyril, Časopis pro katolickou hudbu posvátnou a liturgii v Československé republice. Č. 9-10/1937, s. 100 – 105.

⁴³Srov. ŠKARKA, Antonín: *K novému vydání Českého kancionálu*. In Cyril, Časopis pro katolickou hudbu posvátnou a liturgii v Československé republice. Č. 3-4/1946, s. 25-27.

⁴⁴Ibid. cit. s. 25.

3.1 Jednotný kancionál

Za jakýsi počátek cesty k současnému kancionálu je považován seznam písní, který vznikl v 50. letech při internaci kněží v Želivi a jeho účelem bylo položit základ budoucího jednotného zpěvníku pro všechny diecéze. Sestavovatelé nejsou známi a mnou dotazovaní pamětníci nic bližšího o tomto seznamu nevědí. Již zmíněný seznam písní předložil komisi hned na počátku některý z brněnských členů.⁴⁵

Doc. Fr. Šmíd na to vzpomíná takto:

Práce na kancionálu probíhaly v letech 1965-9. Na začátku přinesli brněnští členové seznam písní, který byl sestaven řeholníky všech diecézí během jejich internace v Želivském klášteře v 50. letech. Byl to seznam písní, který by si kněží všech diecézí přáli mít ve svém zpěvníku. Tento seznam obsahoval písně různé kvality a hlavně, byl seznamem písní pro předkoncilovou liturgii. Seznam měl ale tu výhodu, že vůbec vznikl, protože lidé se ve vězení domluví snáze, než v letech svobody. Navíc obsahoval písně obecně známé, které nepotřebují nácvik, a to je snadný základ jednoty. Tento seznam byl komisí postupně měněn a doplňován. Texty byly upravovány a přebásňovány a diskutovalo se o výběru melodických variant.⁴⁶

Jak již bylo zmíněno, po arcidiecézním liturgickém dnu (1.9.1965) se na zasedání hudební sekce liturgické komise dostavilo mnoho pražských varhaníků. Pro práci na zpěvníku byli později vybráni Miroslav Venhoda, P. Karel Kudr a František Šmíd. Nakonec se zasedání za Prahu účastnil jen Miroslav Venhoda. Jedním z důvodů k omezení počtu členů komise byla také nutnost mít „státní souhlas“.⁴⁷ Nakonec na přípravě kancionálu pracovala mezidiecézní skupina v obsazení:

Karel Cikrle (Litoměřice), Jaroslav Elšák (Český Těšín), František Holík (Brno), Pavel Janeček (České Budějovice), Vilém Müller (Hradec Králové), dr. Václav Renč (Brno), Ladislav Simajchl (Brno), prof. Miroslav Venhoda (Praha), Jan Veselka (Olomouc).⁴⁸

⁴⁵Srov. Bohuslav Korejs – písemné odpovědi na otázky, prosinec 2012. Rozhovor z 10. ledna 2013 s Františkem Šmídem v sídle 1. LF UK v Praze, Kateřinská ul. 32. Archiv autorky. Srov. ŠMÍD, František: *Můj pohled na naše současné kancionály*. In Psalterium. ročník 1., číslo 2/2007, 15. duben 2007; s. 13-16. ISSN: 1802-2774; s. 14.

⁴⁶Cit. ŠMÍD, František: *Můj pohled na naše současné kancionály*. In Psalterium. ročník 1., číslo 2/2007, 15. duben 2007; s. 3-16. ISSN: 1802-2774; s. 14.

⁴⁷Srov. Ibid. s. 13-14.

⁴⁸Srov. *Z redakce nového kancionálu, Via, 1968/5, s. 94-96, cit. dle:*
<http://depositum.cz/knihovny/via/strom.clanek.php?clanek=20398> (2013), s. 96.

Na nový zpěvník bylo předem kladeno mnoho požadavků. Bylo nutné si ujasnit, odkud se budou brát podklady k písním a zda budou upravovány a jak. Za tímto účelem začal František Šmíd objíždět knihovny a fotografovat písně ze starých kancionálů, aby bylo možné najít nejstarší varianty písní a zaznamenat následný vývoj. Jím získaný materiál byl využit při přípravě zpěvníku Mešní zpěvy. Pro sestavení jednotného kancionálu byly nakonec použity nikoliv nejstarší varianty písní, ale již upravované a modernizované písně.⁴⁹ Kromě starších písní byly zařazovány také nové písně.⁵⁰

Příprava kancionálu byla v roce 1968 v časopise *Via* shrnuta takto:

Prvním a nejzávažnějším úkolem bylo dosažení důsledné unifikace, jednoho kancionálu, společného všem diecézím, ale tak, aby v něm každá diecéze našla svůj kancionál, třeba neúplný.

Důsledkem toho je, že v kancionálu jsou i písně, které by tam z liturgického hlediska být nemusely a z hlediska uměleckého být neměly (Matka pláče, některé koledy a aj.). Avšak z důvodů unifikačních a pastoračních je nelze nezařadit. Každé sjednocení více stran je nutně kompromisem. Na to je nutno při posuzování kancionálu pamatovat. Dále to byla hlediska pastorálně-liturgická, hudební a jazyková, která kladla své požadavky, mnohdy vzájemně protichůdné a která si také vynutila řešení kompromisní. Definitivní řešení všech těchto požadavků může vzejít jen v delším časovém vývoji, kdežto úkol komise byl časově vymezený dobou dvou let.⁵¹

Sestavování Kancionálu nebyla záležitost jen úzkého kolektivu, návrhy a připomínky mohli vznést i mnozí další. Otázkou ovšem zůstává, do jaké míry byly tyto připomínky přijaty a případně zapracovány. V *Oběžníku* jsem např. našla výzvu týkající se první části připravovaného zpěvníku:

ČLK – kancionálová sekce, odbor pro část modlitební žádá kněze o připomínky, podněty a návrhy k 1. části (Modlitby) připravovaného jednotného kancionálu. Příspěvky pište strojem a každý příspěvek na samostatný list. U případných překladů modliteb uveďte

⁴⁹ŠMÍD, František: *Můj pohled na naše současné kancionály*. In *Psalterium*. ročník 1., číslo 2/2007, 15. duben 2007; s. 13-16. ISSN: 1802-2774; s. 13-14. Rozhovor z 10. ledna 2013 s Františkem Šmídem v sídle 1. LF UK v Praze, Kateřinská ul. 32. Archiv autorky.

⁵⁰Srov. *Z redakce nového kancionálu, Via, 1968/5, s. 94-96, cit. dle: <http://depositum.cz/knihovny/via/strom.clanek.php?clanek=20398> (2013); s. 94.*

⁵¹*Ibid.*

citaci a připojte originální text. Zasílejte do konce července na adresu: P. Erich Pepřík, Dubicko, okr. Šumperk.⁵²

Ještě před dokončením jednotného kancionálu byly k tomuto zpěvníku mnohé výhrady, např. Bonaventura Bouše s Václavem Konzalem se takto vyjádřili v časopise Via:

Jak se vyrovnávají pracovní návrhy k novému kancionálu s požadavky a výhledy liturgického vývoje po koncilu? Budou-li tyto návrhy realizovány, poškodí u nás nadlouho nenapravitelně liturgickou reformu, a tím těžce ublíží našim věřícím.

Do nového kancionálu jsou totiž mechanicky zařazovány tzv. mešní písně a jejich repertoár je ještě rozmnožen. Přitom jsou tyto písně zcela téhož typu, jako mešní písně osvícenské: Skládají se ze strof, stejného rozměru a většinou stejného nápěvu, z nichž každá samostatně buď parafrázuje liturgický text, který kdysi říkal kněz pro sebe a v řeči lidu nesrozumitelné, nebo vykládají úkony, které kněz u oltáře konal bez účasti lidu, a snaží se ve zpívajících navodit náladu, těmto úkonům přiměřenou. Jejich původním účelem bylo zaměstnat „hloupý lid“ který by se jinak v kostele nudil při farářově bohoslužbě, na kterou se povinně pravidelně díval, třebaže jí nerozuměl. Nutno uznat, že v době svého vzniku a rozkvětu byla i tato píseň jakýmsi řešením, rozhodně lepším než recitace růžence během mše, i když její teologický obsah byl vesměs plytký. Dnes ovšem nelze pochopit, k čemu je dobré zachraňovat takový přežitek. Je to tím nebezpečnější, že jeho obliba dosud u neinformovaných kněží i věřících trvá.

Kromě toho je nutno vyslovit ještě další závažné námitky proti těmto písním. Historicky vyžilá pseudoliturgická forma není s to nahradit autentický liturgický text, tj. sloužit jako nástroj plné účasti věřících na eucharistii, při sebevětším počtu strof.⁵³

Dále nově vznikajícímu kancionálu vytýkali toto:

Mohou vzniknout mezi odborníky dohady, je-li ta která píseň dobrá průměrná nebo špatná – a tu je nutno věc řádně zvážit a odpovědně rozhodnout. Nelze však souhlasit

⁵²Příprava jednotného kancionálu. Bez čj. In *Oběžník apoštolské administratury v Praze*. Č. 5, 20. června 1967, č.j. 2371/67; s. 4.

⁵³Bouše - Konzal: *Několik poznámek k novému jednotnému kancionálu*. In *Via*, 1968/5, s. 96-99, cit. dle: <http://depositum.cz/knihovny/via/strom.clanek.php?clanek=20399> (2013); s. 97.

s postupem, kdy se sice odborníci shodnou, že určitá píseň je špatná (třeba jen svou melodií), z ohledů na obecné rozšíření a obecnou oblibu ji však z výběru nevyloučí. Špatnému vkusu nelze ustupovat nebo se mu dokonce podbízet. Správné estetické cítění věřících není záležitostí, která se na nás netýká. Domníváme se, že při nepřehledném množství českých duchovních písní a jejich variant při velikém bohatství kancionálů v celé naší kulturní historii není možno odpovědně řešit problém optimálního výběru písní bez důkladné historické a srovnávací práce.⁵⁴

Další své nepřilíživé připomínky k tzv. Jednotnému kancionálu sepsal B. Bouše v roce 1991. Kancionál označil jako *pohromu a zmetkový výrobek*, který obsahuje *záplavu kýčů*.⁵⁵ Oprávněnost jeho výtek mi nepřísluší hodnotit, jen uvádím názory na Jednotný kancionál, jak byl v českém a potažmo pražském prostředí přijímán.

Bohuslav Korejs na dobu vzniku Kancionálu vzpomíná takto:⁵⁶

Od adventu roku 1969 se používaly zavedené „české kancionály“ (dr. Dobroslava Orla), protože nic jiného nebylo. Kancionál – společný zpěvník českých a moravských diecézí vydala Česká katolická charita L.P. 1973 (1. vydání).

Tak zvaný Jednotný kancionál z roku 1973 byl výsledkem mnoha kompromisů zástupců – kněží všech diecézí. Názory jednotlivců se od sebe velice lišily. Celá práce byla poznamenaná spěchem „aby už něco bylo“ a aby to na ministerstvu „prošlo“.

Distribuce Jednotných kancionálů byla zmatená a toužebné jednoty se nedosáhlo. Záleželo nejen na varhanících, ale i na kněžích a hlavně na nezvládnuté distribuci.

Používán byl Český kancionál (Dr. Dobroslav Orel – 1921), ovšem už vydání bez not, Český kancionál svatováclavský – Praha 1947 (Mgr. Jan Boháč a deset dalších), Svatováclavský zpěvník (P. Otto Loula CSsR – Praha 1931), Cyrilometodějský kancionál – Brno 1949 a místní všelijaké papíry.

Zatímco Kancionál (Česká katolická charita – Praha 1973), tak zvaný „Jednotný“ vydaný deset let po koncilní „Konstituci o posvátné liturgii“ (4. 12. 1963) nepřihlíží k vyžadovaným změnám, tak také vlastně nic nesjednotil, jen zvětšil zmatky tím, že editoři

⁵⁴Ibid. s. 98.

⁵⁵Srov. BOUŠE, Bonaventura Zdeněk: *O českém liturgickém zpěvu (Na podzim 1991)*. In BOUŠE, B. Z.: *Epilegomena*. 1. vyd. Oikoymenh. Praha 2000; s. 69-72. ISBN: 80-86005-22-4; s. 69.

⁵⁶Cit. Bohuslav Korejs – písemné odpovědi na otázky, prosinec 2012. Archiv autorky.

vypustili některé sloky písní, u některých změnili jejich pořadí. Tuším, že Jednotný kancionál ještě nepředpokládal, že by se do vžitých písní mělo vkládat zpívané ordinárium.

Nových zpěvníků (Jednotných kancionálů) bylo málo. Počet výtisků 1. vydání z r. 1973 vůbec v tiráži není uveden. „Kostelní jmění“ neumožňovalo zakoupení potřebného množství Jednotných kancionálů k rozdávání v lavicích k jednotlivým bohoslužbám. Vydání Jednotného kancionálu v uvedené době se stalo jakýmsi „mrtvě narozeným dítětem“. Postní písně přetiskované z dosavadních kancionálů nejsou písně kající, ale o umučení Páně, což odporuje „novému duchu“ postu. Je legrační na 2. neděli postní zpívat píseň „Dokonáno jest“, čtou-li se evangelia o Proměnění Páně na hoře Tábor (ve všech třech cyklech). Na první neděli postní je v Jednotném kancionálu (v prvních vydáních) vynechána sloka „na poušti byl pokoušen“ v písni Kristus příklad pokory, ale zůstala sloka „v chudé chýši pastýřské se z Panny narodil“. Poslat do farnosti padesát exemplářů Jednotného kancionálu vůbec nic neřešilo.

Za velmi zásadní nedostatek z dnešního pohledu považuji to, že Kancionál vznikl ještě v době před zavedením nového Ordo missae a nemohl tak být uzpůsoben obnovené liturgii.

3.1.1 Tisk, distribuce a některá vydání Kancionálu

Jak již bylo zmíněno ve vzpomínkách Bohuslava Korejse, vytištění a distribuce zpěvníku trvalo velmi dlouho. Určitým dokladem neustále oddalované distribuce mohou být také informace postupně vycházející v Oběžníku apoštolské administratury pražského arcibiskupství, kde se např. dozvídáme, že vydání zpěvníku je záležitostí edičního plánu Charity.⁵⁷

Kancionál byl nakonec vydán až v roce 1973 a posléze postupně distribuován. Určitým svědectvím je opět zápis v Oběžníku apoštolské administratury:

⁵⁷Srov. *Jednotný zpěvník* (č. j. 1372/70). In *Oběžník apoštolské administratury pražského arcibiskupství*. Č. 4; 15. duben 1970. Č.j. 1361/70; s. 4.

V příštích dnech rozešle vydavatelství ČKCH na vikariátní úřady ukázkové výtisky nového Jednotného kancionálu – pro každého kněze jeden exemplář – aby se s ním kněží mohli seznámit.

První vydání, z něhož jsou tyto ukázkové výtisky, bylo přiděleno Apoštolské administratuře českotěšínské. Další vydání budou přidělována dalším diecézím, aby se postupně rozšířil Jednotný kancionál do všech českých a moravských diecézí.⁵⁸

V roce 1977 vydala Česká katolická charita šest sešitů⁵⁹, ve kterých jsou většinou jen text bez not (výjimkou jsou sešity č. 2 a 6) a jsou barevně odlišeny a obsahují pouze písně a modlitby z 1. vydání Kancionálu (vydán roku 1973):

Svazek č. 1 – zelený – **Obecné písně ke mši a Příležitostné písně.**

Svazek č. 2 – šedivý - **Adventní písně. Vánoční písně.**

Svazek č. 3 – fialový - **Postní písně. Pobožnost křížové cesty.**

Svazek č. 4 – růžový - **Velikonoční a svatodušní písně. Písně k Pánu Ježíši.**

Svazek č. 5 – modrý - **Mariánské písně. Písně k svatým.**

Svazek č. 6 – žlutý - **Ordinaria. Antifony k bohoslužbě slova.**

V roce 1986 vyšel **Doplňk**⁶⁰ s dalšími písněmi, které byly v pozdějších vydáních ve zpěvníku již obsaženy. *Oběžník Arcibiskupství pražského* informoval o připravovaném vydání takto:

Do konce roku se očekává vydání „Dodatku ke Kancionálu“. Obsahuje písně, které nejsou v 1. vydání současně s novými modlitbami a udělováním svátostí.

Žádáme vdpp. vikáře, aby zjistili o jaký počet „Dodatku“ bude v jejich vikariátě zájem a zaslali nám objednávku za svůj vikariát.⁶¹

⁵⁸Cit. *Jednotný kancionál (bez čj.)*. In *Oběžník apoštolské administratury pražského arcibiskupství*. Č. 10; 31. října 1973. Č.j. 3616/73; s. 36.

⁵⁹*Obecné písně ke mši. Příležitostné písně*. Sv. č. 1. 23 s.; *Adventní písně. Vánoční písně*. Sv. č. 2. 34 s.; *Postní písně. Pobožnost křížové cesty*. Sv. č. 3. 38 s.; *Velikonoční a svatodušní písně. Písně k Pánu Ježíši*. Sv. č. 4. 30 s.; *Mariánské písně. Písně k svatým*. Sv. č. 5. 34 s.; *Ordinaria. Antifony k bohoslužbě slova*. Sv. č. 6. 37 s. Uspořádáno podle Kancionálu společného zpěvníku českých a moravských diecézí. Česká katolická charita, Praha 1977.

⁶⁰*Kancionál. Společný zpěvník českých a moravských diecézí. Doplněk k 1.-10. vydání*. Česká katolická charita, Praha 1986. 112 s.

⁶¹Cit. *Kancionál – dodatek (bez čj.)* In *Oběžník Arcibiskupství pražského*. Č. 10/86. 22. října 1986. Dodatek čj. 1968/86; s. 1.

Až do současnosti bylo publikováno několik vydání Kancionálu a některá upravená. V roce 1990 (11. vydání) došlo k rozšíření, ke kterému se vyjádřil P. Karel Cikrle v Úvodu:

*Aby KANCIONÁL lépe odpovídal současnému stavu a jeho potřebám, je od tohoto vydání v modlitební části upraven, v písňové doplněn a navíc rozšířen o Denní modlitbu církve.*⁶²

3.1.2 Struktura Kancionálu

Všechna vydání mají přibližně stejnou základní strukturu. Jednotlivé modlitby a písně jsou označeny čísly, které navíc tvoří určité číselné celky a tak usnadňují orientaci ve zpěvníku.

Struktura řazení písňových celků odpovídá struktuře liturgického roku, který začíná Adventem. Tak jako jsou strukturovány liturgické knihy (římský misál, breviář aj.), přebírá i tento zpěvník obdobnou strukturu. I předchozí zpěvníky se alespoň přibližně drží tohoto řazení. *Český kancionál*⁶³ uvádí nejprve státní a papežskou hymnu, modlitbu za vlast a na to navazují písně podle liturgického období (adventní, vánoční, postní, velikonoční, obecné), k Pánu Ježíši a eucharistické mariánské, k sv. andělům strážným, ke svatým, za zemřelé a na závěr jsou písně k různým příležitostem. Zpěvník *Boží cesta*⁶⁴ má na začátku hymny, písně před nedělní mší, obecné mešní písně, písně ke svatbě a a zemřelé. Teprve poté následují písně podle liturgických období, temporálu a sanktorálu.

Život z víry, Hlavní společné modlitby, Osobní modlitba, Svátosti, K pobožnostem, Denní modlitba církve – až od 11. vydání z r. 1990 - – od č. 001

Adventní písně - od č. 101

Vánoční písně – od č. 201

Postní písně – od č. 301

⁶²Cit. CIKRLÉ, Karel; SIMAJCHL, Ladislav a kol. (eds.): *Kancionál. Společný zpěvník českých a moravských diecézí*. 11. vyd. Zvon, Praha 1990. Dotisk 3. vydání v nakl. Zvon. 592 s. ISBN: 80-7113-011-7; s. 6.

⁶³OREL, Dobroslav; HORNOF, Vladimír; VOSYKA, Václav: *Český kancionál*. 1. vyd. Praha. Státní nakladatelství, 1921. 688 s.

⁶⁴*Boží cesta*. 14. vyd. Praha: Česká katolická charita v Ústředním církevním nakladatelství, 1960. 586 s.

Velikonoční písně – od č. 401

Mešní řád a obecné písně ke mši / Zpěvy ke mši, ordinária a obecné mešní písně – od č. 501, písně jsou od č. 510

Antifony k bohoslužbě slova / Odpovědi k žalmům – od č. 601

Písně k Pánu Ježíši – od č. 701

Písně o Panně Marii a svatých / Písně o Panně Marii, andělech a svatých – od č. 801

Příležitostné písně – od č. 901

Seznamy

3.1.3 Porovnání dvou vydání Kancionálu

Aby bylo zřejmé, jak se Kancionál vyvíjel, porovnála jsem dvě různá vydání a to z roku 1985⁶⁵ a z roku 2004⁶⁶. Nechci popisovat detailně všechny odlišnosti, ráda bych zmínila jen některé rozdíly a případné nedostatky. A samozřejmě nechci tento zpěvník úplně zavrhnout, je v současnosti asi nejpoužívanějším v pražské arcidiecézi a má i své přednosti. Obsahuje písně využitelné během celého liturgického roku. K výběru písní a dalším kritériím, jako např. vhodnost k liturgii, literární kvality atd. se v této práci nechci vyjadřovat.

Rozdílů je mnoho, nabízí se otázka, zda vůbec má smysl takto časově vzdálená vydání porovnávat. V pražské arcidiecézi se stále obě vydání používají a v některých kostelích jsou stále ještě barevně sešity vydané v r. 1977.⁶⁷ Tam, kde jsou namíchána různá vydání, vznikají komplikace např. s výběrem písní. Pro porovnání jsem zvolila tzv. „červený“ Kancionál⁶⁸, který neobsahuje dodatky používané v některých diecézích.

Velkým nedostatkem Kancionálu vydaného r. 1985 (dále uvádím jen jako JK 1985) je notový zápis – konkrétně chybějící klíče na začátku notové osnovy, klíč (houslový) je jen na první řádce vč. předznamenání.

⁶⁵Kancionál. *Společný zpěvník českých a moravských diecézí*. 10. vydání (6. doplněné a opravené). Česká katolická charita, Praha 1985. 463 s.

⁶⁶CIKRLE, Karel, SIMAJCHL, Ladislav a kol. (eds.): *Kancionál. Společný zpěvník českých a moravských diecézí*. 30. vydání (v KT 1. dotisk 2. vydání). Katolický týdeník, Praha 2004. 595 s. ISBN: 978-80-86615-03-0.

⁶⁷Vycházím z vlastní zkušenosti a z informací od různých varhaníků.

⁶⁸CIKRLE, Karel, SIMAJCHL, Ladislav a kol. (eds.): *Kancionál. Společný zpěvník českých a moravských diecézí*. 30. vydání (v KT 1. dotisk 2. vydání). Katolický týdeník, Praha 2004. 595 s. ISBN: 978-80-86615-03-0.

Tento nedostatek byl později odstraněn. To, co částečně přetrvalo i do vydání z r. 2004 (dále jen JK 2004), je nepovedené rozdělení písní na stránky. Velmi nepohodlné je to zejména pro ty uživatele, kteří umí noty a při zpěvu toho využívají. Někteří schopnější varhaníci používají při hře zpěvníky „určené pro lid“ a doprovod si tvoří sami. Otáčení stránek uprostřed písně je velmi nepraktické a podobné je to i tehdy, když je první sloka s notami oddělena od ostatních slok.⁶⁹

Podle mého názoru se mohlo na formální stránku Kancionálu více zaměřit a tyto nedostatky odstranit. JK 2004 je v tomto sice výrazně lepší než JK 1985, ale stále to není ideální. Ve zpěvníku Mešní zpěvy⁷⁰ je toto mnohem lépe vyřešeno a až na několik výjimek není nutné otáčet stránku uprostřed písně.

Dále považuji za nedostatečné uvádění pramenů a přesnější informace o úpravách. Domnívám se, že je nutné přesné uvádění původu písní. Pokud upravovatel není znám, tak by bylo třeba to uvést. Některé starší zpěvníky (např. Český kancionál svatováclavský z r. 1947⁷¹) a Mešní zpěvy uvádí prameny mnohem přesněji. Nelze ani argumentovat tím, že v době komunismu bylo uvádění jmen obtížné – mnoho písní bylo přejato z veřejně dostupných zpěvníků a od autorů jako např. Adam Václav Michna z Otradovic a dalších. U mnoha písní se také v obou vydáních liší tóniny, podrobněji se k tomu vyjadřuji u jednotlivých písňových oddílů.

Na začátku zpěvníku je část *Život z víry*, text je v obou vydáních odlišný jen částečně. Je to trochu jinak uspořádané, JK 1985 na s. 8 pod „Desaterem Božích přikázání“ uvádí „Církevní přikázání“ a následující text se v obou vydáních liší.

Následuje část *Hlavní společné modlitby*, v JK 2004 je jiné řazení modliteb a některé byly oproti JK 1985 vynechány. Např. modlitba růžence je ve starším vydání pod č. 011 a v novějším pod č. 009.

V další části - *Osobní modlitba* – je již rozdílů více. Úvod k této části je v JK 2004 mnohem delší a následuje až modlitba č. 016, došlo tak k vynechání čísel 013-015. JK 1985 má jen krátký úvod a hned následuje úvodní informace k ranní modlitbě s modlitbou č. 013. Na to navazují postupně modlitby během dne a to na s. 18 „Krátké modlitby po celý den“ - č. 014. JK 2004 má tyto modlitby pod č. 025 (s. 24), ale dvě vypadly a jedna byla upravena. V této části tak není uvedena modlitba, která je uvozena „když se zvoní umíráčkem“ a to:

⁶⁹Viz příloha č. 7.

⁷⁰*Mešní zpěvy*. Vyd. 1. Česká liturgická komise, Praha 1989. Vydáno ve Vatikáně pro potřebu římskokatolické církve v Československu. 1101 s.

⁷¹Kol. aut.: *Český kancionál svatováclavský*. 1. vyd. Universum: 1947, Praha. 215 s.

*Odpochinutí věčné dej zemřelým, Pane, a světlo věčné at' jim svítí. At' odpochinou v pokoji. Amen. Svatý Josefe, patrono umírajících, oroduj za nás.*⁷² Tuto modlitbu, ale bez prosby k sv Josefu, nalezneme v JK 2004 pod č. 012 na s. 16. Dále navazují modlitby před jídlem, po jídle a večerní modlitba.

Další z modliteb, které v JK 2004 nejsou, nalezneme v JK 1985 na s. 22 pod čísly 024 (před prací), 025 (k Panně Marii – Pamatuj, láskyplná Panno Maria...), 026 (Má Paní a má Matko...) a 027 (za církev), která je ale v JK 2004 nahrazena jinou pod č. 029.

U dalších modliteb bych jen stručně zmínila, že v JK 2004 je modlitba za farnost (č. 030), ale již nikoliv v této části modlitba za kněze ve farnosti, kterou uvádí JK 1985, které naopak zase nemá modlitbu za farnost. Podobně to je také s dalšími modlitbami. Bohužel do této části nebyly převzaty ani modlitby „Za dobrou smrt“ a „Když nemocný umírá“, které jsou v JK 1985 pod č. 036 a 037 (s. 26-27), zatímco JK 2004 tuto část uzavírá modlitbou za trpící (č. 038), která ve vydání z r. 1985 není. Toto poslední vydání přesunulo již zmíněné modlitby do podkapitoly „Svátosti“ (součást kapitoly „Osobní modlitba“), kde jsou ale podle mého názoru hůře dohledatelné. Modlitby „Za dobrou smrt“ a „Tváří v tvář smrti“ jsou tak v části s názvem „Nemoc, stáří, smrt“ (s. 36 a dále) pod č. 048D a a048E. Modlitbu za kněze ve farnosti nalezneme pod č. 049D.

V kapitole *Svátosti* jsou obě vydání velmi odlišná, ráda bych proto zmínila jen jeden rozdíl a to je umístění Mešního řádu – JK 1985 jej uvádí až na začátku části s ordinárií a obecnými mešními písněmi (od s. 205) a nemá vlastní číslo, za mešním řádem následuje č. 501 - „Odpovědi ke zpívané mši“ (s. 236 a dále). JK 2004 uvádí Mešní řád rovněž bez vlastního čísla, ale již v kapitole Svátosti a začíná na s. 51.

K pobožnostem – uvádí litanie a modlitbu křížové cesty. JK 1985 uvádí litanie bez nápěvů, JK 2004 již s nápěvy. Pouze č. 069 – „Litanie k svatým ochráncům naší vlasti“ – je bez nápěvu v obou vydáních.

U č. 072 – „Křížová cesta II.“ - je v obou vydáních velkou nevýhodou notovaná stránka na začátku pobožnosti a další sloky jsou na následujících stranách, což komplikuje zpěv z not. V tomto případě by bylo dobré zkusit najít jiné řešení.

Pod č. 075 je krátká antifona určená „ke všem zastavením“ - pochází z r. 1986 a tudíž ji JK 1985 neobsahuje.

⁷²Kancionál. *Společný zpěvník českých a moravských diecézí*. 10. vydání (6. doplněné a opravené). Česká katolická charita, Praha 1985. 463 s.; s. 19.

Po této části je v JK 1985 oddíl s adventními písněmi (č. 101 a dále), JK 2004 uvádí *Denní modlitbu církve*, která byla přidána až od 11. vydání z r. 1990⁷³. V JK 2004 začíná na s. 129 a končí na s. 170. Pozorného uživatele může zarazit číslování, které nepostupuje po sobě tak, jak bychom možná očekávali – č. 081 (ranní chvály – z neděle 1. týdne v mezidobí, od s. 130), č. 084 (nešpory – Neděle 1. týdne v mezidobí, od s. 138), č. 085 (Mariánské nešpory, od s. 150), č. 089 (Modlitba před spaním).

Adventní písně začínají č. 101 – antifonou „Ejhle, Hospodin přijde“. JK 1985 je velmi stručný ohledně původu nápěvu antifony a neuvádí verše k této antifoně („Rosu dejte nebesa shůry...“; v JK 2004 na s. 172). Novější vydání rovnou uvádí, že se jedná o českou verzi, brněnskou a olomouckou a to s odkazy na původy nápěvů. U písně č. 104 – „Panno blahoslavená“ - se v obou vydáních liší tónina – JK 1985 uvádí v dórské na f a v JK 2004 je v dórské na g. Odlišné tóniny jsou také u písní č. č. 116 - „Jezu, skrytý v svátosti“ a č. 117 – „Rodičko Boží“. JK 1985 uvádí jako poslední píseň č. 127 (s. 128), novější pokračuje ještě č. 128 (Rorate, caeli), č. 129 (Volá hlas všech lidských rodů, píseň z r. 1986), č. 130 (Z nebe posel vychází) a č. 140, což je odkaz na píseň pod č. 815 (Zdráva buď, Panno Maria) na s. 204.

U *Vánočních písní* převládají odlišnosti v tóninách a to u několika písní. JK 1985 nemá nemá č. 219 – Adéste, fidéles, po č. 218 je rovnou 220 a končí písní č. 226 – Vítaný buď, Ježíšku – (na s. 150-151); novější má ještě další písně – č. 227 – Co to znamenati má a č. 228 – Vánoční čas nastává.

Postní písně začínají č. 301 (Ach, můj nejsladší Ježíši). U některých písní se liší tóniny, např. č. 305, 306, 313, 315. U písně č. 318 (Kriste Králi, dárce spásy) jsou v JK 2004 dva nápěvy (označené jako A a B), v JK 1985 je jen jeden nápěv, touto písní ve starším vydání postní písně končí, v novém vydání jsou ještě písně č. 319 – Já chtěl bych, Bože můj, 320 – Attende, Domine, 321 – Ó hlavo Těla církve a 322 – Před tvou tváří stojím, Bože, která je z r. 1986.

Zásadní problém vyvstává ovšem u písně č. 307 (Kristus, příklad pokory), protože v JK 1985 jsou jen čtyři sloky, ale v JK 2004 je jich sedm. Odlišné texty u jedné písně tak znemožňují její použití tam, kde mají a užívají různá vydání Kancionálu.

Podle mého názoru je v tomto oddíle velmi málo postních (kajících) písní, mnohem více je těch, které připomínají utrpení Páně.

⁷³CIKRLE, Karel; SIMAJCHL, Ladislav a kol. (eds.): *Kancionál. Společný zpěvník českých a moravských diecézí*. 11. vyd. Zvon, Praha 1990. Dotisk 3. vydání v nakl. Zvon. 592 s. ISBN: 80-7113-011-7.

V oddíle *Velikonoční písně* je také několik písní, které se liší tóninou. U některých písní jsou v JK 2004 ještě další nápěvy (označované pak jako A, B etc.). V JK 1985 následuje po č. 409 (Základ církve) hned č. 415 (Vstoupil Pán v slávu nebeskou) a poté až č. 421 (Kristus seslal Těšitele), JK 2004 má vloženu píseň č. 410 – Aleluja, církev zpívá (z r. 1986), 411 – O filii et filiae, 412 – Třetího dne, 413 – Žije! Kristus povstal z hrobu; pak je až č. 415 a na to navazuje č. 421.

U písně č. 423 (Přijď, Tvůrce, Duchu svatý) se setkáváme s ne zcela pochopitelným zkrácením písně v JK 2004 - chybí 7. sloka, která je v JK 1985 a tvoří závěr hymnu:

7. Zněj Bohu Otci píseň chval i Synu, který z mrtvých vstal, též Duchu, dárci radosti, zněj chvála celou věčností. Amen.

Od č. 501 začíná část nazvaná *Mešní řád a obecné písně ke mši / Zpěvy ke mši, ordinária a obecné mešní písně*. Nejdříve jsou uvedeny zpívané odpovědi ke mši a to jako první nápěvy od P. Josefa Olejníka a poté chorální nápěvy zpracované P. Františkem Holíkem. Následují ordinária: č. 502 - Olejníkovo, č. 503 - Břízovo, č. 504 - Ebenovo, č. 505 - Pololáníkovo. V obou vydáních je to stejné, ale v JK 1985 následuje až č. 509 – *Ordinarium Missa mundi*, jehož součástí jsou také latinské odpovědi ke mši. Pod latinským textem je červeně (resp. růžově) podložen český text. V JK 2004 jsou pod č. 506 uvedeny latinské odpovědi ke mši a to včetně nápěvu, ale již není podložen český text. JK 1985 v ordináriu *Missa mundi* uvádí jen jeden nápěv na „Credo – vyznání víry“, v JK 2004 jsou uvedeny nápěvy dva, které nalezneme právě pod č. 506 a nejsou již součástí ordinária *Missa mundi*, které je i v novém vydání pod č. 509. Nové vydání je v této části rozšířeno o další dvě latinská ordinária – č. 507 – *Ordinarium VIII – De angelis* a č. 508 – *Ordinarium XI – Orbis factor*.

Od č. 510 následuje část nazvaná *Obecné mešní písně*, která je rozšířena v JK 2004 o písně datované do r. 1986. Některé písně se opět liší tóninami. V předposledním taktu písně č. 512 – Bože před tvou velebností – je v JK 2004 upravena melodie jinak. JK 1985 končí č. 518, JK 2004 pokračuje ještě až k č. 525.

Dva písňové celky ke mši a to č. 514 a 520 by si zasloužily hlubší posouzení a zhodnocení, na což ale v této práci není místo. Za povšimnutí ovšem stojí píseň č. 521 v JK 2004, která je určena pro bohoslužby s dětmi.

Dále navazuje část *Antifony k bohoslužbě slova / Odpovědi k žalmům*, která obsahuje odpovědi k responsoriálním žalmům. V JK 2004 byly některé přidány, např. č. 604, 613, 627,

628, 629 a další. U antifony č. 672 je textová změna – v JK 1985 je: *Pán je můj pastýř, nic mi nechybí.*; v JK 2004 je: *Pán je můj pastýř, nic mi neschází.*

Písně k Pánu Ježíši – začínají od č. 701. U některých písní se liší tóniny v mnou porovnávaných vydáních Kancionálu. JK 1985 má jako poslední píseň tohoto oddílu č. 725, JK 2004 má ještě tři další písně. U některých písní je v JK 2004 více upřesněn původ písně.

Předposlední oddíl písní jsou *Písně o Panně Marii a svatých / Písně o Panně Marii, andělech a svatých*. Píseň č. 813 (Velebí má duše) má v JK 2004 dva nápěvy oproti JK 1985. U č. 814 (Zdráva buď, nebes Královno) jsou odlišné tóniny. V JK 2004 jsou navíc ještě písně č. 818 – Bud' zdráva, panen koruno, 819 – Jakou to vůní, 820 – Vychvalujme vesele. JK 1985 končí č. 817 a tím uzavírá písně k Panně Marii, následující písně od č. 821 (Dělníku Boží) jsou už jen k různým svatým. U č. 829 (Ejhle, oltář)– v JK 1985 zůstala šestá sloka *Po „Tajemství víry“*. V JK 2004 je již přidána ke slokám k přijímání. JK 1985 uzavírá tuto část písní č. 840 – Všichni Boží vyvolení; JK 2004 pokračuje dalšími písněmi až k č. 845. Dále je ještě přiřazena modlitba Anděle Boží se třemi nápěvy pod č. 870A, B, C.

Z oddílu *Příležitostné písně* bych zmínila jen několik poznámek a to k písni č. 906 (Bud' Bohu chvála, dík a čest) – liší se označení, resp. určení jednotlivých slok. Bylo také přidáno několik písní, které jsou datovány do r. 1986. U písně č. 914 – Bůh ti tento život dal – jsou oproti JK 1985 výrazné rytmické změny. V JK 1985 je k písni č. 932 (Bože, chválíme tebe) jen jeden nápěv.

U písně č. 922 (Matičko Kristova) jsou v obou vydáních jen čtyři sloky, ale *Český kancionál*⁷⁴ a také zpěvník *Boží cesta* uvádí slok více. Poslední sloka je věnována těm, kteří padli ve válce. Je ještě třeba zmínit, že *Boží cesta* u poslední sloky uvádí, že je vhodné ji zpívat v době války⁷⁵. Podle mého názoru je tato sloka bohužel stále aktuální a tak její neuvedení považuji za chybné. Celý text z Českého kancionálu je v příloze této práce⁷⁶.

⁷⁴OREL, Dobroslav; HORNOF, Vladimír; VOSYKA, Václav (harmonizace): *Český kancionál*. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství, 1921. 688 s.

⁷⁵Srov. *Boží cesta*. 14. vyd. Praha: Česká katolická charita v Ústředním církevním nakladatelství, 1960. 586 s., s. 68.

⁷⁶Příloha č. 8.

3.1.4 Varhanní doprovody Kancionálu

K různým vydáním bylo postupně publikováno několik různých varhanních doprovodů. Vzhledem k účelu jen stručně zhodnotím a vyjmenuji některé z nich.

Varhanní doprovod kancionálu⁷⁷ z roku 1992, který je nově redigovaný a odpovídá 11. vydání (1. rozšířenému) Kancionálu, vydanému v r. 1988. V roce 2009 vyšlo v Brně 2. vydání⁷⁸, které je v podstatě doplněným přetiskem 1. vydání.

K dispozici jsou také dva tzv. snadné doprovody a to **Kancionál – snadný varhanní doprovod**⁷⁹ - vydaný roku 2004 a od Jiřího Plhoň s názvem **Snadné doprovody písní z kancionálu**⁸⁰.

Tím, že jsou k dispozici minimálně tři různé varhanní doprovody, je větší možnost výběru pro více i méně schopné varhaníky. Je rovněž možné publikace kombinovat dle potřeby. Osobně se ovšem domnívám, že je to stále ještě výběr nedostačující a to z více důvodů. Ve farnostech působí varhaníci s nejrůznějším hudebním vzděláním a to od absolventů konzervatoří až po nadšené „amatéry“⁸¹. I tzv. snadné doprovody mohou být pro některé neprofesionální varhaníky obtížně zvládnutelné. Dalším problémem, na který podle mého názoru ani jedna z publikací nebere ohled, je různorodost varhan na českých a moravských kůrech. V mnoha kostelích jsou varhany s krátkou oktávou (tj. ve velké oktávě chybí fis a gis), někde je dokonce tzv. lomená oktáva (Praha 1 – Loreta, Praha 1 - kostel sv. Františka z Assisi na Křižovnickém nám. aj.), různá ladění a v neposlední řadě jsou také často varhany ve špatném technickém stavu. Za těchto okolností bývá někdy třeba píseň transponovat a případně varhanní doprovod ještě více zjednodušit či upravit „na míru“ nástroji. Nelze samozřejmě vytvořit publikaci, která by vyhovovala všem, ale bylo by dobré některé aspekty zohlednit. Na některé varhany může být nesnadné hrát píseň v f-moll či As-dur a proto se domnívám, že by bylo vhodné např. nabídnout varhaníkům písně již transponované do tónin, které jsou vhodnější zejména pro starší varhany.

⁷⁷CIKRLE, Karel (ed.): *Varhanní doprovod kancionálu*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1992. 391 s. ISBN: 80-7113-057-5.

⁷⁸CIKRLE, Karel, TŮRK, Willi (eds.): *Varhanní doprovod kancionálu*. 2. vyd. Brno: Musica sacra, 2009. 399 s. ISMN: 979-0-66051-916-5.

⁷⁹CIKRLE, Karel, TŮRK, Willi (eds.): *Kancionál. Snadný varhanní doprovod*. 1. vyd. Brno: Musica sacra, 2004. 243 s. ISBN: 80-239-3715-4.

⁸⁰PLHOŇ, Jiří: *Snadné doprovody písní z kancionálu*. 1. vyd. (dotisk 2006). Rosice u Brna: Gloria, 2000. 160 s. ISBN 80-86200-32-9.

⁸¹Osobně se mi více líbí označení „liturgický varhaník“, přestože to také není přesné. Někteří neprofesionální varhaníci hrají při bohoslužbách mnohem lépe než absolventi konzervatoří.

3.2 Mešní zpěvy a Hymny

V některých kostelích pražské arcidiecéze se používá zpěvník **Mešní zpěvy**⁸² vydaný v roce 1989. Účelem tohoto zpěvníku je poskytnout věřícím českou obdobu *Graduale Romanum* – proto se o něm také hovoří jako o *Českém graduálu*. S tímto zpěvníkem souvisí hymnář k breviáři – **Denní modlitba církve – Hymny**⁸³. K oběma publikacím ještě patří **Varhanní doprovod**⁸⁴, který obsahuje kromě zharmonizovaných nápěvů také autorské doprovody k publikaci *Zpěvy s odpovědí lidu* a mnoho dalšího.

Informace ohledně tisku těchto publikací mi poskytl prof. Jan Matějka, Bohuslav Korejs a František Šmíd. Kromě přípravy Mešních zpěvů se pracovalo také na hymnáři (Hymny, viz dále) a souvisejícím Varhanním doprovodu.

František Šmíd vzpomíná, že r. 1969 vyšel od P. Jana Matějky impuls „*k vytvoření důsledných liturgických knih*“.⁸⁵ Práce na Mešních zpěvech byly odlišné od příprav Kancionálu. Aby bylo možné zapojit i varhaníky a další odborníky a zároveň se vyhnout potížím s StB a dalšími orgány, scházeli se tvůrci v soukromém bytě. Kvůli neustálé hrozbě ze strany StB nevznikaly žádné zápisy a panovala velká opatrnost a proto ani spolupracovníci navzájem příliš nevěděli o tom, co dělají ti ostatní. Na arcibiskupství a k rukám úředníků z Ministerstva kultury se dostával jen výsledek práce.⁸⁶

Cílem bylo „vytvoření uceleného souboru zpěvů analogického Graduálu tak, aby na všechny příležitosti byly k dispozici písňové texty odpovídající charakteru příslušné liturgické doby a části mešní liturgie s přihlédnutím k obsahu biblických čtení. Výběr písní u Mešních zpěvů byl jakýmsi vyplňováním osnovy liturgické knihy, hledáním nejvhodnějšího zpěvu pro proprium daného dne.“⁸⁷

Na vzniku *Mešních zpěvů*, *Hymnů k denní modlitbě církve* a *Varhanního doprovodu* se podíleli:

⁸²*Mešní zpěvy*. 1. vyd. Česká liturgická komise, Praha 1989. Vydáno ve Vatikáně pro potřebu římskokatolické církve v Československu. 1101 s.

⁸³*Denní modlitba církve – Hymny*. 1. vyd. Česká liturgická komise, Praha 1989. Vydáno ve Vatikáně pro potřebu římskokatolické církve v Československu. 427 s.

⁸⁴*Varhanní doprovod k mešním zpěvům, k hymnům pro denní modlitbu církve a ke zpěvům s odpovědí lidu*. 1. vyd. Sekretariát České liturgické komise, Praha, Vatikán 1990. 322 s.

⁸⁵Cit. a srov. ŠMÍD, František: *Můj pohled na naše současné kancionály*. In *Psalterium*. ročník 1., číslo 2/2007, 15. duben 2007; s. 13-16. ISSN: 1802-2774; s. 14.

⁸⁶Srov. Cit. a srov. ŠMÍD, František: *Můj pohled na naše současné kancionály*. In *Psalterium*. ročník 1., č. 2/2007, 15. duben 2007; s. 13-16. ISSN: 1802-2774; s. 14. Rozhovor z 10. ledna 2013 s Františkem Šmídem v sídle 1. LF UK v Praze, Kateřinská ul. 32. Archiv autorky.

⁸⁷Srov. Cit. a srov. ŠMÍD, František: *Můj pohled na naše současné kancionály*. In *Psalterium*. ročník 1., číslo 2/2007, 15. duben 2007; s. 13-16. ISSN: 1802-2774; s. 15.

P. Jan Matějka, P. Miloslav Máša, Dr. Václav Konzal (ve spolupráci s P. Bonaventurou Boušem), Dr. František Šmíd, Dr. Václav Plocek, Bohuslav Korejs, Otto Novák, prof. Karel Hron, Ing. Marek Čihař a Karel Sklenička⁸⁸.

Rozdělení úkolů a hlavní zásady při práci na novém zpěvníku shrnul Fr. Šmíd takto:

Pro práci byli získáni vzdělaní liturgici, kromě P. Matějky i P. Miroslav Máša, Dr. Václav Konzal a v počátcích i P. Bonaventura Bouše. Z nich zejména Dr. Konzal a P. Máša se podíleli na nezbytné úpravě textů. Já jsem dodával ze své poměrně bohaté fotodokumentace materiály k hudební i textové redakci a podílel se na přepisu melodií spolu s Dr. Václavem Plockem. Hudební sekci dále představovali Otto Novák, Bohuslav Korejs, Prof. Karel Hron, Ing. Marek Čihař a Karel Sklenička. V tomto kolektivu panovala shoda od počátku v tom, že je třeba:

- a) vytvořit ucelený liturgický soubor pro všechny mešní formuláře s provázaností na hymnář.*
- b) respektovat muzikologicky správné znění melodií založené na studiu původních pramenů a nezařadit nehodnotné písně.*
- c) při úpravě textů nedělat zbytečné změny a vycházet ze zásad, které publikoval Prof. A. Škarka.*
- d) pokud možno nezaložit zbytečnou nejednotu v melodiích.⁸⁹*

Velmi důležitým zdrojem textů a melodií byly fotografie starých kancionálů a graduálů (např. Franusův kancionál), které pořídil František Šmíd. Na základě rad od PhDr. Václava Plocka začal shromažďovat materiály a objížděl knihovny, kde fotografoval celé kancionály nebo jen některé části. Snažil se také shromáždit materiály tak, aby získal od nejstaršího znění písně až k novějším a připravil tak podklady pro tzv. kritické znění. Původně měly být tyto fotografie využity při sestavování tzv. jednotného Kancionálu (1. vydání vyšlo v r. 1973), ale k tomu nakonec nedošlo. Vznikl ovšem unikátní archiv, který byl využit až při přípravě MZ a souvisejících publikací.⁹⁰

Hlavními kritérii pro výběr písní byla použitelnost pro novou liturgii a kvalitní melodie i text. Použité melodie v MZ byly většinou vzaty jako kritické znění, pouze v případě nejznámějších písní, kde došlo k vývoji nápěvu, ale návrat k původnímu znění již není

⁸⁸Srov. Ibid. s. 14-15.

⁸⁹Srov. Ibid.

⁹⁰Srov. Ibid. Rozhovor z 10. ledna 2013 s Františkem Šmídem v sídle 1. LF UK v Praze, Kateřinská ul. 32. Archiv autorky.

možný, byly ponechány v soudobé verzi (např. Narodil se Kristus Pán). Editoři zastávali názor, že melodie nemají být upravované.

U textů se ovšem postupovalo jinak. S ohledem na současný jazyk došlo k určitým jazykovým úpravám. Ke konkrétním liturgickým příležitostem pak byly vybírány sloky tak, aby byly co nejvhodnější a bylo jich přiměřeně s ohledem na to, zda se jedná o píseň ke vstupu či k přijímání. Některé nápěvy se tak používají s rozličnými texty: *Významné rozšíření textů na již známé nápěvy umožnila v Mešních zpěvech praxe staročeských kancionálů zpívat na nápěvy delšího liturgického období (např. velikonočního) i texty pro slavnosti a svátky, které se slaví jeden den v roce, jako je Nanebevzetí Páně.*⁹¹

Zpěvník Mešní zpěvy byl tištěn v Rakousku, kde se také dělaly korektury. Vydání MZ, hymnáře, publikace Zpěvy s odpovědí lidu a Varhanního doprovodu bylo uhrazeno „z nadačních prostředků shromážděných v zahraničí – Německu“. Pro tehdejší státní správu a Ministerstvo kultury, aby vše bylo přijatelné, proběhla úhrada „přes Vatikán“. Po mnoha průtazích dorazily do Československa publikace až v roce 1990.⁹²

3.2.1 Mešní zpěvy

Tento zpěvník je určen zejména ke zpěvu při bohoslužbách, neobsahuje proto písně k různým pobožnostem, společné modlitby a další související texty, které jsou v Kancionálu. Zpěvník Mešní zpěvy je rozdělen na několik částí a to:

Písně pro liturgické doby

Doba vánoční

Doba postní

Velikonoční triduum a doba velikonoční

Liturgické mezidobí

Mešní řád

Zpívané odpovědi

⁹¹Srov. ŠMÍD, František: *Můj pohled na naše současné kancionály*. In Psalterium. ročník 1., číslo 2/2007, 15. duben 2007; s. 13-16. ISSN: 1802-2774; s. 15.

⁹²Přepis ústního rozhovoru s prof. Janem Matějkou, konaného dne 12.3.2013 v sídle Liturgického institutu v Praze, Hradčanské náměstí č. 13.

Zpěvy z mešního řádu

Zpěvy z mešního řádu se současnými texty

Písně o svatých a o posvěcení kostela

Písně k různým příležitostem

Litanie ke všem svatým

Odpovědi k responsoriálním žalmům

Latinské texty

Zpěvy z mešního řádu

Různé zpěvy

Přehledy

Písně jsou sestaveny tak, aby tvořily celek k určité liturgické příležitosti a pokud to je možné, aby obsahovaly jednotící prvky. Zpěvník má sestaveny zpěvy pro neděle, slavnosti, svátky a některé památky. Pokud není k dispozici píseň ke konkrétnímu světci, je možnost vybrat jinou píseň z části se společnými zpěvy.

Přestože zpěvník MZ nabízí již hotové celky jen na některé příležitosti, je možné sestavit písně i pro všední dny. Pouze pro postní dobu jsou připraveny písňové celky na každý den. Tím, že MZ nabízí mnoho různých písní, umožňuje tak případně vytvářet písňový doprovod liturgie podle potřeb společenství a zároveň tak, aby odpovídal liturgickému slavení.

Struktura zpěvu při liturgii podle MZ:

1. vstupní zpěv

Vstupní píseň vnáší téma – odkazuje na evangelium aktuálně slavené liturgické příležitosti. Pokud sestavovatelé našli text přímo související s evangeliem, použili jej. Pokud taková vhodná píseň nebyla k dispozici, zvolili takovou, která co nejvíce vyjadřovala charakter konkrétní liturgické události. V případě slavení slavnosti, svátku či památky některého světce byla použita vhodná píseň, byla-li k dispozici.

Příklady:

15. neděle v mezidobí C:

Miluj Pána Boha svého vždy z celého srdce svého, z celé duše i mysli své, ze vsí síly i moci své.

Miluj též bližního svého tak jako sebe samého, ne pro sebe, leč pro něho a pro Pána Boha svého.

V obou těchto přikázáních vše, co v Zákoně, v Prorocích, bezpečně se obsahuje, jak Kristus pán dosvědčuje.

Každý na to vždy pamatuj, obojího se přidržuj, abys chráněn všeho zlého došel království věčného.⁹³

1. neděle postní

Kristus příklad pokory, Pán náš milostivý, Otce svého Syn milý a jednorozený, pro hříšného člověka ráčil býti chudý, ač byl od věčnosti Bohu Otci rovný.

Od ďábla pokušení, od lidí hanění, od přátel utrhaní, od cizích rouhání, nikde místa nemaje pro hlavy složení, Král nebeské slávy je dán v pohanění.

Hlad, žízeň, horko, zimu, největší chudobu, vzal na sebe člověka prvního pokutu, v potu tváře s bolestí a s pláčem pracoval a věčného chleba nám lidem dobýval.⁹⁴

Podobně i dále.⁹⁵

2. zpěv po prvním čtení

Vždy je uvedena odpověď k příslušnému responsoriálnímu žalmu.

3. zpěv před evangeliem

Vybraná píseň buď vyjadřuje myšlenku evangelia nebo vyzývá k chvále a děkování Bohu. Mívá méně slok a kratší texty. Velmi často obsahuje text písně zvolání *Aleluja*.

⁹³MZ s. 267.

⁹⁴MZ s. 75.

⁹⁵Více příkladů viz příloha č. 9.

Pokud je předepsána sekvence (u vybraných slavností, tj. Hod Boží velikonoční a svatodušní), uvádí ji MZ také a to před zpěvem k evangeliu. Na s. 146-147 je sekvence v českém překladu latinské *Victime paschali* - „My chválu vzdejme, křesťané“. Na slavnost Soslání Ducha svatého je jako sekvence uvedena na s. 185 píseň „Přijď, ó Duchu přesvatý“. Na s. 990-992 je uvedena latinská sekvence „*Veni, Sancte Spiritus*“.

U některých svátků svatých byla použita universální píseň, kde se obměňují jen jména svatých:

*Svatá Ludmilo, pros za nás, aleluja, aleluja, aby Bůh byl laskav na nás, aleluja, Ježíš Kristus, Spasitel náš, aleluja.*⁹⁶

V případě, že ke konkrétnímu světcí není tato píseň přímo upravena, nabízí se v části „*O svatých*“, kde jsou uvedeny universální písně k světcům, tato píseň s možností upravit podle konkrétních potřeb.

4. zpěv k přípravě darů

Mezi písněmi k této části bohoslužby převládají děkovné, prosebné a oslavné. Opakují se častěji při různých příležitostech.

5. zpěv k přijímání

Nabízí větší počet slok, většinou osm a více. Je mezi nimi také větší tématická různorodost. Některé písně odkazují na vybrané pasáže z Písma, některé jsou děkovné, prosebné a oslavné, některé vyprávějí biblický příběh aj. V některých případech poslední sloka obsahuje konkrétní prosbu o Boží ochranu, pomoc či požehnání. Někdy píseň obsahuje doxologii, která v některých případech píseň uzavírá. Některé písně jsou eucharistické. V některých případech jsou tyto písně společné pro více liturgických příležitostí.

U jednotlivých liturgických příležitostí není píseň na závěr. Doporučené písně jsou uvedeny na s. 887-892 v podobě odkazů a doplněny ještě dvěma, resp. třemi písněmi:

⁹⁶MZ s. 731.

„Zdráva buď, Panno Maria“ (s. 890), „Hospodine, ulituj nás“ (s. 891) a „Hospodine, pomiluj ny!“ (s. 892).

V závěrečné části tohoto zpěvníku jsou uvedeny litanie ke všem svatým – kratší a delší text (s. 895-906), odpovědi k responsoriálním žalmům (s. 909-926) a od s. 929 latinské texty. Část s latinskými texty uvádí nejprve „Dialogy a aklamace z mešního řádu“ (pouze text bez nápěvů), na což od s. 936 navazují „Zpívané odpovědi z mešního řádu“. Od s. 947 jsou uvedeny latinská chorální ordinária: *Lux et origo – I, Kyrie, fons bonitatis – II, De angelis – VIII, Cum iubilo – IX, Orbis factor – XI a Deus, genitor alme – XVIII; pro defunctis*. Na to ještě navazují chorální nápěvy „Credo“ a to č. I, III, IV. Následují od s. 989 „Různé zpěvy“, kde jsou nejprve antifony ke zpěvům, které jsou celé uvedeny v publikaci *Zpěvy s odpovědí lidu* (bude o ní pojednáno dále) od s. 380.

Na to navazuje „*Veni, Sancte Spiritus*“ (s. 990-992), „*Veni, Creator Spiritus*“ (s. 993), „*Pange, lingua*“ (s. 994-995), „*Te Deum laudamus*“ (s. 995-1000), „*Regina caeli, laetare*“ (s. 1000), „*Salve, Regina*“ (s. 1001-1002).

Od s. 1005 jsou přehledy písní – u každé písně jsou přesně uvedeny prameny. Použité zpěvníky a graduály jsou seřazeny podle stáří, tj. od nejstaršího k nejnovějším. Ke každému je ještě uvedena stručná informace o vzniku a uložení rukopisu, příp. o tisku. U některých zpěvníků je také doplněno stručné hodnocení.

Za zmínku stojí také dvoustrana (1070-1071) věnovaná stručné informaci o zpěvu gregoriánského chorálu.

3.2.2 Denní modlitba církve – Hymny

Zároveň se zpěvníkem *Mešní zpěvy* byla připravena publikace úzce související s breviářem – *Denní modlitbou církve*⁹⁷ (vyd. v roce 1987) – **Hymny**⁹⁸ a za její hlavní účel lze považovat poskytnutí melodií k hymnům z breviáře.

Kniha obsahuje hymny k ranním chválám, modlitbě během dne, nešporám, modlitbě před spaním a k modlitbě se čtením. Jako prameny posloužily staré české kancionály, např. Jistebnický kancionál, Franusův kancionál aj. Rovněž byla využita duchovní tvorba Adama

⁹⁷*Denní modlitba církve: ranní chvály, modlitba uprostřed dne, nešpory, modlitba před spaním*. Vatikán: Sekretariát České liturgické komise, 1987, 1863 s.

⁹⁸*Denní modlitba církve – Hymny*. 1. vyd. Vatikán: Sekretariát České liturgické komise v Praze, 1989. 427 s.

Michny z Otradovic, Jana Jozefa Božana a dalších⁹⁹. Podobně jako ve zpěvníku *Mešní zpěvy* byly dle potřeby vybírány jen některé části písní, viz dále. Některé písně jsou v obou zpěvnících, tj. ve zpěvníku *Mešní zpěvy* i v *hymnáři*.

Základní struktura:

Hymny pro liturgické doby – s. 9 - 159

Hymny pro modlitbu před spaním – s. 163 - 170

Doplňovací hymny pro modlitbu uprostřed dne – s. 173 - 175

Společné hymny o posvěcení kostela a o svatých - s. 179 - 214

Vlastní hymny o svatých – s. 217 - 353

Za zemřelé – s. 357 – 360

Závěrečné mariánské antifony – s. 363 – 371

Přehledy s. 375 - 413

Pro lepší orientaci v melodiích a případně také ve *Varhanním doprovodu*¹⁰⁰ jsou i zde označeny nápěvy čísly a písmeny. V závěru (v části *Přehledy*) jsou poměrně přesné informace o původu písní, o výběru slok a pramenech těchto písní. V některých případech došlo k menším úpravám textu. Ukázkou výběru textu naleznete v příloze č. 10.

3.2.3 Varhanní doprovod k Mešním zpěvům, k Hymnům pro denní modlitbu církve a ke Zpěvům s odpovědí lidu

Součástí přípravy výše zmíněných zpěvníků byla také práce na vydání publikace určené zejména pro varhaníky - *Varhanní doprovod k Mešním zpěvům, k Hymnům pro denní modlitbu církve a ke Zpěvům s odpovědí lidu*¹⁰¹. Na harmonizaci písní se podílelo více osob a to např. Otto Novák, Bohuslav Korejs, Karel Hron a Marek Čihař, který následně všechny doprovody sjednotil. Jednotlivé harmonizace se přísně hodnotily.¹⁰²

Hlavním účelem této publikace je poskytnout harmonizace k písním v již zmíněných zpěvnících. Dále obsahuje ještě autorské doprovody k responsoriálním zpěvům, které jsou

⁹⁹Srov. Ibid. s. 405-413.

¹⁰⁰*Varhanní doprovod k Mešním zpěvům, k Hymnům pro denní modlitbu církve a ke Zpěvům s odpovědí lidu*. 1. vyd. Sekretariát České liturgické komise, Praha, Vatikán 1990. 322 s.

¹⁰¹Ibid.

¹⁰²Srov. Bohuslav Korejs – písemné odpovědi na otázky, prosinec 2012. Rozhovor z 10. ledna 2013 s Františkem Šmídem v sídle 1. LF UK v Praze, Kateřinská ul. 32. Archiv autorky.

v knize *Zpěvy s odpovědí lidu*¹⁰³. V závěru jsou na s. 261 uvedena stručná doporučení k doprovázení liturgického zpěvu a k jejich interpretaci vůbec. Na to navazují seznamy melodií (podle čísel, která byla přiřazena jednotlivým nápěvům), instrukce ke zpěvu žalmů a před evangeliem a k latinským zpěvům. Na to navazuje rejstřík pramenů, nejprve podle písní (řazeno abecedně podle písní) a poté od s. 292 prameny písní, tj. chronologicky řazené rukopisy od nejstaršího až k novějším tištěným zpěvníkům. Součástí zpěvníku je také *Mešní ordinarium pro smíšený sbor, lid, varhany a orchestr* od Zdeňka Pololánika, které tvoří samostatnou přílohu o 31 stranách.

Protože se některé nápěvy písní ve zpěvnících opakují s různými texty, obsahuje Varhanní doprovod jen harmonizace bez textů slok. Melodie jsou číslovány, proto je snadné doprovod dohledat. Po straně, u každé harmonizace, jsou uvedeny související písně. Tím je také umožněno využívání pro *Mešní zpěvy* i pro *Hymny*.

Vzhledem k množství písní, ordinárií a dalších zpěvů je toto řešení pochopitelné, ale bohužel podle mého názoru spíše nepraktické, protože varhaník potřebuje také sledovat texty, které tato publikace u většiny písní neobsahuje. Část s názvem *Zpěvy z mešního řádu s texty vybranými ze starých českých graduálů*¹⁰⁴, ordinaria a litanie již texty obsahují a latinské zpěvy v další části publikace také.

Část s responsoriálními zpěvy obsahuje také jen harmonisované melodie, pouze odpovědi jsou s textem. Jednotlivé odpovědi jsou číslovány a nápěvy k žalmům a kantikům jsou také číslovány, což usnadňuje vyhledávání. Praktické využití je ovšem komplikované, protože má-li varhaník náležitě doprovázet zpěv, potřebuje sledovat také text. Nezbyvá než zapojit vlastní tvořivost a doprovody si různě opisovat, kopírovat, kombinovat různé knihy atd., podle schopností a nápadů konkrétního varhaníka.¹⁰⁵

Je celkem pochopitelné, že pokud editoři chtěli v jedné knize co nejvíce potřebných varhanních doprovodů, těžko by asi našli jiné řešení. Bohužel je tato publikace poněkud nepraktická a to i kvůli velkému formátu.

¹⁰³*Zpěvy s odpovědí lidu*. 1. vyd. Praha: Česká liturgická komise, 1984. Vydáno ve Vatikánu pro potřebu římskokatolické církve v Československu. 411 s.

¹⁰⁴*Varhanní doprovod k mešním zpěvům, k hymnům pro denní modlitbu církve a ke zpěvům s odpovědí lidu*. 1. vyd. Sekretariát České liturgické komise, Praha, Vatikán 1990. 322 s. Od s. 100.

¹⁰⁵Viz příloha č. 11.

3.2.4 Přijetí a hodnocení Mešních zpěvů

Tento zpěvník hodnotil B. Bouše v již výše zmíněném článku z roku 1991 kladně jako celek, ale i tak měl mnoho připomínek. Nesouhlasil např. s dělením písní s mnoha slokami na menší celky. Dále vytýká také některé úpravy písní a obtížnější orientaci¹⁰⁶. V závěru článku Bouše ale konstatuje, že zpěvník Mešní zpěvy nebyl příliš přijat a všichni raději *dávají přednost líbivým kýčům*¹⁰⁷ z Kancionálu. Text uzavírá touto větou: *Vydání Mešních zpěvů bylo skoro zbytečné, k hanbě české katolické církve.*¹⁰⁸

Fr. Šmíd hodnotí vznik, rozšíření a přijímání MZ ve farnostech takto:

Mám pochopení pro zbledované poměry s malým počtem věřících, ne však pro ta společenství, kde na to mají všechny podmínky a o žádné zlepšení mezi mluveným a zpívaným slovem ani ve slavnostní nedělní liturgii neusilují. Důvodem je lenost. Bez nácviku se nezavedou ani nové písně jednotného kancionálu.

*Vytvoření Mešních zpěvů, důsledného uceleného souboru písní a jakési obdoby graduálu a hymnáře, myslím, pokusem naprosto ojedinělým, který nemá zatím obdoby ani v cizině. Snahou České liturgické komise bylo využít unikátního bohatství písní a přispět tak k souznění zpívaného a čteného slova při liturgii. Bylo by ostudou nechat toto bohatství českých duchovních písní upadnout v zapomnění.*¹⁰⁹

Bohuslav Korejs o důvodech odmítání MZ:

Odpor k Mešním zpěvům vyprovokovala nechuť kněží i varhaníků a skutečnost, že během jedné mše se měly zpívat minimálně tři písně na tři různé melodie. Kde melodie neznali – bylo nutné a rozumné je naučit. To šlo lehce zvládnout tam, kde kněz i varhaník lidem dovedli vysvětlit, že právě naučené melodie se budou často opakovat na různé, ale vhodné texty. Naučí-li se shromáždění 33 melodií, jejich znalost „vydrží“ na 600 (šest set) liturgických příležitostech. Výhoda písní z Mešních zpěvů spočívá zejména v jadrnosti textů

¹⁰⁶Srov. BOUŠE, Bonaventura Zdeněk: *O českém liturgickém zpěvu (Na podzim 1991)*. In BOUŠE, Bonaventura Zdeněk: *Epilegomena*. 1. vyd. Oikoyomenh. Praha 2000; s. 69-72. ISBN: 80-86005-22-4; s. 69-72; s. 70 – 71.

¹⁰⁷Srov. a cit. ibid. s. 72.

¹⁰⁸Cit. Ibid.

¹⁰⁹Cit. ŠMÍD, František: *Můj pohled na naše současné kancionály*. In Psalterium. ročník 1., číslo 2/2007, 15. duben 2007; s. 13-16. ISSN: 1802-2774; s. 16.

i hudební vytríbenosti. Obtížné písně, kterých je také několik, jdou zaměnit písněmi jednoduššími.

Proč se tento zpěvník také rychle nerozšířil, tak jako Kancionál, se dnes již těžko soudí. Podle mého názoru může vyvolávat dojem, že jeho užívání je složité. Z vlastní zkušenosti vím, že seznamování a začátky používání zpěvníku mohou být pro varhaníka náročnější, protože si na bohoslužbu musí připravit více písní, ale to je jen na chvíli. Za další nesnáz při zavádění jakýchkoliv změn považuji neochotu cokoliv měnit. Obávám se také, že u MZ chybí dlouhodobě podpora duchovenstva.

Ve farnostech, které znám a kde se podařilo zavést MZ, se velmi rozšířily možnosti výběru písní k liturgii a tím také bylo umožněno vybírat co nejvhodnější písně ke konkrétním liturgickým příležitostem a přispělo to k obohacení liturgického zpěvu.

To, co také mohlo způsobit nepřijetí zpěvníku, je nepřítomnost některých písní, které jsou např. v Českém kancionálu a v Kancionálu (JK). Obávám se, že mnoho lidí zpěvník odmítlo možná hned po letmém prolistování. Přitom několik písní je jak v JK, tak i v MZ (Jezu Kriste, štědrý kněže – s. 114, v JK č. 706; Tvůrce mocný – s. 248, v JK č. 904, některé koledy aj.). Používání zpěvníku také může komplikovat menší písmo a papír zbarvený do žluta. Od několika lidí jsem vyslechla výtku, že je to z těchto důvodů obtížně čitelné.

3.3 Zpěvy s odpovědí lidu – žaltář

V roce 1984 byla vydána publikace *Zpěvy s odpovědí lidu*¹¹⁰, která obsahuje responsoriální žalmy a některé další zpěvy k liturgii a tvoří určitý komplet se zpěvníkem Mešní zpěvy. Autorem většiny žalmových nápěvů je Bohuslav Korejs. Tato publikace dále obsahuje ještě nápěvy od Petra Ebena a jeden od Karla Skleničky. Autorské varhanní doprovody k nápěvům jsou součástí publikace *Varhanní doprovod*¹¹¹.

Nápěvy žalmů, tj. odpovědi a melodie pro zpěv veršů, vznikaly dle konkrétních potřeb autorů. Vzhledem k tomu, že v době vzniku nebylo nic jiného, začal **Bohuslav Korejs** připravovat žalmy na každý den pro využití v kostele Matky Boží před Týnem (Praha 1), kde to zpívaly děti od ambonu, a v kostele Neposkvrněného početí Panny Marie v Praze-Strašnicích (Praha 10). Postupně vypracoval jich nejvíce a byl vybídnut P. Janem Matějkou (sekretář české liturgické komise), aby dodělal žalmy k třem nedělním cyklům a ke slavnostem a svátkům a připravil pro tisk. Nápěvy k žalmům pro všední dny dokončil také, ale publikovány nebyly.¹¹² **Petr Eben** měl několik zhudebněných žalmů, které používal i při koncertních pořadech *Lyra Pragensis* v pražském kostele sv. Martina ve zdi. Některé jeho nápěvy vznikly již před rokem 1968.¹¹³

Dlouho před vznikem již zmíněné publikace se texty žalmů s nápěvy Bohuslava Korejse šířily v podobě fotografií. Vzhledem k dobovým okolnostem nebylo možné zvolit jinou, státní mocí nepostižitelnou cestu. Rozmnožování těchto materiálů se ujal doc. František Šmíd s rodinou. Fotografie žalmů pro konkrétní liturgické příležitosti se následně rozesílaly poštou z arcibiskupství.¹¹⁴

¹¹⁰*Zpěvy s odpovědí lidu*. 1. vyd. Praha: Česká liturgická komise, 1984. Vydáno ve Vatikáně pro potřebu římskokatolické církve v Československu. 411 s.

¹¹¹*Varhanní doprovod k mešním zpěvům, k hymnům pro denní modlitbu církve a ke zpěvům s odpovědí lidu*. 1. vyd. Sekretariát České liturgické komise, Praha, Vatikán 1990. 322 s.

¹¹²Srov. Bohuslav Korejs– písemné odpovědi na otázky, prosinec 2012. osobní archiv autorky. SLAVICKÝ, Tomáš: *Čilý jubilant Bohuslav Korejs*. In *Psalterium. Zpravodaj pro duchovní hudbu*. Č. 1, roč. 5/2011; s. 1-10; s. 1. ISSN: 1802-2774.

¹¹³Srov. Bohuslav Korejs– písemné odpovědi na otázky, prosinec 2012. Rozhovor z 10. ledna 2013 s Františkem Šmídem v sídle 1. LF UK v Praze, Kateřinská ul. 32. Archiv autorky.

¹¹⁴*Ibid.*

Struktura knihy:

Hlavní část tvoří žalmy s responsoriálními odpověďmi od Bohuslava Korejse – s. 9-318. Pro přehlednost a snazší orientaci (mj. i ve varhanním doprovodu) jsou odpovědi označovány písmenem K a pořadovou číslicí – K1 – K 77 (celkem 78, jedna z antifon nemá číselné označení). Nápěvy k veršům jsou označovány římskými číslicemi. Souhrnný přehled všech odpovědí označených písmenem K nalezneme na s. 319-326.

Následuje část věnovaná nápěvům Petra Ebena, která je na s. 327-361. Responsoriální odpovědi jsou označovány písmenem E a pořadovou číslicí – E1 – 20. Nápěvy k veršům nejsou číslovány. Posledním zhudebněným žalmem je na s. 362-364 – zpěv od Karla Skleničky (označen S). Žalмовou část uzavírá na s. 365 jednoduchý univerzální žalmový nápěv.

Druhou částí jsou rozličné příležitostné zpěvy a to **Velkopáteční zpěvy při uctívání kříže** (s. 368-371), delší a kratší **litanie ke svatým** (s. 372-379), latinské zpěvy **Rorate, caeli** (s. 380), **Adeste, fideles** (s. 383), **Attende, Domine** (s. 384), **O filii et filiae** (s. 384), **Ubi caritas est vera** – (s. 386).

Přehled odpovědí Bohuslava Korejse, Petra Ebena a Karla Skleničky naleznete v příloze č. 12.

Bohužel nebylo možné vydat tiskem responsoriální žalmy pro všechny liturgické příležitosti během roku, přestože Bohuslav Korejs tento celek vytvořil, takže máme k dispozici žalmy jen na neděle, slavnosti a svátky. Právě toto považuji za určitou nevýhodu při praktickém používání. Vznikl ale určitý vzor pro případnou vlastní přípravu varhaníků a zpěváků, kteří si tak mohou připravit ty responsoriální zpěvy, které v knize nejsou.

Tím, že autor připravil sadu snadno zapamatovatelných odpovědí, umožnil jejich širší využití, některé odpovědi se totiž dají kombinovat s více žalmy. Např. K 39 *Oslavujte Hospodina, neboť je dobrý.* nebo K 11 *Blaze každému, kdo kráčí po Božích cestách.* Některé odpovědi jsou ale využitelné jen při konkrétní příležitosti, např.: K 73 *Chvalte Hospodina, všichni jeho andělé.* (2.10., Svatých andělů strážných). Jsou ale spíše jen výjimkami.

3.4 Další zpěvníky na území pražské arcidiecéze po roce 1965

3.4.1 Zpěvník P. Bonaventury Boušeho

Působením P. Bonaventury Zdeňka Boušeho OFM se zabývali mnohem hlouběji již mnozí jiní, pro tuto práci jsem si vybrala jen zlomek z jeho díla a to jeho návrh na nový liturgický zpěvník, který vytvořil. P. Bonaventura Bouše OFM se zúčastnil překládání liturgických textů po koncilové reformě. Byl členem tzv. pražské překladatelské skupiny, jejímiž členy byli také P. Miloslav Máša a Václav Konzal¹¹⁵. Takto spolupracovali celkem asi deset let a ve svém volném čase se věnovali zejména textům liturgickým¹¹⁶.

Návrh na nový liturgický zpěvník byl vydán v roce 1972 duchovní správou u Panny Marie Sněžné¹¹⁷. V té době působil P. Bouše v kostele Panny Marie Sněžné (Praha 1) a v kostele Narození Panny Marie v Praze-Záběhlicích. V roce 1973 přišel o státní souhlas k duchovenské službě.¹¹⁸ Jím sestavený zpěvník se užíval v záběhlickém kostele. Jaroslav Vrbenský na to takto vzpomíná:

Vydali jsme tehdy také jednu „knížku“ a hojně ji využívali. Byl to malý „Kancionál“, uspořádaný Bonaventurou. Vzhledem k tomu, že bohoslužba byla v Záběhlicích jen o nedělích a svátcích, nám oněch třicet písní tohoto zpěvníku bohatě stačilo. Byly v něm zastoupeny písně o příchodu Páně, písně vánoční, kající, velikonoční, o Duchu svatém, obecné a Žalm 150. Pocházely z vzácných starobylých pramenů, jako byl Vyšebrodský sborník, Šteyerův kancionál, Franusův kancionál, Benešovský kancionál, Svatojanský kancionál, Kancionál Jiřího Třanovského, Kancionál řezníků novoměstských z kostela sv. Lazara na Novém Městě pražském, byly tu i písně Michny z Otradovic, Lukáše Pražského, Jana Augusty aj. Tyto písně mají teologicky celistvou stavbu, a proto jsme je zpívali vždy celé, bez přerušování, které by jejich hudební a textovou krásu i teologickou hloubku poškozovalo.¹¹⁹

¹¹⁵Srov. RŮCKL, Jan: *Nástin života Zdeňka Bonaventury Boušeho OFM*. In RŮCKL, Jan; ŠTICA, Petr (eds.): *Bonaventura Bouše. Odkaz a vzpomínky*. Praha: Vyšehrad, 2009. 204 s. ISBN: 978-80-7021-998-0; s. 15.

¹¹⁶Srov. KONZAL, Václav: *Zdeněk Bonaventura Bouše a liturgie*. In RŮCKL, Jan; ŠTICA, Petr (eds.): *Bonaventura Bouše. Odkaz a vzpomínky*. Praha: Vyšehrad, 2009. 204 s. ISBN: 978-80-7021-998-0; s. 85-86.

¹¹⁷Srov. BOUŠE, Zdeněk Bonaventura: *Malá katolická liturgika. Tradice – kritika – budoucnost*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2004. 230 s. ISBN: 80-7021-709-X; s. 183.

¹¹⁸Srov. BALÍK, Stanislav; HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. 1. vyd. Brno: CDK, 2007. 399 s. ISBN: 978-80-7325-130-7; s. 304.

¹¹⁹Cit. VRBENSKÝ, Jaroslav: *Působení Bonaventury Bouše v Záběhlicích*. In RŮCKL, Jan; ŠTICA, Petr (eds.): *Bonaventura Bouše Odkaz a vzpomínky*. Praha: Vyšehrad, 2009. 204 s. ISBN: 978-80-7021-998-0; s. 118-119.

Tento zpěvník se stal součástí publikace *Malá katolická liturgika*, která vyšla posmrtně v r. 2004¹²⁰. Bohužel se mi nepodařilo sehnat původní vydání zpěvníku, čerpám proto z výše uvedené publikace.

Nechci tento zpěvník nikterak hodnotit, ve své době to byl jistě pozoruhodný počín a myslím si, že je škoda, že naprosto zapadl.¹²¹ Je pro něj charakteristické, že písně uvádí v původní, neupravené podobě, čímž se výrazně liší od Kancionálu a Mešních zpěvů. Seznam písní uvedených ve zpěvníku – viz příloha č. 13.

3.4.2 Svatohavelský zpěvník

Kostel sv. Havla se nalézá v Havelské ulici v Praze 1 a patří do farnosti Matky Boží před Týnem (Staroměstské nám., Praha 1). Pro společenství, které se tam schází, vznikl unikátní **Svatohavelský zpěvník – Cantus Sangalenses Pragenses**. První vydání je z roku 1968¹²², psané částečně na stroji a částečně ručně a druhé vydání, revidované, je z roku 2008¹²³. V roce 1971 byl publikován dodatek - **Cantum Sangalensium Pragensium Supplementum Primum**¹²⁴ - k 1. vydání. Je rovněž ručně psán. Tento zpěvník je využíván pouze v tomto kostele při ranních nedělních bohoslužbách. Ve všední dny chodí jiní lidé, než v neděli, využívají se tedy jiné zpěvníky, nejčastěji Kancionál. Kromě již zmíněného zpěvníku se využívají ještě různé lístečky, které byly spolu s výše zmíněným dodatkem částečně zapracovány do 2. vydání.¹²⁵

Zpěvník obsahuje písně k liturgii – vstupní zpěvy, před evangeliem, k přípravě darů, k přijímání a po přijímání, které jsou uspořádány do tematických celků, např. *Jedenáctá – Postní, Dvanáctá – Vánoční, Dvacátá – Mariánská*.¹²⁶ Dále obsahuje děkovné písně, zpěvy

¹²⁰BOUŠE, Zdeněk Bonaventura: *Malá katolická liturgika. Tradice – kritika – budoucnost*. 1. vyd. Praha. Vyšehrad, 2004. 230 s. ISBN: 80-7021-709-X.

¹²¹Vycházím z osobní zkušenosti, kdy jsem se snažila oslovit některé varhaníky sdružující se přes internetové stránky www.varhany.org a několik dalších lidí s dotazem, zda zpěvník znají a případně i vlastní.

¹²²*Cantus Sangalenses Pragenses (Rukopisná pracovní pomůcka)*. 1. vydání. Praha, 1968. 168 s. Další údaje neuvedeny.

¹²³*Svatohavelský zpěvník. Cantus Sangalenses Pragenses*. 2. revidované vydání., Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. 255 s. ISBN: 978-80-7192-459-3.

¹²⁴*Cantum Sangalensium Pragensium Supplementum Primum. (Rukopisná pracovní pomůcka)*. Praha: 1971. 42 s. Další údaje neuvedeny.

¹²⁵Vlastní dlouholetá zkušenost.

¹²⁶Srov. *Svatohavelský zpěvník. Cantus Sangalenses Pragenses*. 2. revidované vydání. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2008. 255 s. ISBN: 978-80-7192-459-3.

k různým příležitostem, responsoriální zpěvy aj. Písně byly čerpány ze starých kancionálů (např. Šteyerův, Rohův, sekvencionář Jana z Jenštejna aj.) a od tehdejších skladatelů – Josef Myslivec, Petr Eben, Bohuslav Korejs, Evžen Kindler a další. Dodatek¹²⁷ obsahuje zpěvy k liturgii na květnou neděli, k velikonočnímu triduu a době velikonoční.

Vznik tohoto zpěvníku spadá do doby ještě před zavedením liturgické reformy: *První mešní písně tohoto souboru vznikly ještě před II. vatikánským koncilem ze snahy o přizpůsobení našeho lidového duchovního zpěvu požadavkům liturgické konstituce z r. 1958.*¹²⁸ Ani v jednom vydání nejsou uvedeni editoři a upravovatelé. Zpěvník vznikl pod vedením P. Jiřího Reinsberga a dr. Josefa Myslivce.¹²⁹ 2. vydání obsahuje některé další zpěvy a rovněž uspořádání je u některých písní jiné. Některé zpěvy byly vynechány, např. „Dvě česká Gloria“¹³⁰. Rovněž byly odstraněny písně, které jsou v jiných používaných zpěvnících¹³¹ a liší se také tóniny u některých písní.

Pro toto společenství také vznikla a stále se používá ještě další kniha, která je využívána při liturgii a to **Responsoriál**¹³². Vychází z publikace *Zpěvy s odpovědí lidu*¹³³ a uvádí jen ty žalmy, jejichž autorem je Bohuslav Korejs. Uvádí celé texty responsoriálních zpěvů bez not, až v závěru knihy jsou uvedeny antifony i s notami řazeny abecedně). Žalmy jsou seřazeny podle liturgického roku – začínají první adventní nedělí a končí slavností Ježíše Krista Krále. K dispozici jsou responsoriální zpěvy pouze na neděle, na slavnost Narození Páně, slavnost Matky Boží - Panny Marie (1. ledna) a svátek Svaté Rodiny.

Tyto publikace jsou určitým dokladem hudební a zejména zpěvní tradice, která se v kostele sv. Havla v Praze drží již velmi dlouho, ale zároveň je omezena jen na toto společenství. Pokud by tedy např. na nedělní mši přišel někdo neobeznámený s místní tradicí, možná by se mohl zapojovat do společného zpěvu jen s obtížemi. Tyto zpěvníky jsou také důkazem, že stále jsou aktivní věřící ochotní se zapojit do práce pro společenství a záleží jim na důstojné a krásné liturgii.

¹²⁷ *Cantum Sangalensium Pragensium Supplementum Primum. (Rukopisná pracovní pomůcka)*. Praha: 1971. 42 s. Další údaje neuvedeny.

¹²⁸ Srov. *Ibid.* s. 7.

¹²⁹ Informace pochází se soukromé e-mailové korespondence v archivu autorky. Dr. Myslivec je jako editor uváděn také zde: ŠMÍD, František: *Můj pohled na naše současné kancionály*. In *Psalterium*, ročník 1., číslo 2/2007, 15. duben 2007; s. 13-16. ISSN: 1802-2774; s. 14.

¹³⁰ Srov. *Cantus Sangalenses Pragenses (Rukopisná pracovní pomůcka)*. 1. vydání. Praha, 1968. 168 s. Další údaje neuvedeny; s. 71 – 73.

¹³¹ Srov. *Svatohavelský zpěvník. Cantus Sangalenses Pragenses*. 2. revidované vydání. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2008. 255 s. ISBN: 978-80-7192-459-3; s. 5.

¹³² *Responsoriál. Zpěvy s odpovědí lidu*. Sestaveno podle „Zpěvy s odpovědí lidu“. další údaje neuvedeny. 155 s

¹³³ *Zpěvy s odpovědí lidu*. 1. vyd. Praha: Česká liturgická komise, 1984. Vydáno ve Vatikánu pro potřebu římskokatolické církve v Československu. 411 s.

3.4.3 Další zpěvníky používané v pražské arcidiecézi – tzv. rytmické písně

Vedle těchto již zmíněných zpěvníků vznikaly ještě další, kterými se ale nechci v této práci hlouběji zabývat a to zejména proto, že nebyly určeny k všeobecnému využívání, ale jen pro určité skupiny věřících. Konkrétně např. Hlaholík, Cantate a další. Osobně jsem se s těmito zpěvníky setkala až po roce 1990, přestože některé písničky jsem znala již dříve. Zde uvádím jen některé z nich.

Zpěvník **Hlaholík**¹³⁴ byl určen k různým a to nejen duchovním příležitostem. Obsahuje různé lidové písně, populární aj. Zároveň jsou mezi tyto „světské“ písně zařazeny písně duchovní. Ve zpěvníku samotném není nic o sestavovatelích, úvod sepsal Karel Cikrle. Podrobnější bibliografické údaje chybí a to v obou vydáních, které jsem měla k dispozici.

Dalším zpěvníkem tzv. rytmických písní z roku 1970 je **Nová křesťanská píseň**¹³⁵. Oproti jiným zpěvníkům tohoto druhu uvádí autory písní, co se ovšem nedozvíme, jsou sestavovatelé, kteří se pod úvod podepsali jen jako „Poutníci“. Obsahuje písně, které jsou obsaženy také ve zpěvnících pozdějších.

Zpěvník **Cantate** celkem existuje asi ve čtyřech podobách. Setkala jsem se vydáním, které bylo bez not, text napsán na psacím stroji¹³⁶. V dalším vydání, které jsem měla k dispozici, rok vydání a další podrobnější informace chybí.¹³⁷ Pro upřesnění bych ráda uvedla, že noty a nadpisy písní jsou psány ručně a texty na psacím stroji. Autoři písní uvádění nejsou. Také znám výběr písní z tohoto zpěvníku v sešitové podobě, který obsahuje celkem 46 písní. Pro tisk byly použity stejné předlohy jako pro kompletní zpěvník Cantate, proto jsou zachovány i původní čísla písní. Tento sešitový výběr nemá tiráž, autoři písní uvedeni nejsou.¹³⁸ Podle mého názoru lze předpokládat vznik zpěvníku v 80. letech.

Po r. 1990 byl zpěvník vydán znovu a to v nové úpravě. U většiny písní autoři uvedeni nejsou, pouze v části, kde jsou uvedeny písňové celky k liturgii, jsou uvedeni u některých

¹³⁴Hlaholík. Předmluva: Karel Cikrle. Vydáno pouze pro vnitřní potřebu. 1970. Tisk: Nutrim Brno. Další údaje neuvedeny. Hlaholík. Předmluva: Karel Cikrle s redakcí. Litoměřice, 1968. Pouze pro vnitřní potřebu. Další údaje neuvedeny, stránkování není.

¹³⁵Nová křesťanská píseň. Římskokatolický farní úřad Nejsvětějšího Srdce Páně s povolením ÚCN Praha. Pro vnitřní potřebu. Praha 1970. 111 s. Další údaje chybí.

¹³⁶Cantate (rytmické písně). 354 s., strojopis-cyklostylované; další údaje neuvedeny.

¹³⁷Cantate. Rytmické písně. Jen pro vnitřní potřebu CMBF. celkem 475 s. (hlavní oddíl 334 s., dodatek A 37 s., dodatek B 104 s.). Další údaje chybí.

¹³⁸Cantate. Rytmické písně. 46 s. Další údaje neuvedeny. Výběr z již zmíněného zpěvníku v sešitovém provedení.

těchto celků jejich autoři. Rovněž toto vydání obsahuje jen minimální množství bibliografických údajů.¹³⁹

Také bych ráda zmínila zpěvník s názvem **Magnificat**¹⁴⁰, který byl napsán částečně ručně a částečně na stroji. Autoři písní a ani sestavovatelé nejsou uvedeni. Lze říci, že určitým přínosem či odlišností tohoto zpěvníku je to, že oproti jiným uvádí i některé písně, které v ostatních zpěvnících nenalezneme.

Z roku 1979 pochází zpěvník **Nové písně**¹⁴¹. Tak jako i jiné zpěvníky z této doby neuvádí žádná jména, kromě autorů rytmických mší, kteří jsou zmíněni v obsahu. A i předloha k tomuto zpěvníku byla napsána zčásti ručně a na psacím stroji. Určitou zajímavostí mohou být poznámky k interpretaci u některých písní, které byly převzaty i do pozdějších zpěvníků (např. Cantate), ale již bez instrukcí k interpretaci. Je to např. v poznámce k písni *Nedělní chvalo zpěv*¹⁴²: *Pozn. Tempo = asi 90. Míňno jako liturgický zpěv s doprovodem varhan.*

Zpěvy z Taizé – specifický, ale hodně rozšířený zpěvník, který vznikl s využitím upravených zpěvů z francouzské komunity¹⁴³. Obsahuje zpěvy různých hudebních forem v různých evropských jazycích a k různým příležitostem – meditace, chvály a slavení eucharistie. Texty jsou krátké a snadno zapamatovatelné, neboť hlavním účelem je zapojení co nejvíce lidí do zpěvu:

*Velký počet a odlišnost mladých lidí z celého světa, kteří se účastní mezikontinentálních setkání nebo přicházejí do Taizé, vyžaduje formy zpěvu podporující a usnadňující účast všech na modlitbě komunity: jednoduché zpěvy, které se dají snadno naučit a jsou přitom na vysoké hudební úrovni, skládají se z krátkých vět, jež se po dlouhou dobu opakují.*¹⁴⁴

Zpěvník nabízí různé možnosti interpretace a to včetně vícehlasů a doprovodu různých nástrojů. Aby bylo zřejmé, k jaké příležitosti jsou konkrétní zpěvy určeny, je na konci zpěvníku index s upřesňujícím zařazením.

¹³⁹*Cantate. Rytmické písně.* Katolické nakladatelství COR JESU. 339 s. ISBN: 80-900746-2-6. Další údaje neuvedeny.

¹⁴⁰*Magnificat. Sborník křesťanských písní.* Tisk Grafia, s. p. Zlín, prvoz Kyjov. 248 s. Další údaje nejsou uvedeny.

¹⁴¹*Nové písně.* Litoměřice: CMBF, 1979. Jen pro vnitřní potřebu. 79 s. Další údaje neuvedeny.

¹⁴²Srov. Ibid. s. 30-31.

¹⁴³*Zpěvy z Taizé.* 1. vyd. Praha: Kairos, 1990. 80 s. ISBN: 80-900257-0-6.

¹⁴⁴Srov. Ibid. s. VI.

Zpěvník *Zpěvy z Taizé*, který vyšel v r. 1990, považuji za mnohem propracovanější a promyšlený. V některých farnostech (např. Praha – Strašnice) jsou modlitební skupiny, které tento zpěvník využívají. Některé písně byly převzaty do zpěvníku *Hosana*. Některé písně z tohoto zpěvníku jsou občas využívány i při liturgii, kdy by bylo podle mého názoru lepší zvolit vhodnější písně.

V roce 1995 byl vydán v nakladatelství Portál první díl zpěvníku **Hosana**¹⁴⁵, do kterého byla část písní z výše zmíněných zpěvníků převzata a doplněna dalšími. Autoři písní jsou uvedeni na konci publikace – od s. 617. V roce 1996¹⁴⁶ byl vydán druhý díl a v roce 2006¹⁴⁷ třetí.

Pokud bych měla hodnotit, tak lze konstatovat, že zpěvníky, které jsem měla k dispozici, vznikly původně v 70. - 80. letech 20. století a mnoho písní bylo později převzato do zpěvníku *Hosana*. Tzv. rytmické písně jsou považovány za písně pro mladé. Nabízí se ovšem otázka, zda jsou písně, které zpívala mládež v 70. letech, stále přijatelné a skutečně vhodné i pro současnou mládež. Bez ohledu na kvalitu melodií a textů jsou tyto zpěvníky velmi zajímavým dokladem doby, ve které vznikaly. Podle mého názoru by ale mělo být jejich další využívání lépe zhodnoceno a některé písně, které nejsou příliš hodnotné, přestat používat a případně ani nedávat do nově vznikajících zpěvníků. Využívání těchto písní při liturgii považuji v některých případech za problematické.

¹⁴⁵GLOGAR, Josef; HOLÍK, Martin; KORONTHÁLY, Vladimír; MARTINEK, Michael; VESELÝ, Jiří; VESELÝ, Josef; VODÁK, Jan (eds.): *Hosana. Zpěvník křesťanských písní*. 1. vyd. Praha. Portál 1995. 634 s. ISBN: 80-7178-045-6.

¹⁴⁶GLOGAR, Josef; HORKÝ, Jan; KOPŘIVA, Vladimír; ORZÁG, Jiří; STREJČKOVÁ, Zuzana: *Hosana 2. Zpěvník křesťanských písní*. 1. vyd. Portál, Praha 1996. 671 s. ISBN: 80-7178-045-6.

¹⁴⁷ŠTĚPANČÍK, Jan; SVOBODOVÁ-BŘEZOVSKÁ, Jana; ČERNÝ, Jiří: *Hosana 3. Zpěvník křesťanských písní*. 1. vyd. Portál, Praha 2006. 693 s. ISBN: 80-7367-090-9.

4. Zpěvníky používané v kostelích pražské arcidiecéze

V této kapitole vycházím zejména z vlastních zkušeností a z ústních informací od různých lidí. Uvědomuji si určitou problematickost ověřitelnosti mnou uváděných informací, co může být ztíženo i tím, že si někteří informátoři nepřáli být přímo jmenováni. Další komplikací může být také v některých případech rychlá proměnlivost situace, která bývá způsobena např. odchodem (úmrtím) varhaníka a někdy také změnou duchovního správce. Na některých kůrech již archivy nejsou nebo jsou ve velmi špatném stavu.¹⁴⁸

Jak probíhaly změny v hudebním doprovodu liturgie po liturgické reformě v konkrétní farnosti, je v některých případech již téměř nezjistitelné. Určitým řešením může být alespoň popis stávající situace.

Až do vydání Kancionálu v r. 1973 se používal **Český kancionál** sestavený Dobroslavem Orlem, některé další zpěvníky a „místní papíry“¹⁴⁹. V některých kostelích jsou tyto zpěvníky dosud; kromě obce Hluboš, o které píše dále, jsem je našla v lavicích v kostele sv. Jana Nepomuckého v Praze 6 (Praha-Jenerálka, tzv. lidové vydání bez not z r. 1936), ale tam se již nepoužívají. Ještě v roce 1968 byla v Oběžníku apoštolské administratury tato výzva:

Upozorňujeme, že koncem července t.r. či počátkem srpna t.r. vyjde v České katol. Charitě v menším nákladu (pro naši arcidiecézi cca 6.000 ks) Český kancionál. - Zájemci zašlou objednávky Knihkupectví Čes. katol. Charity Praha – Nové Město, Jindřišská ul.¹⁵⁰

Ve většině pražských kostelů se v současné době používá *Kancionál*, resp. jeho různá vydání, a někde také *Mešní zpěvy*. Existuje několik výjimek, kdy farnost využívá ještě jiný zpěvník, ale není jich mnoho. Na základě vlastní zkušenosti vím, že je problém v neznalosti dalších zpěvníků a někdy i neochota cokoliv měnit. Zajímavou výjimkou je již zmíněný *Svatohavelský zpěvník* a farnost v obci Hluboš u Příbrami, kde se stále používá *Český*

¹⁴⁸Likvidace archivu proběhla např. na kůru kostela v Kralupech nad Vltavou. Při tvrzení o špatném stavu archivů a příležitostných likvidacích na kůrech vycházím z četných návštěv kůrů a z ústních informací nejen v pražské arcidiecézi.

¹⁴⁹Srov. Bohuslav Korejs – písemné odpovědi na otázky, prosinec 2012. Archiv autorky.

¹⁵⁰Cit. *Český kancionál*. č.j. 2828/68. In *Oběžník apoštolské administratury pražské arcidiecéze*. Čj. 3007/68. Č. 6/ 68, 23. července 1968; s. 6.

kancionál vydaný v roce 1936¹⁵¹ - vycházím z ústních informací od místních farníků a z vlastní zkušenosti.

V Adventu a o Vánocích jsou v některých kostelích ještě využívány další zpěvníky, ale o těch se v této práci nechci více zmiňovat.

Z vlastní zkušenosti také vím, že v některých farnostech se střídá jen několik málo písní, takže používaný zpěvník nebývá plně využit. Pokud k tomu jsou vhodné podmínky (např. určitá přizpůsobivost a pohotovost věřících), považuji za přínosné střídání více zpěvníků. Výběr písní musí ovšem odpovídat požadavkům na liturgickou hudbu. V některých farnostech (např. Praha – Strašnice) se využívají během liturgického roku zejména dva zpěvníky – Mešní zpěvy a Kancionál. Kromě toho se ještě v Adventu a o Vánocích využívají další zpěvníky, které byly vytvořeny pro potřeby farnosti.

¹⁵¹OREL, Dobroslav, ed.: *Český kancionál: Lidové vydání bez not*. 5. vyd. Pelhřimov: Chrámové družstvo, 1936. 264 s.

4.1 Hluboš

Nedaleko města Příbram se nalézá obec Hluboš s kostelem Nejsvětější Trojice. Pravidelné mše jsou v neděli a při určitých příležitostech (slavnosti, svátky...). Tuto obec jsem několikrát navštívila a vyptávala jsem se také místních farníků na hudební tradici. Je tak možné popsat situaci několika posledních let doplněnou o další vzpomínky¹⁵².

V této farnosti nebyl vůbec zaveden Kancionál (poprvé vydaný r. 1973), ale až do současnosti se užívá Český kancionál sestavený Dobroslavem Orlem (lidové vydání bez not z roku 1936¹⁵³) a písně na jednotlivých papírech. V posledních letech je snaha zavést zpěvník Mešní zpěvy.

Tuto farnost bych označila za spíše konzervativní, což zde nelze chápat jen negativně, protože v případě lidového zpěvu tato vlastnost pomohla udržet společný zpěv i během delší doby, kdy nebyl žádný varhaník (varhanní doprovod liturgie byl pouze příležitostně) a lid zpíval bez doprovodu varhan. Za důležité pro společný zpěv, a to i v budoucnu, považuji fakt, že zpívají rádi a s nadšením. Další určitou specialitou je recitované ordinárium, tj. nezpívá se. Co se výběru písní týče, tak mezi hlavní kritéria patří to, zda je píseň ve farní obci známa a zda alespoň přibližně odpovídá konkrétní liturgické příležitosti.

Po asi 32 let působil obětavě v kostele v Hluboši varhaník **Josef Tauchman**, který ještě asi v polovině 80. let vedl malý sbor zpívající při větších svátcích. Narodil se v září roku 1938 a pocházel z obce Borotice. Zemřel 2. listopadu 2012. V obci Hluboš působil až do podzimu roku 2006, jeho zdravotní stav mu již další varhanickou činnost mimo své bydliště neumožňoval. Pracoval jako poštovní úředník v Obecnici, kde také bydlel. Do farností dojížděl o nedělích, na významné svátky a při dalších příležitostech (pobožnost křížové cesty, pohřby, svatby aj.). Působil v Obecnici, v Pičíně (od 70. let až do r. 2006), v Suchodolu, Rosovicích a Hluboši (od 70. let do r. 2006). V neděli tak hrál na několika mších a byl velmi obětavý.

V příloze č. 14 je jako příklad uvedena jedna z písní, která není součástí *Českého kancionálu* a je ve farnosti v podobě „lístečků“.

¹⁵²Informace pocházejí zejména od rodiny Černohorských a od Barbory Kylarové.

¹⁵³OREL, Dobroslav, ed.: *Český kancionál: Lidové vydání bez not*. 5. vyd. Pelhřimov: Chrámové družstvo, 1936. 264 s.

4.2 Kostel sv. Havla v Praze

O kostele sv. Havla, který se nalézá v Praze na Starém Městě, jsem již psala v souvislosti se Svatohavelským zpěvníkem (viz kap. 3.4.2). Bylo by ovšem dobré ještě velmi krátce pojednat o místní hudební tradici. V této části vycházím zejména z vlastní několikaleté zkušenosti a z informací, které i porůznu sdělili místní věřící. Společenství, které se tam schází na nedělní ranní mši, je velmi zpěvné. Většina lidí, kteří se pravidelně účastní bohoslužeb, bydlí mimo území farnosti a někteří dojíždějí až z okrajů Prahy. Tento kostel je také spjat s osobou P. Jiřího Reinsberga, který byl dlouholetým farářem kostela Matky Boží před Týnem a velmi se zasloužil nejen o duchovní rozvoj tohoto společenství.

Po mnoho desetiletí začínala ranní nedělní mše v 7.30 a byla spojena s modlitbou breviáře – ranními chválami. Pro tento účel vznikly lístečky a brožurky, které se před bohoslužbou rozdaly na lavice a napomáhaly k zapojení věřících. Od roku 2003 byl posunut začátek mše na 8 hod. a ranní chvály se přesunuly před začátek bohoslužby¹⁵⁴. Ve všední dny (kromě soboty) bývá mše v 12.15 a chodí na ni zčásti lidé, kteří pracují v okolí, ale ti, kteří chodí zejména v neděli spíše méně či vůbec.

Již zmíněná zpěvnost společenství umožnila vznik několika různých malých sborů, z nichž některé se schází pravidelně a některé jen příležitostně, např. tzv. choralisté. Ve velké oblibě je gregoriánský chorál a při větších slavnostech bývá bohoslužba v latině. Určitá konzervativnost způsobila, že se určitá hudební specifika, která se tradují již po desetiletí, udržela až do současnosti, např. zpěv *Pax in caelo, pax in terra, pax in omni populo pax sacerdotibus, Ecclesiarum Dei*.¹⁵⁵ Dlouholetým varhaníkem byl MUDr. Jaroslav Eliáš, který již na svatohavelském kůru nepůsobí. Na podporu společného zpěvu věřících vedl pravidelné nácviky písní.

Při nedělních bohoslužbách se využívá, jak již bylo zmíněno, *Svatohavelský zpěvník*. K dispozici je také zpěvník *Mešní zpěvy* a *Kancionál* (různá vydání). Ve všední dny je využíván zejména *Kancionál*.

¹⁵⁴V současné době začíná mše v 8.30.

¹⁵⁵Cit. *Svatohavelský zpěvník. Cantus Sangalenses Pragenses*. 2. revidované vydání., Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. 255 s. ISBN: 978-80-7192-459-3; s. 208.

4.3 Situace v dalších kostelích v pražské arcidiecézi

Ve většině kostelů, které znám, se používá *Kancionál* a to různá vydání. V případě, že varhaník či jiná osoba chce vybrat vhodnou píseň k liturgii a zároveň zohlednit fakt, že v kostele je více vydání *Kancionálu*, má v určitých případech výběr složitější. Častou „kombinací“ zpěvníků v kostele je vydání *pro arcidiecézi olomouckou a diecézi ostravsko-opavskou* (tzv. modrý *Kancionál*)¹⁵⁶ a vydání z r. 2004 (tzv. červený *Kancionál*)¹⁵⁷. V kostele **Stětí sv. Jana Křtitele v Praze-Hostivaři** je dokonce vydání s dodatkem pro diecézi královéhradeckou (tzv. zelený *Kancionál*)¹⁵⁸ spolu se staršími vydáními vč. vydání z r. 1985. V některých kostelích nalezneme také *Mešní zpěvy*, které se ale používají velmi málo. Pokud v kostele jsou, ještě to neznamena, že jsou využívány.

Používání *Mešních zpěvů* záleží nejen na varhaníkovi, ale také na knězi a ochotě společenství přijmout něco nového. Ve **farnosti Neposkvrněného Početí Panny Marie v Praze-Strašnicích** (Ke Strašnické 10), kde pravidelně hrají na varhany již několik let, se tento zpěvník používá. Domnívám se, že zásadní vliv na jeho používání má Bohuslav Korejs, který tam působí již od roku 1953. Dějiny chrámové hudby v této farnosti nebyly zatím zpracovány, pouze spíše stručnou informaci nalezneme v publikaci *Strašnickou farností od počátku po současnost*¹⁵⁹. Tato farnost je poměrně mladá, první farní kaple byla dokončena v r. 1930 a nový, větší kostel byl dokončen až v r. 1994. Prvním varhaníkem v nově postavené kapli, tj. od roku 1930, byl Miloslav Vacín.¹⁶⁰ V současné době tam působí několik varhaníků a také hudební skupiny zpívající zejména s kytarou a dalšími nástroji ze zpěvníků *Hosana* a *Zpěvy z Taizé*. V době adventní bývá ve všední dny používán ještě vlastní zpěvník s rorátními zpěvy sestavený podle *Českého kancionálu*¹⁶¹ a na jsou neděli „lístečky“ s texty bez not z téhož zdroje. O Vánocích je k dispozici také vlastní zpěvník.

¹⁵⁶SIMAJCHL, Ladislav; CIKRLE, Karel; ULMAN, Oldřich (eds): *Kancionál: společný zpěvník českých a moravských diecézí: vydání pro arcidiecézi olomouckou a diecézi ostravsko-opavskou*. 10., upr. vyd., 1. vyd. v nakladatelství Katolický týdeník. Praha: Katolický týdeník, 2003. 742 s. ISBN 80-86615-01-4.

¹⁵⁷CIKRLE, Karel, SIMAJCHL, Ladislav a kol. (eds.): *Kancionál. Společný zpěvník českých a moravských diecézí*. 30. vydání (v KT 1. dotisk 2. vydání). Katolický týdeník, Praha 2004. 595 s. ISBN: 978-80-86615-03-0.

¹⁵⁸CIKRLE, Karel, SIMAJCHL, Ladislav a kol. (eds.): *Kancionál: společný zpěvník českých a moravských diecézí s dodatkem pro diecézi královéhradeckou*. 31. vyd., 3. vyd. v nakl. Katolický týdeník pro diecézi královéhradeckou. Praha: Katolický týdeník, 2004. 654 s. ISBN 80-86615-05-7.

¹⁵⁹MOC, Milan; MOCOVÁ, Marie (eds.): *Strašnickou farností od počátku po současnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2014. 207 s. ISBN: 978-80-262-0687-3.

¹⁶⁰Srov. Ibid. s. 22-23, 77, 109.

¹⁶¹OREL, Dobroslav; HORNOF, Vladimír; VOSYKA, Václav: *Český kancionál*. 1. vyd. Praha. Státní nakladatelství, 1921. 688 s.

V **kostele sv. Jakuba Staršího v Praze – Petrovicích** (Edisonova ul.) jsou tzv. modré Kancionály, které se většinou používají. Zda se využívají písně, které jsou v tomto vydání přidané pro potřeby moravských diecézí, nevím, obávám se ale, že nikoliv. K dispozici jsou také Mešní zpěvy, ale obávám se, že jsou téměř nevyužity. Příležitostně se na hudebním doprovodu bohoslužeb podílí také farní schola, která zpívá převážně tzv. rytmické písně.

Hudební historie pražských a venkovských kůrů zejména od 2. poloviny 20. století není příliš popsána. Starší historii se z dostupných pramenů snažila popsat PhDr. Marie Nováková v časopise *Varhaník*¹⁶² a zároveň jsou k dispozici různě zpracované monografie.

Ještě dalším tématem, které je vhodné v této práci alespoň částečně zmínit, je **spolupráce kněze a varhaníka**, který se také na liturgii významně podílí. V některých farnostech působí také sbor či alespoň jeden zpěvák, mnohde ale funkci zpěváka přebírá varhaník. Domnívám se, že by měl mezi knězem a varhaníkem panovat soulad, dobrá spolupráce a vzájemná důvěra. Myslím, že by se varhaník měl kromě hudebního doprovodu během bohoslužeb a případných koncertů duchovní hudby také starat o technický stav varhan. Radek Rejšek tvrdí, že dobrá obeznámenost s konkrétním nástrojem je velmi potřebná.¹⁶³

¹⁶²Srov. např. NOVÁKOVÁ, Marie: *Z historie pražských kůrů XVIII – Kostel sv. Martina „ve zdi“*. In *Varhaník: Časopis pro varhanickou praxi*. 2013, č. 6, ročník neuveden. ISSN: 1212-5334, s. 4-10. NOVÁKOVÁ, Marie: *Z historie pražských kůrů XIII – Kostely sv. Ducha a sv. Haštala na Starém Městě*. In *Varhaník: Časopis pro varhanickou praxi*. 2013, č. 1, ročník neuveden. ISSN: 1212-5334; s 5-8.

¹⁶³REJŠEK, Radek: *Proč je dobré, aby každé varhany měly „svého“ varhaníka a varhanáře*. In *Varhaník: Časopis pro varhanickou praxi*. 2012, č. 3, ročník neuveden. ISSN: 1212-5334, s. 11-15.

5. Závěr

V této práci jsem se pokusila objasnit okolnosti vzniku zpěvníků a některých „hudebnin“, které byly sestaveny po II. vatikánském koncilu. Zaměřila jsem se na pražskou arcidiecézi, a protože pramenných materiálů není příliš mnoho a jedná se o první pokus o ucelený pohled na toto téma, tak jsem vyhledala pamětníky, kteří v pražské arcidiecézi ještě dnes působí a podíleli se na liturgické obnově. Rovněž jsem využila informace v Oběžníku apoštolské administratury a dostupné archivní prameny.

V době zavádění liturgické reformy byla u nás veškerá církevní činnost velmi ochromena státním dozorem, což se projevilo také na přípravě hudebnin. Ještě před zavedením nového *Ordo missae* začal vznikat nový zpěvník - *Kancionál*, který byl sice dokončen v roce 1969, ale vytištěn byl až v r. 1973. Do té doby se používal zejména *Český kancionál*, který vyšel poprvé v roce 1921. O něco později začal vznikat další zpěvník – *Mešní zpěvy*. V souvislosti s přípravou vydání českého breviáře bylo rovněž zahájeno sestavení hymnáře – *Denní modlitba církve – Hymny*. Bylo třeba vyhovět novým požadavkům, které nové *Ordo missae* přineslo. Kromě těchto zpěvníků byly potřeba zhudebnit responsoriální žalmy, které byly nakonec vydány až v roce 1984. Sestavení *Mešních zpěvů*, obdoby latinského *Graduale Romanum*, trvalo několik let, zpěvník byl nakonec vytištěn až v roce 1989 v zahraničí.

Některá společenství si připravila vlastní zpěvníky, které se ale více nerozšířily. Zpěvník P. Bonaventury Bouše se až do dnešní doby neudržel, možná i proto, že P. Bouše přišel velmi rychle poté o státní souhlas k duchovenské činnosti. Oproti tomu *Svatohavelský kancionál* byl úspěšnější a v roce 2008 vzniklo nové a revidované vydání.

Nezávisle na těchto výše zmíněných hudebninách vznikly zpěvníky s tzv. rytmickými písněmi – např. *Hlaholík*, *Cantate*, *Magnifikat* a další. Velká část písní byla později převzata do zpěvníku *Hosana 1* (vyd. 1995) ke kterému byly s odstupem vydány ještě další dva díly.

Všechny zmíněné zpěvníky mají své výhody, ale také řadu nevýhod. *Kancionál* se rozšířil v pražské arcidiecézi a lze říci, že je v současnosti nejpoužívanějším zpěvníkem. *Mešní zpěvy* tolik rozšířené nejsou, pokud je v některém kostele mají, ještě to neznamena, že se používají. Spíše je to odmítaný zpěvník a to z různých důvodů. Tzv. rytmické písně jsou

stále v oblibě. Ve farnosti Hluboš Kancionál zaveden vůbec nebyl a stále se používá *Český kancionál (lidové vydání bez not)* a nově se zavádí Mešní zpěvy.

Ve své práci jsem se snažila vypátrat historii vzniku v současnosti používaných zpěvníků, ale uvědomuji si, že to je jen část díla, které bylo během doby, která uplynula od zavedení nového *Ordo missae*, vykonáno. Ještě je mnoho témat ke zpracování, např. vznik a rozšíření nových ordinárií. Snad tato práce přispěje alespoň částečně k rozšíření povědomí o vzniku zpěvníků používaných v současnosti při liturgii. Doufám, že práce mnoha aktivních obětavých laiků a kněží nezůstane zapomenuta, protože jejich jména, z mnoha důvodů nemohla být do jimi vytvářených hudebnin zaznamenána.

Prameny a literatura

Primární:

Denní modlitba církve: ranní chvály, modlitba uprostřed dne, nešpory, modlitba před spaním.
Vatikán: Sekretariát České liturgické komise, 1987, 1863 s.

Z redakce nového kancionálu, Via, 1968/5, s. 94-96, cit.

dle: <http://depositum.cz/knihovny/via/strom.clanek.php?clanek=20398>(2013)

Z redakce nového kancionálu, Via, 1968/5, s. 94-96, cit.

dle: <http://depositum.cz/knihovny/via/strom.clanek.php?clanek=20398>(2013).

ADAM, Adolf: *Liturgika. Křesťanská bohoslužba a její vývoj.* 2. vyd. Vyšehrad, Praha 2008.
471 s. Přel. z němčiny Václav Konzal a Pavel Kouba. ISBN: 978-80-7021-968-3.

BALÍK, Stanislav; HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989.* 1. vyd. Brno: CDK, 2007. 399 s. ISBN: 978-80-7325-130-7.

BOUŠE, Zdeněk Bonaventura: *Malá katolická liturgika. Tradice – kritika – budoucnost.* 1. vyd. Praha. Vyšehrad, 2004. 230 s. ISBN: 80-7021-709-X.

BOUŠE - KONZAL¹⁶⁴: Několik poznámek k novému jednotnému kancionálu, *Via, 1968/5, s. 96-99, cit dle:* <http://depositum.cz/knihovny/via/strom.clanek.php?clanek=20399> (2013)

BOUŠE, Bonaventura Zdeněk: *O českém liturgickém zpěvu (Na podzim 1991).* In: BOUŠE, Z. B.: *Epilegomena.* 1. vyd. Oikoymenh. Praha 2000. 153 s. ISBN: 80-86005-22-4; s. 69-72.

CUHRA, Jaroslav: *Církevní politika KSČ a státu v letech 1969-1972.* 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN: 80-85270-84-6. 107 s.

¹⁶⁴Tento článek byl signován pouze příjmeními, bez uvedení křestních jmen, proto i zde tak ponechávám. Celými jmény: Zdeněk Bonaventura Bouše a Václav Konzal.

DEMEL, Zdeněk: *Pod dohledem církevních tajemníků. Omezování činnosti katolické církve v Československu 1945-1989 na příkladu jihočeského regionu*. 1. vyd. Brno: CDK, 2008. 323 s. ISBN: 978-80-7325-170-3.

KONZAL, Václav: *Zdeněk Bonaventura Bouše a liturgie*; s. 82-90. In RÜCKL, Jan; ŠTICA, Petr (eds.): *Bonaventura Bouše Odkaz a vzpomínky*. Vyšehrad, Praha 2009. 204 s. ISBN: 978-80-7021-998-0.

KUNETKA, František: *Liturgická reforma II. vatikánského koncilu a její realizace v moravských diecézích*; s. 148-65. In FIALA, Petr; HANUŠ, Jiří (eds.): *Koncil a česká společnost. Historické, politické a teologické aspekty přijímání II. vatikánského koncilu v Čechách a na Moravě*. 1. vyd. Brno: CDK, 2000. 185 s. ISBN: 80-85959-75-5

MATĚJKA, Jan: *Kardinál Tomášek a liturgická obnova*; s. 90-95. In OPATRŇÝ, Aleš (ed.): *Kardinál Tomášek a koncil. Sborník ze symposia k 10. výročí úmrtí kardinála Tomáška a ke 40. výročí zahájení 2. vatikánského koncilu*. 1. vyd. Praha: Pastorační středisko, 2002. 218 s.

MICHNA z Otradovic, Adam: *Básnické dílo. Texty písní 1647-1661*. 1. vyd. Nakladatelství Lidové noviny. Praha 1999. 719 s. ISBN: 80-7106-329-0; s. 235-236.

MOC, Milan; MOCOVÁ, Marie (eds.): *Strašnickou farností od počátku po současnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2014. 207 s. ISBN: 978-80-262-0687-3

NOVÁKOVÁ, Marie: *Z historie pražských kůrů XVIII – Kostel sv. Martina „ve zdi“*. In *Varhaník: Časopis pro varhanickou praxi*. 2013, č. 6, ročník neuveden. ISSN: 1212-5334; s. 4-10.

NOVÁKOVÁ, Marie: *Z historie pražských kůrů XIII – Kostely sv. Ducha a sv. Haštala na Starém Městě*. In *Varhaník: Časopis pro varhanickou praxi*. 2013, č. 1, ročník neuveden. ISSN: 1212-5334; s. 5-8.

ORT, Petr: *Tvorba bakalářské práce*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů Praha, o. p.s., 2004. 21 s. ISBN: 80-86747-22-0.

REJŠEK, Radek: *Proč je dobré, aby každé varhany měly „svého“ varhaníka a varhanáře*. In *Varhaník: Časopis pro varhanickou praxi*. 2012, č. 3, ročník neuveden. ISSN: 1212-5334; s. 11-15.

RŮCKL, Jan, ŠTICA, Petr (eds.): *Bonaventura Bouše. Odkaz a vzpomínky*. Praha: Vyšehrad, 2009. ISBN: 978-80-7021-998-0. 204 s.

RŮCKL, Jan: *Nástin života Zdeňka Bonaventury Boušeho OFM; s.13-22*. In RŮCKL, Jan; ŠTICA, Petr (eds.): *Bonaventura Bouše. Odkaz a vzpomínky*. Praha: Vyšehrad, 2009. 204 s. ISBN: 978-80-7021-998-0.

SLAVICKÝ, Tomáš: *Čilý jubilant Bohuslav Korejs*. In *Psalterium. Zpravodaj pro duchovní hudbu*. Č. 1, roč. 5/2011; s. 1-10. ISSN: 1802-2774.

ŠKARKA, Antonín: *K novému vydání Českého kancionálu*. In Cyril, *Časopis pro katolickou hudbu posvátnou a liturgii v Československé republice*. Č. 3-4/1946, s. 25-27.

ŠMÍD, František: *Můj pohled na naše současné kancionály*. In *Psalterium*. ročník 1., číslo 2/2007, 15. duben 2007; s. 13-16. ISSN: 1802-2774; s. 13.

VRBENSKÝ, Jaroslav: *Působení Bonaventury Bouše v Záběhlicích*. In RŮCKL, Jan, ŠTICA, Petr (eds.): *Bonaventura Bouše Odkaz a vzpomínky*. Vyšehrad, Praha 2009. ISBN: 978-80-7021-998-0. 204 s.; s. 118-119.

ZÁSTĚRA, Josef Kl: *Lidová píseň duchovní v našich chrámech*. In Cyril, *Časopis pro katolickou hudbu posvátnou a liturgii v Československé republice*. Č. 7-8/1937, s. 78 – 82.

ZÁSTĚRA, Josef Kl: *Lidová píseň duchovní v našich chrámech*. In: Cyril, *Časopis pro katolickou hudbu posvátnou a liturgii v Československé republice*. Č. 9-10/1937, s. 100 – 105.

Hudebniny – řazeny dle názvu¹⁶⁵:

Boží cesta. 14. vyd. Praha: Česká katolická charita v Ústředním církevním nakladatelství, 1960. 586 s.

Cantate (rytmické písně). 354 s., strojopis-cyklostylované; další údaje neuvedeny.

Cantate. Rytmičké písně. Jen pro vnitřní potřebu CMBF. celkem 475 s. (hlavní oddíl 334 s., dodatek A 37 s., dodatek B 104 s.). Další údaje chybí.

Cantate. Rytmičké písně. Katolické nakladatelství COR JESU. 339 s. ISBN: 80-900746-2-6. Další údaje neuvedeny.

Cantate. Rytmičké písně. 46 s. Další údaje neuvedeny. Výběr z již zmíněného zpěvníku v sešitovém provedení.

Cantus Sangalenses Pragenses (Rukopisná pracovní pomůcka). 1. vyd. Praha 1968. 168 s. Další údaje neuvedeny.

Cantus Sangalenses Pragenses. Svatohavelský zpěvník. 2. revidované vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. 255 s. ISBN: 978-80-7192-459-3.

Cantum Sangalensium Pragensium Supplementum Primum. (Rukopisná pracovní pomůcka). Praha 1971. 42 s. Další údaje neuvedeny.

Kol. aut.: ***Český kancionál svatováclavský.*** 1. vyd. Praha: Universum: 1947, 215 s.

OREL, Dobroslav; HORNOF, Vladimír; VOSYKA, Václav: ***Český kancionál.*** 1. vyd. Praha. Státní nakladatelství, 1921. 688 s.

¹⁶⁵Vzhledem k více použitým vydáním některých publikací a různých odlišnostech při uvádění sestavovatelů jsem zvolila tuto variantu. U některých publikací nejsou autoři či sestavovatelé vůbec známi.

OREL, Dobroslav, ed.: **Český kancionál: Lidové vydání bez not**. 5. vyd. Pelhřimov: Chránové družstvo, 1936. 264 s.

Denní modlitba církve – Hymny. 1. vyd. Česká liturgická komise, Praha 1989. Vydáno ve Vatikáně pro potřebu římskokatolické církve v Československu. 427 s.

Hlaholík. 1968 Litoměřice. Předmluva: Karel Cikrle s redakcí. Pouze pro vnitřní potřebu. Další údaje neuvedeny, stránkování není.

Hlaholík. 1970. Vydáno pouze pro vnitřní potřebu. Tisk: Nutrim Brno. Další údaje neuvedeny.

GLOGAR, Josef; HOLÍK, Martin; KORONTHÁLY, Vladimír; MARTINEK, Michael; VESELÝ, Jiří; VESELÝ, Josef; VODÁK, Jan (eds.): **Hosana. Zpěvník křesťanských písní**. 1. vyd. Praha. Portál 1995. 634 s. ISBN: 80-7178-045-6.

GLOGAR, Josef; HORKÝ, Jan; KOPŘIVA, Vladimír; ORZÁG, Jiří; STREJČKOVÁ, Zuzana: **Hosana 2. Zpěvník křesťanských písní**. 1. vyd. Portál, Praha 1996. 671 s. ISBN: 80-7178-045-6.

ŠTĚPANČÍK, Jan; SVOBODOVÁ-BŘEZOVSKÁ, Jana; ČERNÝ, Jiří: **Hosana 3. Zpěvník křesťanských písní**. 1. vyd. Portál, Praha 2006. 693 s. ISBN: 80-7367-090-9.

Kancionál. Obecné písně ke mši. Příležitostné písně. Sv. č. 1. 23 s.; **Adventní písně. Vánoční písně**. Sv. č. 2. 34 s.; **Postní písně. Pobožnost křížové cesty**. Sv. č. 3. 38 s.; **Velikonoční a svatodušní písně. Písně k Pánu Ježíši**. Sv. č. 4. 30 s.; **Mariánské písně. Písně k svatým**. Sv. č. 5. 34 s.; **Ordinaria. Antifony k bohoslužbě slova**. Sv. č. 6. 37 s. Uspořádáno podle Kancionálu společného zpěvníku českých a moravských diecézí. Česká katolická charita, Praha 1977.

Kancionál. Společný zpěvník českých a moravských diecézí. 5. vydání (1. doplněné a opravené). Česká katolická Charita, Praha 1979. 463 s.

Kancionál. Společný zpěvník českých a moravských diecézí. 10. vydání (6. doplněné a opravené). Česká katolická charita, Praha 1985. 463 s.

Kancionál. Společný zpěvník českých a moravských diecézí. Doplněk k 1.-10. vydání. Česká katolická charita, Praha 1986. 112 s.

CIKRLE, Karel; SIMAJCHL, Ladislav a kol. (eds.): **Kancionál. Společný zpěvník českých a moravských diecézí.** 11. vyd. Zvon, Praha 1990. Dotisk 3. vydání v nakl. Zvon. 592 s. ISBN: 80-7113-011-7.

SIMAJCHL, Ladislav; CIKRLE, Karel a kol. (eds.): **Kancionál. Společný zpěvník českých a moravských diecézí.** 17. vydání (1. opravené). Zvon, Praha 1994. 585 s. ISBN: 80-7113-095-8.

CIKRLE, Karel, SIMAJCHL, Ladislav a kol. (eds.): **Kancionál. Společný zpěvník českých a moravských diecézí.** 30. vydání (v KT 1. dotisk 2. vydání). Katolický týdeník, Praha 2004. 595 s. ISBN: 978-80-86615-03-0.

SIMAJCHL, Ladislav; CIKRLE, Karel; ULMAN, Oldřich (eds): **Kancionál: společný zpěvník českých a moravských diecézí: vydání pro arcidiecézi olomouckou a diecézi ostravsko-opavskou.** 10., upr. vyd., 1. vyd. v nakladatelství Katolický týdeník. Praha: Katolický týdeník, 2003. 742 s. ISBN 80-86615-01-4.

CIKRLE, Karel, SIMAJCHL, Ladislav a kol. (eds.): **Kancionál: společný zpěvník českých a moravských diecézí s dodatkem pro diecézi královéhradeckou.** 31. vyd., 3. vyd. v nakl. Katolický týdeník pro diecézi královéhradeckou. Praha: Katolický týdeník, 2004. 654 s. ISBN 80-86615-05-7.

CIKRLE, Karel, TŮRK, Willi (eds.): **Kancionál. Snadný varhanní doprovod.** 1. vyd. Brno: Musica sacra, 2004. 243 s. ISBN: 80-239-3715-4.

Magnificat. Sborník křesťanských písní. Tisk Grafia, s. p. Zlín, prvoz Kyjov. 248 s. Další údaje nejsou uvedeny.

Mešní zpěvy. 1. vyd. Česká liturgická komise, Praha 1989. Vydáno ve Vatikáně pro potřebu římskokatolické církve v Československu. 1101 s.

Nová křesťanská píseň. Římskokatolický farní úřad Nejsvětějšího Srdce Páně s povolením ÚCN Praha. Pro vnitřní potřebu. Praha 1970. 111 s. Další údaje chybí.

Nové písně. Litoměřice: CMBF, 1979. Jen pro vnitřní potřebu. 79 s. Další údaje neuvedeny.

Responsoriál. Zpěvy s odpovědí lidu. Sestaveno podle „Zpěvy s odpovědí lidu“. další údaje neuvedeny. 155 s.

PLHOŇ, Jiří: **Snadné doprovody písní z kancionálu.** 1. vyd. (dotisk 2006). Rosice u Brna: Gloria, 2000. 160 s. ISBN 80-86200-32-9.

CIKRLE, Karel (ed.): **Varhanní doprovod kancionálu.** 1. vyd. Praha: Zvon, 1992. 391 s. ISBN: 80-7113-057-5.

CIKRLE, Karel, TÜRK, Willi (eds.): **Varhanní doprovod kancionálu.** 2. vyd. Brno: Musica sacra, 2009. 399 s. ISMN: 979-0-66051-916-5.

Varhanní doprovod k mešním zpěvům, k hymnům pro denní modlitbu církve a ke zpěvům s odpovědí lidu. 1. vyd. Sekretariát České liturgické komise, Praha, Vatikán 1990. 322 s.

Zpěvy z Taizé. 1. vyd. Praha: Kairos, 1990. 80 s. ISBN: 80-900257-0-6.

Zpěvy s odpovědí lidu. 1. vyd. Praha: Česká liturgická komise, 1984. Vydáno ve Vatikáně pro potřebu římskokatolické církve v Československu. 411 s.

Zpěvy s odpovědí lidu. reedice 1. vyd. z roku 1984. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. 411 s. ISBN 80-7192-484-9.

Rozhovory:

Rozhovor z 10. ledna 2013 s Františkem Šmídem v sídle 1. LF UK v Praze, Kateřinská ul. 32 . Nahrávka - archiv autorky.

Bohuslav Korejs – písemné odpovědi na otázky, prosinec 2012. Archiv autorky.

Přepis ústního rozhovoru s prof. Janem Matějkou, konaného dne 12.3.2013 v sídle Liturgického institutu v Praze, Hradčanské náměstí č. 13.

Periodika:

Oběžník apoštolské administratury pražského arcibiskupství.

Oběžník Arcibiskupství pražského.

Další zdroje:

http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19631204_sacrosanctum-concilium_cs.html, poslední aktualizace nevedena. Cit. 8.11.2014.

http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mus-sac.htm#nahoru, poslední aktualizace nevedena. Cit. 8.11.2014.

http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mo_pro.htm#nahoru, poslední aktualizace nevedena. Cit. 8.11.2014.

http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mo_pro.htm#dc, poslední aktualizace nevedena. Cit. 8.11.2014.

Sekundární:

BRADÁČ, Josef: *Posvěcení času*. (asi) 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1992. 73 s.

ČALA, Antonín: *Duchovní hudba*. 1. vyd. Olomouc: Obecná jednota cyrilská – Dominikánská edice Krystal, Olomouc, 1946. 227 s.

ČALA, Antonín: *Základní požadavky církevní hudby*. In *Cyril. Časopis pro katolickou hudbu posvátnou a liturgii v Republice Československé*. Roč. 1938; č. 3-4, s. 15-19. <http://cyril.psalterium.cz/nahled.php?t=&id=8481> Aktualizace: neuvedeno. 10.8.2013.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka; POLC, Jaroslav V.: *Pražské arcibiskupství 1344-1994. Sborník statí o jeho působení a významu v české zemi*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1994. 381 s. ISBN: 80-7113-091-5.

KONZAL, Jan; FLIEDR, Bob: *Zpověď tajného biskupa*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN: 80-7178-271-8.

KOUBEK, Karel, TAJOVSKÝ, Vít: *Želivské elegie*. 1. vyd. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, 1999. 76 s. ISBN: 80-902584-4-1.

KUNETKA, František: *Úvod do liturgie svátostí*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. 351 s. ISBN: 80-7192-618-3.

KUNETKA, František: *Stručné dějiny hudby a zpěvu v liturgii*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999. 34 s. ISBN: 80-7266-027-6.

MATĚJKA, Jan: *Liturgie svátostí a svátostin po druhém vatikánském sněmu*. Disertační práce. rok neuveden, asi 1975, místo neuvedeno. 84 s.

MICHNA z Otradovic, Adam; HORYNA, Martin (ed.); HŮLEK, Julius (studie, bibliografie): *Loutna česká*. Státní vědecká knihovna v Českých Budějovicích a Jihočeské nakladatelství, 1984. 65 s.

OREL, Dobroslav; HORNOF, Vladimír (eds.), VOSYKA, Václav: *Malý kancionál*. 1. vyd. Praha, Státní nakladatelství 1921. 240 s.

PAULAS, Jan; ŠEBEK, Jaroslav (eds.): *Katolické noviny 1949-1989*. Praha: Katolický týdeník, 2009. 247 s. ISBN: 978-80-86615-18-9.

SVOBODA, Bohumil: *Na straně národa. Kardinál František Tomášek v zápase s komunistickým režimem (1965-1989)*. Praha: Vyšehrad, 2006. 229 s. ISBN: 80-7021-843-6.

SVOBODA, Bohumil, HARTMAN, Jan, VAŠKO, Václav (eds.): *Kardinál Tomášek. Svědectví o dobrém katechetovi, bojácném biskupovi a statečném kardinálovi*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1994. 207 s. ISBN: 80-7113-093-1.

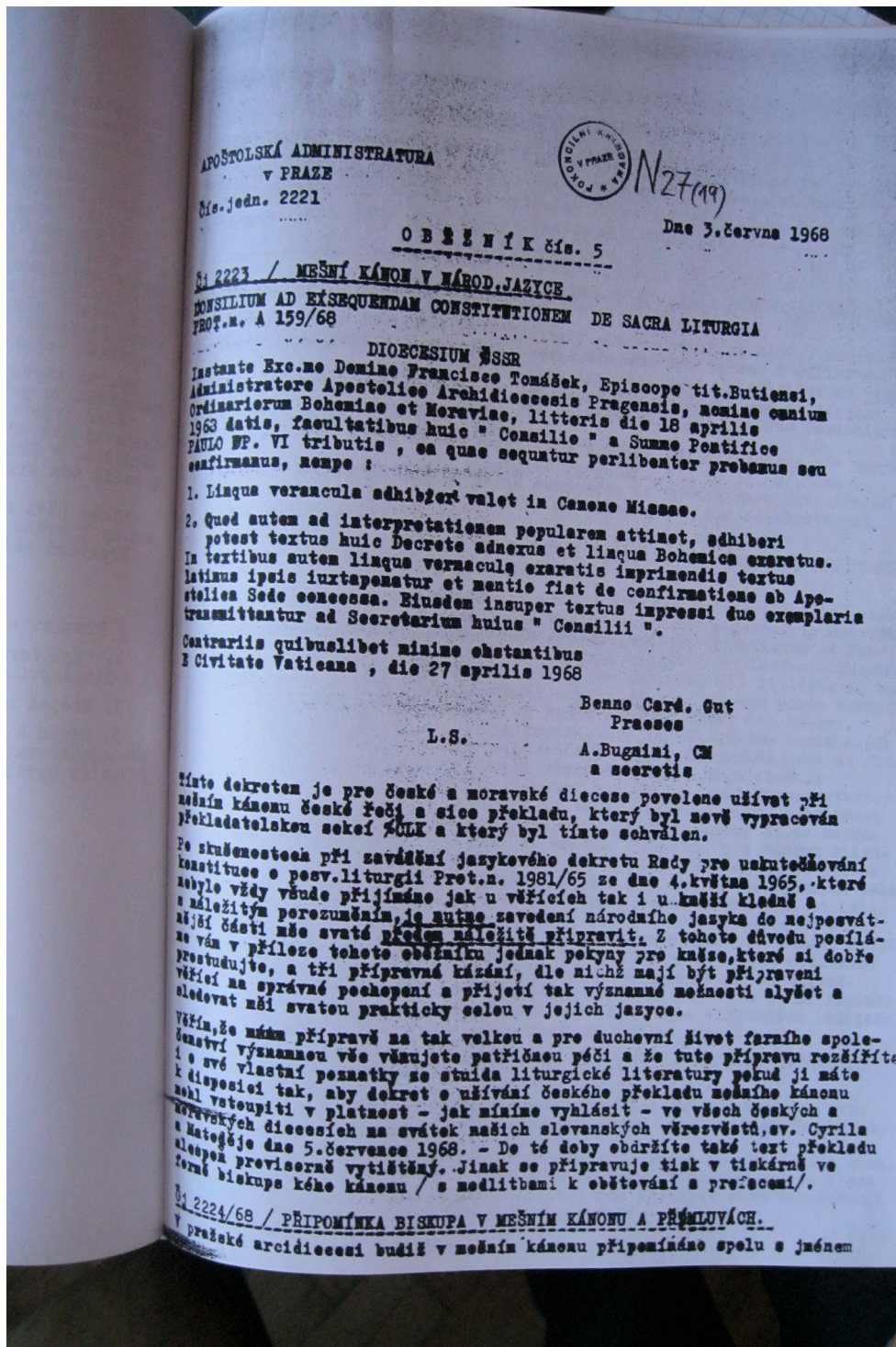
UČEŇ, Alois: *Liturgické hnutí. Jeho vznik a vývoj v Církvi Kristově a zvláště v našich zemích*. Disertační práce. Brno 1967. 156 s.

Varhaník. Časopis pro liturgickou praxi (dvouměsíčník). Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří. Vychází od r. 1999, ročník není uváděn. ISSN: 1212-5334.

Přílohy

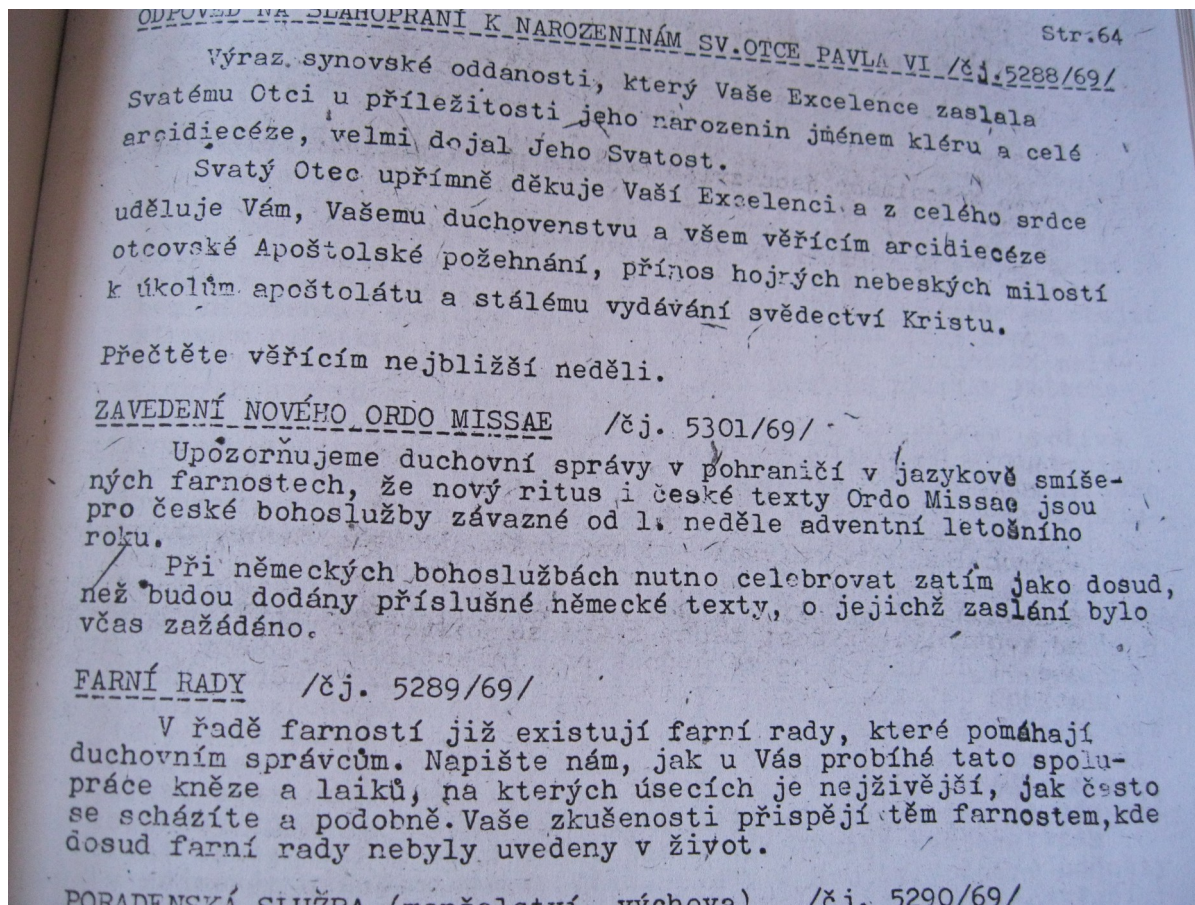
Příloha č. 1

Fotografie Oběžníku z Apoštolské administratury v Praze k zavedení mešního kánonu v národním jazyce z roku 1968.

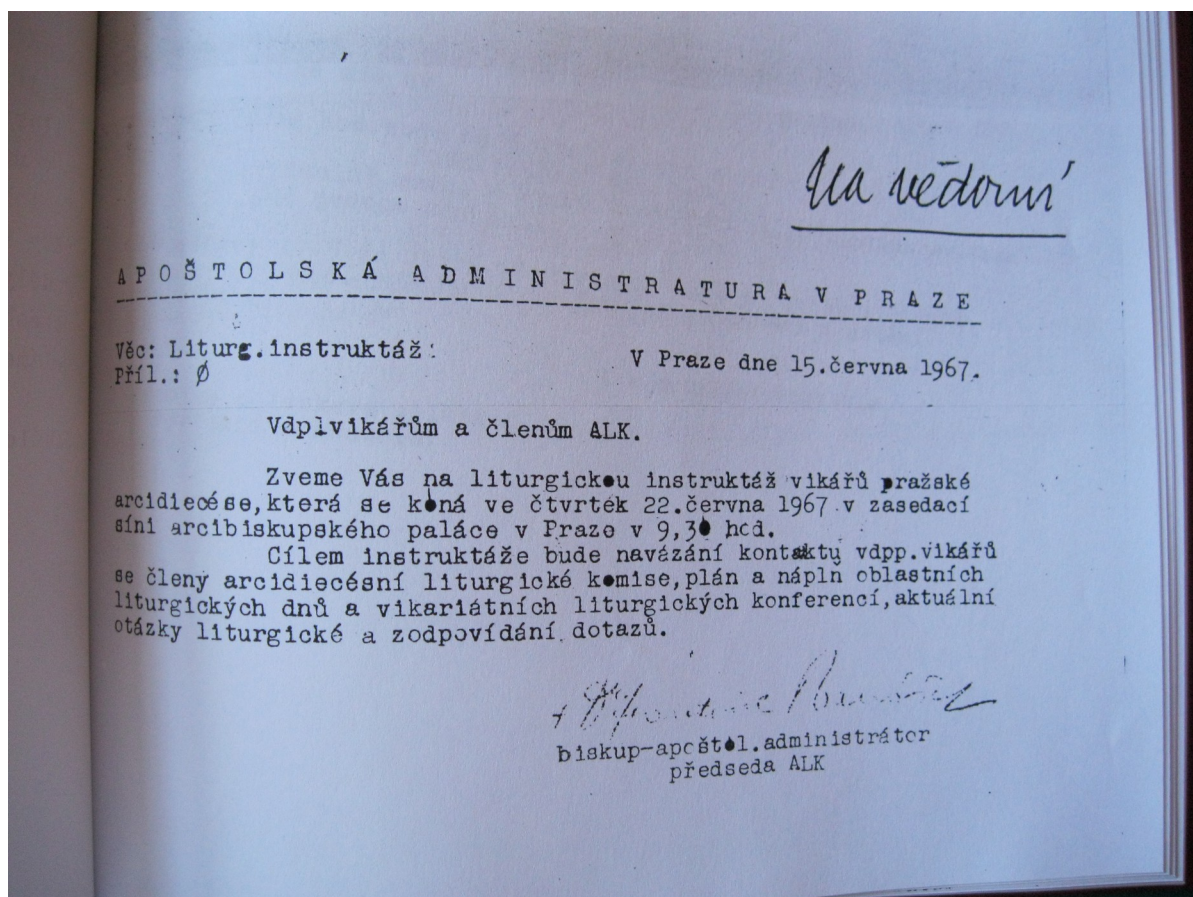
Příloha č. 2

Fotografie Oběžníku z Apoštolské administratury v Praze – zavedení nového *Ordo missae* v češtině a němčině z roku 1969

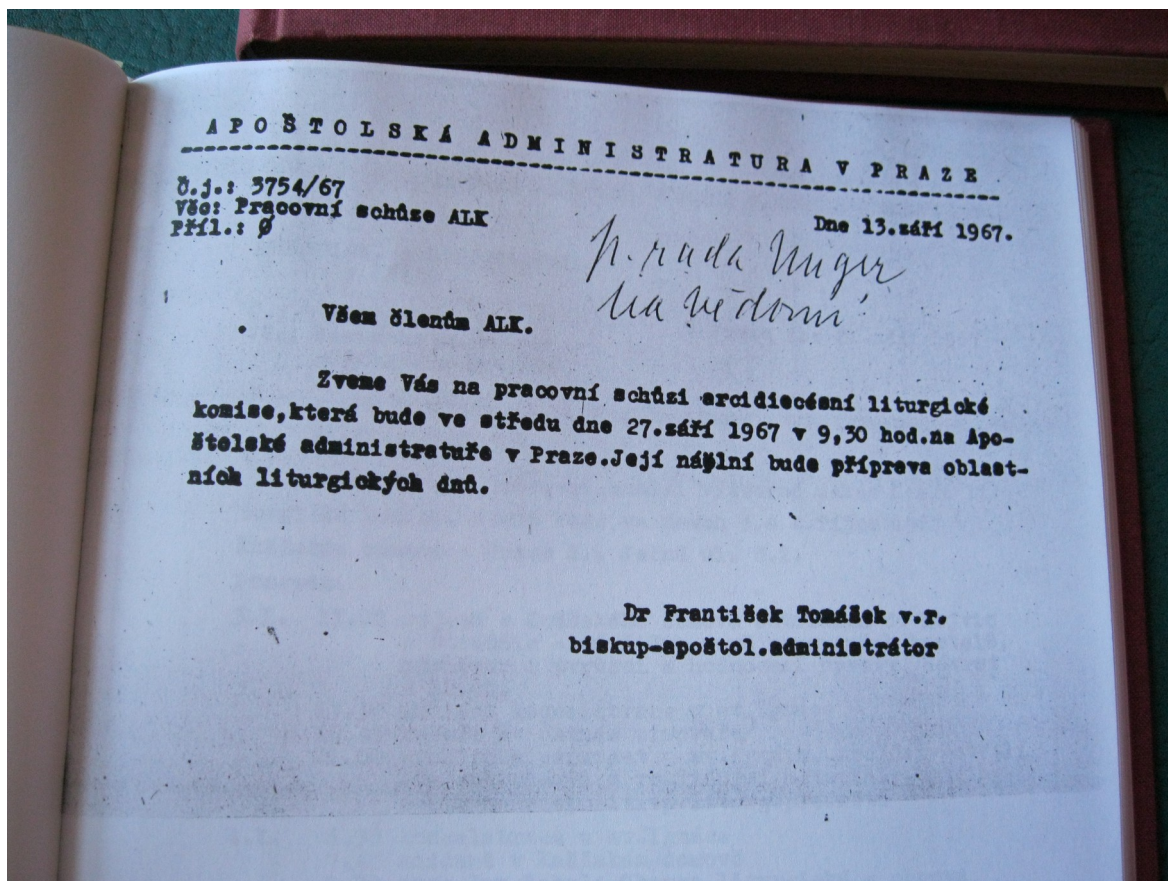
Příloha č. 3

Fotografie pozvánky Apoštolské administratury v Praze na liturgickou instruktáž v r. 1967.

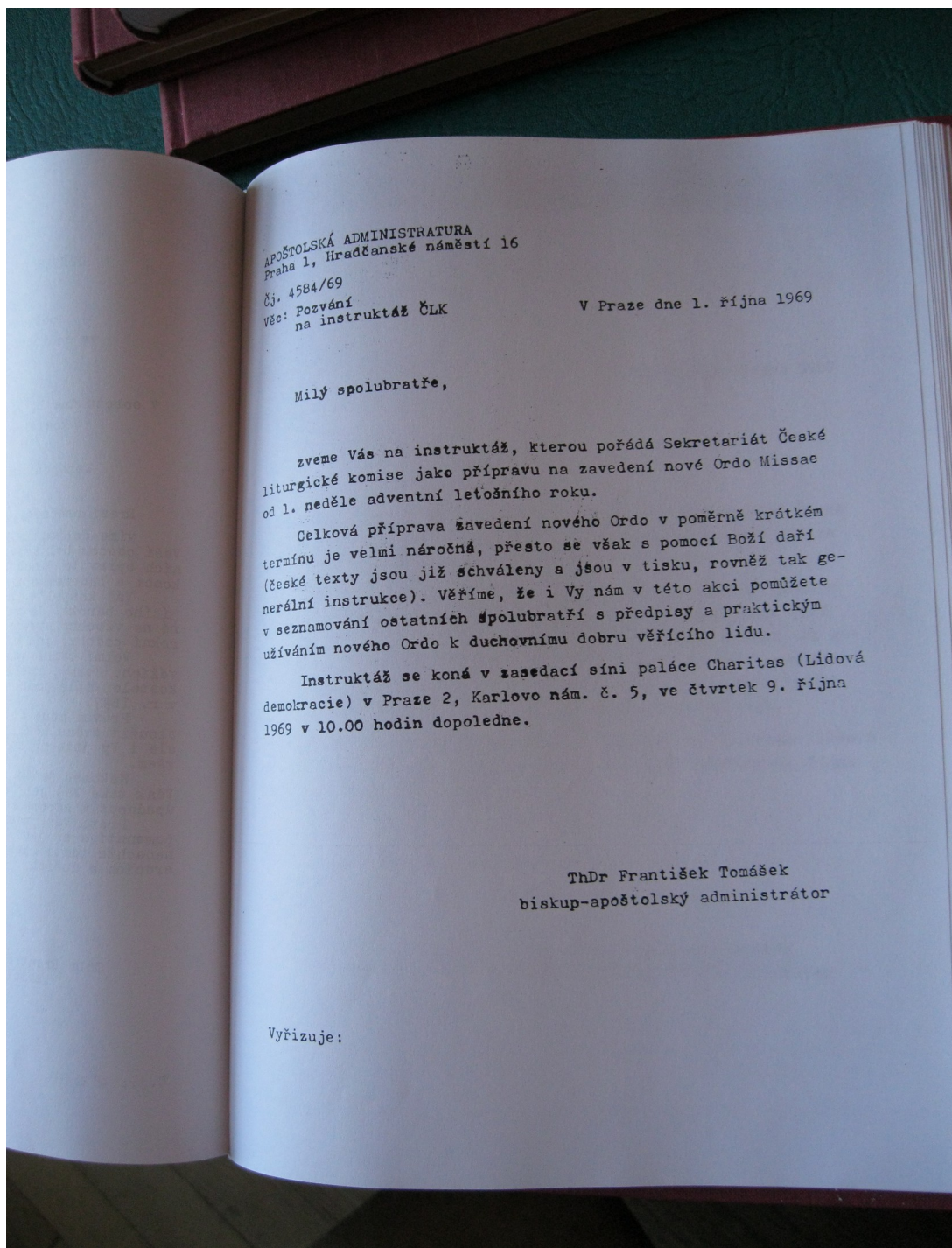
Příloha č. 4

Fotografie pozvánky Apoštolské administratury v Praze na pracovní schůzi Arcidiecézní liturgické komise v r. 1967.

Příloha č. 5

Fotografie pozvánky Apoštolské administratury v Praze na instruktáž ČLK v r. 1969.

Příloha č. 6

Oznámení o arcidiecézním liturgickém dnu v Oběžníku Apoštolské administratury pražské arcidiecéze v r. 1965

Sdělujeme všemu duchovenstvu, že ve středu dne 1. září 1965 koná se v kostele Matky Boží před Týnem na Staroměstském náměstí v Praze II. arcidiecézní liturgický den s následujícím programem:

9.00 zahájení – nejdůst. otec biskup

9.15 Missa concelebrata

10.45 I. přednáška: „Bible a liturgie“ – Spect. Dr. Jan Merell

11.45 II. přednáška: Liturgická praxe prvotní církve - “nejdúst. otec biskup“

12.30-15 polední přestávka

15.00 III. přednáška – „Současná liturgická obnova“ – P. Ladislav Simajchl

16.15 – 17.15 diskuse (řídí a odpovídají Dr. Tomášek, Dr. Merell, P. Simajchl)

17.30 vzorová mše sv. s účastí lidu

K účasti na tomto liturg. dnu zveme všechno duchovenstvo naší arcidiecéze a věříme, že přispěje k tomu, „abychom dílo spásy, jež hlásáme, také prostřednictvím Oběti a svátostí, kolem nichž se soustřeďuje celý liturgický život, naplňovali“ (Konst. I. 6).¹⁶⁶

¹⁶⁶Arcidiecézní liturgický den. Čj. 4645/65. In Oběžník Apoštolské administratury v Praze, č. 6, dne 5. srpna 1965. S. 2-3.

Příloha č. 7

Ukázky rozdělení písní ve dvou vydáních Kancionálu

Kancionál vyd. r. 1985

1. Přijď, ó mi - lý Spa - si - te - lí,
na - ro - ze - ný Je - ží - ši, chle - be ži - vý,
z ne - be da - ný, bí - ho - na - še nej - vyš - ší
Chu - dič - ké je srd - ce na - še, na - plň je svou

215 M₃

4. ... za nás Hospodina, - svého milého syna, - Pane, smiluj se.
5. Odpuť naše zlosti, - všech nás bludů zprosti, - dej pro svoji dobrotu - svatě církvi jednotu, - Pane, smiluj se.
6. Všichni svatí proste - a nám dopomozte, - bychom s vámi bydlili, - v nebi Krista chválili, - Pane, smiluj se.

1. Hle, vstal již z mrt - vých Kristus Pán, jenž
byl nám z Pan - ny čis - té dán, a -

403 M_{1,2}

Kancionál vyd. r. 2004

T: hymnus Pange, lingua, složil sv. Tomáš Akv († 1274)
N: J. Förster 1958 704 A

1. Chval - te, ús - ta, vzne - še - né - ho
tě - la Pá - ně ta - jem - ství, chval - te pře - dra -
hou krev je - ho, kte - rou z mi - lo - sr - den - ství,
zro - zen z lů - na pá - nen - ské - ho,
pro - lil Král všech krá - lov - ství. A - men.

N: Fryčaj 1801 (- CM 1949) 704 B

1. Chval - te, ús - ta, vzne - še -
né - ho tě - la Pá - ně ta - jem -
ství, chval - te pře - dra - hou krev je - ho,

419

Příloha č. 8

Text písně **Matičko Kristova z Českého kancionálu**

1. *Matičko Kristova, klíčnice nebe, za duše v očištění prosíme tebe. Mateřskou přímluvou otevř jim bránu, ony už touží tak po Kristu Pánu.*

2. *Chybily, zhřešily, zbloudily v scestí, v lítosti úpějí po rajském štěstí. Zhřešily v slabosti, chybily v zlobě, v lásce však volají, Matičko, k tobě!*

3. *Zdráva buď, Královno, ztiš Boží hněvy, vzdycháme vyhnaní synové Evy! Syn tvůj nás vykoupil, milosti plná, dej, by nás obmyla krev, spasná vlna!*

4. *Dej, ať se v srdce jim, zármutkem spiaté, s oltářů vyřinou krůpěje svaté, ať se už zkonejší touha a trýzeň, ať se už ukojí po Bohu žízeň!*

5. *Matičko skloň se k nim vlídnou svou tváří nebeský mír ať jim na věky září! Ó, šťastné shledání s Matkou a Synem! Dej, ať se v blaženství k sobě tam vinem!*

6. *Matičko, nechť tvůj plášť hrdiny zhalí, kteří své životy za vlast svou dali: Probud' je ze smrti k novému žití, věčné ať světlo jim v nebesích svítí.¹⁶⁷*

¹⁶⁷Cit. OREL, Dobroslav; HORNOF, Vladimír; VOSYKA, Václav (harmonizace): *Český kancionál*. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství, 1921. 688 s. Cit. s. 556-558.

Příloha č. 9

Příklady písní ve zpěvníku Mešní zpěvy

1. vstupní zpěv

15. neděle v mezidobí C:

Miluj Pána Boha svého vždy z celého srdce svého, z celé duše i myslí své, ze vsí síly i moci své.

Miluj též bližního svého tak jako sebe samého, ne pro sebe, leč pro něho a pro Pána Boha svého.

V obou těchto přikázáních vše, co v Zákoně, v Prorocích, bezpečně se obsahuje, jak Kristus pán dosvědčuje.

Každý na to vždy pamatuj, obojího se přidržuj, abys chráněn všeho zlého došel království věčného.¹⁶⁸

1. neděle postní

Kristus příklad pokory, Pán náš milostivý, Otce svého Syn milý a jednorozený, pro hříšného člověka ráčil býti chudý, ač byl od věčnosti Bohu Otci rovný.

Od ďábla pokušení, od lidí hanění, od přátel utrhaní, od cizích rouhání, nikde místa nemaje pro hlavy složení, Král nebeské slávy je dán v pohanění.

Hlad, žízeň, horko, zimu, největší chudobu, vzal na sebe člověka prvního pokutu, v potu tváře s bolestí a s pláčem pracoval a věčného chleba nám lidem dobýval.¹⁶⁹

Sv. Jakuba, apoštola – 25. červenec

Jakube, tebe upřímně písněmi svými chválíme, od sítí povolal tě Pán, abys šel vzhůru k výšinám.

Hned, jak hlas jeho uslyšíš, i s bratrem všechno opustíš, chceš hlásat plný nadšení Kristovo jméno, učení.

Tys svědek, který spatřil směl, dřív než Pán pro nás na smrt šel: na hoře slávu nezměrnou, v zahradě úzkost smrtelnou.

¹⁶⁸MZ s. 267.

¹⁶⁹MZ s. 75.

Za Pánem ochoten jsi jít, s ním kalich utrpení pít, smíš první z apoštolů nést pro Krista z lásky smrti trest.¹⁷⁰

Nanebevstoupení Páně

Vstoupil Kristus na nebesa, aleluja, Král slavný, vítězství nesa, aleluja.

Apoštolé když hleděli, aleluja, andělové to jim řekli, aleluja.

Proč se vy, muži, divíte, aleluja, když na tento div hledíte, aleluja.

Ten, jenž vstupuje na nebe, aleluja, sestoupí k soudu v svém těle, aleluja.

Cestu k spasení nám spravil, aleluja, když v slávu nebeskou vstoupil, aleluja.

Při této vzácné slavnosti, aleluja, poděkujme Bohu, Tvůrci, aleluja.¹⁷¹

3. zpěv před evangeliem

18. neděle v mezidobí A

Tobě buď díkůčinění, chvála a dobrořečení, o všechny, Bože, péči máš, chráníš je a v lásce chováš. Aleluja.

Budiž tobě, Bože, chvála, čest, moc síla, jasnost, sláva, neboť jsi všech věcí Pánem, věčně požehnaný, Amen. Aleluja.¹⁷²

3. neděle velikonoční

Prozpěvujme všichni nyní, slavme Kristovo vzkříšení, mějme v srdci utěšení z nesmírného dobrodiní. Aleluja.

Když náš Pán Ježíš z mrtvých vstal, mnohým se svatým ukázal, s nimi společně přebýval, radostí je naplňoval. Aleluja.

Pro nedůvěru je káral a Písmo jim oznamoval, po všem světě jíti kázal a požehnání své jim dal. Aleluja.¹⁷³

17. neděle v mezidobí C

¹⁷⁰MZ s. 700.

¹⁷¹MZ s. 173.

¹⁷²MZ s. 282.

¹⁷³MZ s. 157.

Budiž chvála Pánu Bohu, že nám oznámil vůli svou skrze hlas svého slova, zpívejme aleluja.

Slyš nás, když tebe prosíme, tvé požehnání žádáme, ve víře nás zachovej, ve všem dobrém pomáhej.

Poděkujme Pánu Bohu za to, že nám ve svém slovu přináší radostnou zvěst; aleluja, buď mu čest.¹⁷⁴

Narození sv. Jana Křtitele – 24. června

Jan, Kristův přítel a křtitel, aleluja, aleluja, prorok, předchůdce a ctitel, aleluja.

Příchod Krista Pána kázal, aleluja, aleluja, prstem svým na něj ukázal, aleluja.

Cestu pro Pána připravil, aleluja, aleluja, všechněm lidem za příklad byl, aleluja.¹⁷⁵

Svatá Ludmilo, pros za nás, aleluja, aleluja, aby Bůh byl laskav na nás, aleluja, Ježíš Kristus, Spasitel náš, aleluja.¹⁷⁶

Ó svatá Marto, pros za nás, aleluja, aleluja, aby Bůh byl laskav na nás, aleluja, Ježíš Kristus, Spasitel náš, aleluja.¹⁷⁷

Svatý .../svatá.../ó svatý.../ ó svatá.../ó..., pros za nás, aleluja, aleluja, aby Bůh byl laskav na nás, aleluja, Ježíš Kristus, Spasitel náš, aleluja.¹⁷⁸

4. zpěv k přípravě darů

Budiž slavně veleben Pán Bůh v Trojici jeden, že nás mdlé posiluje, z lásky své opatruje.

Ze vši tučnosti zemské, také z rosy nebeské dává nám požehnání, hojnou úrodu na zemi.

Nevystihlá moudrosti, buď chvála tvé milosti za dobrodiní časné, ze tvých rukou přijaté.

¹⁷⁴MZ s. 280.

¹⁷⁵MZ s. 681.

¹⁷⁶MZ s. 731.

¹⁷⁷MZ s. 705.

¹⁷⁸MZ s. 609.

Dej v dobrém pracovati, darů tvých užívati, tak dojíti radosti u tebe na výsosti.¹⁷⁹

Bože milý, v každou chvíli činíš mi dobrodiní, proto tobě v každé době duše má díky činí: Bud' tobě, Bože, chvála.

Hoden Bůh jest, aby mu čest dala se od stvoření, až ho dosti dle hodnosti ctíti nám možné není. Bud' tobě, Bože, chvála.

Prosím tebe, Bože z nebe, račiž mi pomáhati, bez přestání v milování tvém at' mohu trvati. Bud' tobě, Bože, chvála.¹⁸⁰

Ctěme posla nebeského, Ježíše, Syna Božího, jemuž Otec vše v ruce dal, poslouchati ho přikázal.

On ve svém poselství nám káže pokání činiti snažně, sám k němu položil základ a dal nám na sobě příklad.

Praví nám: „Pokání činite a království Boží vizte, neb se k vám již přiblížilo, aby vás všechny spasilo.

Kriste, rač nás obnoviti, Duchem svým nás utvrditi, bychom v dobrém neustali, až do konce setrvali.¹⁸¹

Třetího dne vstal Spasitel, z mrtvých milý Vykupitel, radujme se, veselme se.

Jenž před Pilátem odsouzen a na kříži byl umučen, s lotrem do ráje uveden.

Raduj se všechno stvoření, na den Božího vzkříšení, chvalte jeho oslavení.

Již, křesťané, se veselte, aleluja prozpěvujte, čest chválu Bohu vzdávejte.

Vzdejme chválu Tvůrci svému, Jezu Kristu nebeskému, milému Duchu svatému.¹⁸²

5. zpěv k přijímání

Radujme se vždy společně, chválu vzdávejme ochotně Bohu Otci nebeskému, Synu i Duchu svatému.

¹⁷⁹MZ s. 283.

¹⁸⁰MZ s. 210.

¹⁸¹MZ s. 847.

¹⁸²MZ s. 143.

Neboť on ráčil shlédnouti na nás v své božské milosti, v tento čas přenebezpečný, budme za to všichni vděční.

Posílá nám ku pomoci věrné vůdce po vše časy. Ó Bože náš všemohoucí, rač konati dílo spásy,

které jsi ráčil začítí, v své převeliké milosti; my doufáme v tebe, Pane, že tvé dílo přec se stane.

Obnov svoje svaté sliby, neboť jsi v nich vždycky věrný, učiň to pro svou dobrotu a uveď lid svůj v jednotu.

Tvůj lid je velmi rozptýlen, na scestí často zaveden; ó Pastýři předústojný, navštiv lid svůj rozptýlený.

Ó rač při nás vždycky býti, lidi ze sna probuditi, světlo pravdy své zjeviti a temnosti zapuditi,

aby pravdu tvou znající, bludům nesloužili více, jen tobě, Bohu samému, navěky požehnanému.

Aby tvoji vyvolení v tomto světě nezhyňuli, račiž, Pane, pospíšiti, mocně lid svůj ochrániti.

Ó dej nám, Otče nebeský, Ducha svatého z výsosti, abychom v tvé pravdě stáli, všemu zlému odolali.¹⁸³

Vesele zpívejme, Boha Otce chvalme, neboť Syna svého jednorozeného dal na vykoupení národa lidského.

O Kristově příští Písmo svaté jistí: nejprvnější v těle, druhé v duši cele a třetí při smrti, v čtvrtém má souditi.

Proč nejprv přišel k nám a narodil se nám, ukazuje Čtení: by kázal spasení, ku pokání volal, mnohé uzdravoval.

Druhé příští jeho do srdce lidského: skrze slovo jeho k nám jde milost jeho, když tluče u dveří, každý mu otevři.

Třetí má přijíti k člověku při smrti; proto velí bdíti a střízlivý býti, neboť neví člověk, v který smrt přijde věk.

Čtvrté příští bude, až den soudný přijde; to bude hrozný den, až půjdem z hrobů ven, tu by se rád ukryl před Pánem nejeden.

¹⁸³MZ s. 179.

Proto se připravme, vši zloby zanechme, v svatém obcování a v pravém pokání, v modlitbách trvejme, tak Pána čekat.

Rač, Pane, popřáti v pravdě tvé vždy státi, abychom v ní bděli a tebe viděli, Pána milostného, v den příchodu tvého.¹⁸⁴

Ježíši, chlebe andělský, ty jsi Pán a Bůh můj, po tobě lačníme vždycky, ty nás krm, napojuj. Ježíši lačním, nakrm mě, Ježíši žízním, napoj mě, tys Pán můj a Bůh můj.

Ježíši bloudím, hledej mě, ty jsi pravá cesta; Ježíši, jsem slepý veď mě, svít mi světlo světa. Ježíši, jsem nuzný, chudý, ty jsi bohatý Pán mocný, uzdrav jsem nemocný.

Ježíši, truchlím navštiv mě, jsem smutný, utěš mě; Ježíši slábnu, posil mě, neznámý přijmi mě. Jsem příchozí od daleka, má duše se v hříších leká, veď, proved', doved' mě.

Já jsem hořký, a tys sladký, já jed a ty jsi med; ty jsi čistý, já nečistý, tys oheň já jsem led. Já poddaný, ty jsi Pán můj, já stvoření, ty jsi Bůh můj, tys Pán můj, tys Bůh můj.¹⁸⁵

Slyšme z úst Pána našeho, co nám schvaluje dobrého, jak nás vede k účastenství pravého blahoslavenství.

Pán učí: Blahoslavení chudí duchem, v kterých není pýcha ni žádost bohatství, těch je nebeské království.

Blahoslavení lkající, rozličný kříž snášející, nechají světa marností, budou potěšeni dosti.

Blahoslavení jsou tiší, kteří slyšíce neslyší, v křivdách o pomstu nestojí, na zemi nejspíš obstojí.

Blahoslavení jsou věčně, kdo spravedlnost srdečně milují a lační po ní, jistě budou nasyceni.

Jsou také blahoslavení všichni lidé milosrdní, neb milosrdenství dojdou, bédám časným, věčným ujdou.

Blahoslavenství mnohého jsou všichni srdce čistého, neboť každý má věděti, že budou Boha viděti.

Blahoslavení také jsou ti, kdo sváry těžce nesou, bližní smiřují, rovnají, synů Božích jméno mají.

¹⁸⁴MZ s. 14.

¹⁸⁵MZ s. 106.

Také jsou blahoslavení, kdo jsou pro pravdu vězněni, vyhnanství neb smrt snášejí, ti do nebe náležejí.

Vpravdě jste blahoslavení, jestliže by vám lidé zlí zlořečili, trápíce vás, a mluvili vše zlé o vás.

Radujte se z té milosti, že je v nebeské radosti složena hojná odplata, která vám nebude vzata.¹⁸⁶

¹⁸⁶MZ s. 198.

Příloha č. 10

Hymnus z památky sv. Terezie od Ježíše (15. října).

Textové úpravy jsou vyznačeny.

Pověz upřímně, pověz nám, pravdo Ježíši, co tě z nebe stáhlo sem k nám, spanilý Ježíši.

Tys světa láska a radost, milý Ježíši, zapal v mém srdci svou milost, ohnivý Ježíši.

Vem mé srdce a dej mi své, dobrý Ježíši, učni, ať ze dvou jedno je, laskavý Ježíši.

Co se v něm nelíbí, vyčisti, čistý Ježíši, abych byl vždy od zlého čist, milostný Ježíši.

Bez tebe nechci zde žít, choti Ježíši, lépe mi s tebou umřít, živote Ježíši.¹⁸⁷

Původní text Adama Michny z Otradovic:

Prosíme tě, o růžičko, krásný Ježíši, dej nám promluvit slovíčko, rozmilý Ježíši.

Pověz upřímně, pověz nám, Pravdo Ježíši, co tě z nebe stáhlo sem k nám, spanilý Ježíši.

Proč jsi se narodil malý, velký Ježíši, jenžs na nebi neobsáhlý, ó malý Ježíši.

Ty jsi bohatý přespříliš, chudý Ježíši, proč v chlévě tak chudý ležíš, bohatý Ježíši.

Jenžs obr silný na nebi, dítě Ježíši, proč jsi tak mdlý zde na zemi, ó silný Ježíši.

Ó mé slunce, kdež máš svůj blesk? skrytý Ježíši, pročs svůj tak zatměl papršlek, ó světlý Ježíši.

Ó světa láska a radost, milý Ježíši, zapal v mém srdci tvou milost, ohnivý Ježíši.

Vem mé srdce a dej mi své, dobrý Ježíši, učni, ať ze dvouch jedno je, laskavý Ježíši.

Coť se v něm nelíbí, vyčisti, čistý Ježíši, abych byl vždy od zlého čist, milostný Ježíši.

Všecko, co tobě odporné, sladký Ježíši, dej, ať mně jest též protivné, medový Ježíši.

Bez tebe nechci živ býti, Choti Ježíši, lépe mi s tebou umřít, živote Ježíši.

Sláva buď Otcí věčnému, všech Stvořiteli, i jeho Synu milému, světa Spasiteli.

Sláva buď Duchu svatému, Posvětiteli, v Trojici nerozdílnému, duše Těšiteli.¹⁸⁸

¹⁸⁷Cit. *Denní modlitba církve – Hymny*. 1. vyd. Vatikán: Sekretariát České liturgické komise v Praze, 1989. 427 s. Cit. s. 328.

¹⁸⁸Cit. MICHNA z Otradovic, Adam: *Básnické dílo. Texty písní 1647-1661*. 1. vyd. Nakladatelství Lidové noviny. Praha 1999. 719 s. ISBN: 80-7106-329-0, s. 235-236.

Příloha č. 11

Ukázka harmonizace písně a responsoriálních zpěvů z publikace *Varhanní doprovod k mešním zpěvům, k hymnům pro denní modlitbu církve a ke zpěvům s odpovědí lidu.*

73

159

159

a) Vánek tu pachtolicka
nepro včelce střídání počtu oků +
refrém 1+1, 2+2, 2+1, 2+2
b) Maria, Boží Matko
2=1

Andante

160

160

a) Jezu Kriste, ty zajisté
b) Boží Synu, ty je všem shladil náš,
všech hříšniců

191

K 8

af ve - jše Ho - spo - din, on je král slá - vy

K 9

Na vě - ky chei zpi - vat o Ho - spo - di - no - vých mi - lo - stech.

K 10

U - zře - ly vše - chny kan - či - ny ze - mě, spa - su - na - le - ho - Bo - ha

XII

II

IV

XII

II

Příloha č. 12

Seznam antifon z publikace *Zpěvy s odpovědí lidu*

Odpovědi Bohuslava Korejse:

- K1 Do domu Hospodinova půjdeme s radostí.
- K2 Přijď Pane, a vysvobod' nás!
- K3 K tobě, Hospodine, pozvedám svou duši.
- K4 Pane, ukaž nám své milosrdenství!
- K5 Miluji tě, Hospodine, má sílo.
- K6 Velebí má duše Pána.
- K7 Budu velebit tvé jméno, můj Bože, králi.
- K8 Ať vejde Hospodin, on je král slávy.
- K9 Na věky chci zpívat o Hospodinových milostech.
- K 10 Uzřely všechny končiny země spásu našeho Boha.
- K11 Blaze každému, kdo kráčí po Božích cestách.
- K 12 Bože buď' milostiv a žehnej nám!
- K 13 Pán je světlo národů, Pán je sláva svého lidu.
- K 14 Budou se ti, Hospodine, klanět všechny národy země.
- K 15 Hospodin dá požehnání a pokoj svému lidu.
- K 16 Pane, smiluj se, neboť jsme zhřešili proti tobě.
- K 17 Hospodin je milosrdný a milostivý.
- K 18 Pane, buď' se mnou v mé bídě.
- K 19 Zahlad', Bože, mou nepravost!
- K 20 Hospodin je mé světlo a má spása.
- K 21 Když dnes uslyšíte jeho hlas, nezatvrzujte srdce svá.
- K 22 Pane, ty máš slova věčného života.
- K 23 Hospodin je můj pastýř, nic nepostrádám.
- K 24 Vyslyš nás Pane, a vysvobod' nás!
- K 25 Okuste a vizte, jak je dobrý Hospodin.
- K 26 U Hospodina je slitování, hojné je u něho vykoupení.
- K 27 Stvoř mi čisté srdce, Bože.
- K 28 Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?

- K 29 Kalich požehnání je společenstvím krve Kristovy.
- K 30 Otče, do tvých rukou, odevzdávám svého ducha.
- K 31 Veleb, duše má, Hospodina!
- K 32 Plná je země Hospodinovy milosti.
- K 33 Ochraň mě, Bože, neboť se utíkám k tobě.
- K 34 Chci tě oslavovat, Hospodine, neboť jsi mě vysvobodil.
- K 35 Budete vážit vodu s radostí z pramenů spásy.
- K 36 Jako laň prahne po vodách bystrin, tak prahne duše má po tobě, Bože.
- K 37 Aleluja, aleluja, aleluja.
- K 38 Zpívejme Hospodinu píseň novou.
- K 39 Oslavujte Hospodina, neboť je dobrý.
- K 40 Plesejte Hospodinu, všechny země.
- K 41 Jásejte Bohu, všechny země, aleluja.
- K 42 Aleluja, aleluja, aleluja.
- K 43 Zpívejme Hospodinu, králi věčné slávy.
- K 44 Sešli Ducha svého, Hospodine, a obnovíš tvář země, aleluja.
- K 45 Hle, přicházím, Pane, splnit tvou vůli.
- K 46 Ústa má zvěstují tvou spravedlnost.
- K 47 Spravedlivý zazáří v temnotách jako světlo.
- K 48 To je můj příbytek navěky.
- K 49 Blízký je Hospodin všem, kdo ho vzývají.
- K 50 Po tobě žízní duše má, Bože, můj Bože!
- K 51 Pane, odpusť mi všechny hříchy!
- K 52 Hospodine, slyš modlitbu mou!
- K 53 Budu vzývat Hospodinovo jméno.
- K 54 Budete mými svědky až na konec země.
- K 55 Vstupte před Hospodina s jásotem!
- K 56 Vyslyš mě, Bože, ve své veliké lásce!
- K 58 Buď veleben Hospodin nyní i na věky.
- K 59 Volám k tobě, Bože.
- K 60 Všechno, co žije, ať chválí Hospodina.
- K 61 Otevřte mně brány spravedlnosti.

- K 62 Vezmu kalich spásy a budu vzývat Hospodinovo jméno.
K 63 Ty jsi kněz navěky!
K 64 Tys chloubou našeho lidu.
K 65 Bože, do tvých rukou odevzdávám svého ducha.
K 66 Má duše čeká na Pána.
K 67 Královna stojí po tvé pravici ve zlatém rouchu.
K 68 Pane, shromáždí svůj rozptýlený lid!
K 69 Radujte se, spravedliví, v Hospodinu!
K 70 Pamatuj na mne, Pane, ve svém království!
K 71 Ženich je tady; jděte naproti Kristu Pánu!
K 72 Hospodine, ty vládneš nade vším.
K 73 Chvalte Hospodina, všichni jeho andělé.
K 74 Odpočinutí věční dej mu (jí) Pane, a světlo věčné ať (jí) svítí.
K 75 Z hlubin volám k tobě, Bože.
K 76 Aleluja.
K 77 Pane, smiluj se.
(bez označení) Chci zpívat Hospodinu, neboť je velmi vznešený.

Odpovědi Petra Ebena:

- E 1 Pane, ukaž svou moc a přijď, abys nás zachránil.
E 2 Pane, ukaž nám své milosrdenství a dej nám svou spásu.
E 3 Pane, veď nás po svých cestách, prokaž nám své milosrdenství a zachraň nás, a zachraň nás.
E 4 Veselte se, nebesa, jásej, země, před tváří Páně, neboť přišel, aleluja, aleluja.
E 5 Pán vládne, jásej, země, radujte se, ostrovy četné, aleluja.
E 6 Buď se mnou, Pane, v tísní buď se mnou.
E 7 Rozpomeň se, Hospodine, na svoji věrnost a svoje milosrdenství.
E 8 Z hlubin volám k tobě, Hospodine, Pane, vyslyš hlas můj.
E 9 Otče, nemůže-li mne tento kalich minout, aniž bych jej pil, se stane tvá vůle.
E 10 Pán vpravdě vstal z hrobu, aleluja.
E 11 Jásejte Bohu, všechny země, aleluja.
E 12 Bůh nás obnovil k novému životu, aleluja.

E 13 Sešli, Ducha svého a budou stvořeni, a obnovíš tvář země, aleluja.

E 14 Blahoslavená jsi, Panno Maria, protože jsi vytrvala pod křížem Pána, aleluja, aleluja, nyní s ním vládneš, aleluja.

E 15 Přeslavné věci pověřeny jsou o tobě, Maria, neboť veliké věci učinil tobě, jenž jest mocný.

E 16 Pane, smiluj se a sjednot' nás ze všech národů světa.

E 17 Na tebe spoléhám, kéž nejsem zahanben.

E 18 Hospodine, Pane náš, jak podivuhodné je tvé jméno po celé zemi.

E 19 Svým andělům přikázal o tobě, aby tě střežili na všech tvých cestách.

E 20 Odpočínutí věčné dej mu (jí), Pane, a světlo věčné ať mu (jí) svítí.

Odpověď Karla Skleničky:

Všechny země, zpívejte Hospodinu, novou píseň zpívejte jeho jménu.

Příloha č. 13

Zpěvník P. Bonaventury Bouše – seznam písní, které zpěvník obsahuje¹⁸⁹

1. Vesele zpívejme
2. Aj, čas vzácný přišel
3. Hle, přijde Pán
4. Z nebe posel vychází
5. Narodil se Kristus Pán
6. Prosíme tě, ó růžičko
7. Chtíc, aby spal
8. Ó Bože, hojný v milosrdenství
9. Zaspívám Pánu svému
10. Nuž, všichni, kdož jste žízniví
11. Soudce všeho světa, Bože
12. Nevinnost přemilá
13. Vstalt' jest této chvíle
14. Plesej, všechno stvoření
15. Třetího dne vstal Spasitel
16. K chvále Pána Boha svého
17. Vesel se, nebes královno
18. Přijď, ó Duše přesvatý
19. Studně nepřevážená
20. Prosme Ježíše milého
21. Otče náš, milý Pane
22. Radujme se vždy společně
23. Pán Bůh je síla má
24. Má duše se nespouštěj nikdy Boha svého
25. Tvůrce mocný
26. Jezu Kriste, štědrý kněze
27. Kristus, příklad pokory
28. Vítej, milý Jezu Kriste

¹⁸⁹Srov. BOUŠE, Zdeněk Bonaventura: *Malá katolická liturgika. Tradice – kritika – budoucnost*. 1. vyd. Praha. Vyšehrad, 2004. 230 s. ISBN: 80-7021-709-X; s. 185 – 229.

29. Ó Jezu Kriste, Synu Panny čisté
30. Pane Ježíši Kriste, tys Syn Boží zajisté
31. Kristus je má síla
32. Ach, můj nejsladší Ježíši
33. Mé jsi potěšení
34. Zdráva buď, Panno Maria
35. Chvaltež Boha našeho

Příloha č. 14

Ukázka písně, která se zpívá v obci Hluboš

Rok jeden opět života

*1. Rok jeden opět života uplynul nám,
spěcháme s díkem radostným ve svatý chrám.
Na věky budiž chválen Bůh dobrotivý,
Otec a Syn i svatý Duch milostivý.*

*2. Láska tvá, Pane, otcovská v minulých dnech
sítila nás a chránila v starostech všech.
Jaký to vzácný pro nás byl milosti čas,
na cestu spásy volal nás vlídně tvůj hlas.*

*3. Do knihy věčné život psal dobro i hřích.
Ó, jak se šťastno srdce všech spravedlivých.
Hříchů všech, Bože, litujem, milost nám dej
od sebe duše kající nezemítej.*

*4. Když by nám tvoje dobrota neskonala
nový rok ještě života darovala.
Chceme vždy dbáti upřímně zákona cest,
račiž jen, Bože, milost tvá k spáse nás vést.*

*5. Čeká-li nás snad v roce tom zármutku tíž
k pomoci přispěj, síly dej nésti ten kříž.
Z ruky tvé přijmem, co je nám usouzeno
za vše buď jméno tvé velebeno.*

*6. Ty jsi náš Tvůrce, Těšitel, Spasitel náš,
duší svých věrných bez rady nezanecháš.
Z nebe nám pošleš pomoc svou v příhodný čas
k přístavu míru věčného povedeš nás.*

*7. Račiž nám, Pane, žehnati v milosti své
živnost i role chrániti dobrotivě,
dej, ať se láskou bratrskou milujeme,
na věky s tvými svatými radujeme.*

Nápěv je stejný jako píseň č. 220 – *Chtíc aby spal* - z Kancionálu (Společný zpěvník českých a moravských diecézí).

Příloha č. 15

Ukázky textů písně *Ach, můj nejsladší Ježíši* v různých zpěvnících a původní text

Na příkladu písně „Ach, můj nejsladší Ježíši“, která pochází ze zpěvníku Václava Karla Holana Rovenského *Capella regia musicalis. Kaple královská zpěvní a muzikální...*¹⁹⁰, bych ráda ukázala, jak editoři v konkrétních zpěvnících pracovali s původním textem.

Původní text ze zpěvníku *Capella regia musicalis*, který je na s. 336:

1. *Ach můj nejsladší Ježíši grunte života mého/ kterýžto pline v hojnosti/ od studně Srdce tvého. Můj Pane plný milosti jenž hojnosti dáváš/ všemu Stvoření pod Nebem každému ji podáváš.*

2. *Zvlášť kdož spomíná na tebe a tebau se spravuje/ Své práce všechny starosti tobě jen obětuje. Rád ty spomáháš každému jsy plný smilování/ kdo ho jen hledá u tebe najde ho bez meškání.*

3. *Snášel jsy pro mě tak mnoho/šels až na dřevo Kříže/ Neyprvs pod ním často klesal/ nemoha snéstí tíže. Ach přerozkošné Ramena co jste se obtížili/ abyste ((abysste)) jen vůly Otce/ pro Ovce vyplnily.*

4. *Nezůstalo krůpěj krve v tvém Božském Těle žádná/ Aby vylitá nebyla/ ach ukrutnost přezrádná. Ale y krůpěje vody ven z Boku tvého vyšly/ aby jen všychni hříšníci pod milost Kříže přišly.*

5. *Ach můj předobry Ježíši pasyž mně pod svau stráží/ Ať mě bídy Světa toho zlostí svau neurází. Ale ať jsem obhájený před Ukrutnosti jeho/ nechť jsem mile zastíněný rukau Pastýře mého.*

6. *A když přijde má hodina že musým z Světa jíti/ Na nic se neohlížeje ze všecko opustiti. Dejž ó můj nejsladšy Pane ó bych tě hnedky spatřil/ s tvými Ovcemi milými/ a na věky tě chválil.*¹⁹¹

¹⁹⁰HOLAN, Václav Karel: *Capella Regia Musicalis. Kaple královská zpěvnj a muzykálnj w ržečj a w gazyku českém Swato-Wáclawském ...: to gest: Kancyonál a Knjha Zpěvnj na wssechny swátky a slawnostj wegročnj nynj nowě wydaná ...* W Starém Městě Pražském: u Jiřího Labauna, 1693. 36, 408, 12 s.

¹⁹¹Při vyhledávání této písně jsem využila internetové stránky <http://www.manuscriptorium.com>, která obsahuje kromě informací o staré české písňové tvorbě také scany některých zpěvníků. Vzhledem k nastavení a funkci stránek nebylo možné dát přesný odkaz na mnou citovanou píseň. Text písně jsem opsala 7. ledna 2014.

Zpěvník B. Z. Bouše¹⁹²:

1. *Ach, můj nejsladší Ježíši, grunte života mého, kterýžto plyne v hojnosti ze studně srdce tvého. Můj Pane, plný milosti, jenž ji v hojnosti dáváš všemu stvoření pod nebem, každému ji rozdáváš.*

2. *Zvlášť, kdo vzpomíná na tebe a tebou se spravuje, své práce všechny starosti tobě jen obětuje; rád ty spomáháš každému, jsi plný slitování; kdo ho hledá jen u tebe, najde ho bez meškání.*

3. *Ach, můj předobry Ježíši, pasiž mne pod svou stráží; ať mne bídy světa toho zlostí svou neuráží; ale ať jsem obhájený před ukrutností jeho; necht' jsem mile zastíněný rukou Pastýře svého.*

4. *A když přijde má hodina, že musím z světa jíti, na nic se neohlížeje, zde všechno opustiti, dej, ó můj nejsladší Pane, abych tvoji tvář spatřil s tvými přáteli milými a na věky tě chválil.*

Kancionál – vydání z r. 2004¹⁹³:

1. *Ach, můj nejsladší Ježíši ty dárce žití mého, zdroj blaha plyne v hojnosti mě z hlubin srdce tvého. Můj Pane, věčná láska tvá vše živí, zachovává a ze všech tvorů nejvíce nám milostí svých dává.*

2. *Tys přišel, abys zachránil ty ovce, které hynou, a krví platíš velký dluh, který byl jejich vinou. Kam zbloudily od tvé cesty, tam za nimi přicházíš a nástrahy všech nepřátel mocí své lásky maříš.*

¹⁹²Cit. BOUŠE, Zdeněk Bonaventura: *Malá katolická liturgika. Tradice – kritika – budoucnost*. 1. vyd. Praha. Vyšehrad, 2004. 230 s. ISBN: 80-7021-709-X. S. 225.

¹⁹³Cit. CIKRLÉ, Karel; SIMAJCHL, Ladislav a kol. (eds.): *Kancionál. Společný zpěvník českých a moravských diecézí*. 30. vydání. Katolický týdeník, Praha 2004. 595 s. ISBN: 978-80-86615-03-0. Č. 301, s. 234-235.

3. *Má lásko, na kříž přibitá i ranami mých hříchů, ty stále ke mně promlouváš; dost nebude mých díků za kříž, to světlo v temnotách, jež život znovu vrací, za každý den tvé štědrosti jež z tvých ran vykrvácí.*

4. *To však ti ještě nestačí, chceš nadto dávat Otcí i bolest ducha s krví svou a zůstat bez všech posil; být od něho též opuštěn ve svém posledním boji, říct Dokonáno! před Matkou, jež blízko kříže stojí.*

5. *Zde na oltáři znovu se tvá oběť zpřítomňuje, chceš s námi být po všechny dny, to je tvá svatá vůle. Spolu s tebou, veleknězem, slavíme nekrvavě, co na Golgotě vykonals nám k spáse, Otcí k slávě.*

6. *Žít máme tak, jak ty jsi žil, proto nás sytíš chlebem; ten chléb je živé tělo tvé, bez něj žít nedovedem. Ty jsi kmen a já ratolest, mám všechno jenom z tebe, přijď ke mně, dobrý Ježíši, v tobě je předzvěst nebe.*

7. *A k poslednímu setkání, až budeš vážit mé dny, chci přinést všechnu lásku svou, ty na ni, Pane, shlédni. Dej, aby byla silnější než všechny moje chyby, a odměň ji svým dědictvím, jak jsi všem věrným slíbil.*

Mešní zpěvy¹⁹⁴:

1. *Ach, můj nejsladší Ježíši, dárce života mého, kterýžto plyne v hojnosti ze studně srdce tvého. Tys, Pane, plný milosti a v hojnosti ji dáváš všemu stvoření pod nebem, každému ji podáváš.*

2. *Zvlášť těm, kdo myslí na tebe a tebou se spravují, své práce, všechny starosti, tobě jen obětují. Ty rád pomáháš každému, jsi plný smilování, kdo ho jen hledá u tebe, najde ho bez meškání.*

¹⁹⁴Cit. *Mešní zpěvy*. Vyd. 1. Česká liturgická komise, Praha 1989. Vydáno ve Vatikáně pro potřebu římskokatolické církve v Československu. 1101 s. S. 98-99.

3. Snášel jsi pro mne tak mnoho šels až na dřevo kříže, a často jsi pod ním klesal, nemoha snést tíže Ach, přerozkošná ramena, co jste se obtížila, abyste vůli Otcovu pro ovce vyplnila.

4. Nezůstala krůpěj krve v tvém božském těle žádná, aby vylita nebyla; ach, ukrutnost přezrádná! Ale i krůpěje vody ven z boku tvého vyšly, aby jen všichni hříšníci pod milost kříže přišli.

5. Ach, můj předobry Ježíši, pasiž mě pod svou stráží, ať bída světa tohoto zlobou mě neuráží; ale ať jsem obhájený před ukrutností jeho, necht' jsem mile zastíněný rukou pastýře svého.

6. A když přijde má hodina, musím ze světa jít, na nic se neohlížeje zde všechno opustiti. Dej, ó můj nejsladší Pane, abych tvoji tvář spatřil, s tvými ovce milými, a navěky tě chválil.

Český kancionál – rok vydání 1921¹⁹⁵:

1. Ach, nejsladší můj Ježíši, ty dárce žití mého, zdroj blaha plyne v hojnosti mně z hlubin srdce tvého. Ó Pane, věčná láska tvá, vše živí, zachovává a ze všech tvorů nejvíce nám milostí svých dává.

2. Kdo vzpomíná vždy na tebe, tvé pomoci si žádá, kdo práce, žal a kříže své v tvé ruce božské skládá: svou milostí mu přispíváš, jsa rychlý k smilování, svým věrným rád jdeš na pomoc, tvá ruka je vždy chrání.

3. Nám k vůli snášels tolik muk, vzals na se dřevo kříže a pod ním třikrát poklesl, snést nemoha té tíže. Ó přerozkošná ramena, jež sama prázdná hříchu, jste hrozně byla trýzněna jen za vin světa tíhu.

¹⁹⁵Cit. OREL, Dobroslav; HORNOF, Vladimír; VOSYKA, Václav: Český kancionál. 1. vyd. Praha. Státní nakladatelství, 1921. 688 s. ISBN: není. S. 190-191.

4. *Hle, krůpěj krve nezbyla víc ve zraněném těle, by oběť dána nebyla tu k spáse země celé. I bok tvůj, Pane, proklán jest, krev s vodou z něho splývá a lidstva všeho nepravost svým svatým proudem smývá.*

5. *Ó Jezu, Spasiteli můj, mne chovej ve své stráži, ať v boji světa láska tvá mé srdce sílí, blaží. Jak ovce bývá chráněna vždy od pastýře svého, tak láskyplně ochraňuj mne od zla hříchu všeho!*

6. *Až přijde smrti hodina, kdy v zem se tělo vrátí, tu zvláště, Smírce laskavý, rač o duši mou dbáti; kříž světa, strasti života změň v radost svého nebe, bych v sboru svatých andělů tam věčně slavil tebe.*

ANOTACE

Příjmení a jméno autora: Jůzová Pavla

Název práce: Liturgická reforma a duchovní hudba v pražské arcidiecézi po II. vatikánském koncilu

Vedoucí práce: P. Ing. Pavel Kopeček, Th.D

Počet stran: 97

Klíčová slova:

liturgická reforma

mše

Kancionál

Mešní zpěvy

pražská arcidiecéze

liturgická hudba

zpěvníky

Bakalářská práce se zabývá liturgickou hudbou po II. vatikánském koncilu v pražské arcidiecézi. Nejprve se zaměřuje na vznik Liturgické komise v r. 1965 a poté na vznik zpěvníků a nápěvů k žalmům. Na to navazuje část týkající se dalších zpěvníků a hudebnin. Dále se práce věnuje situaci ve vybraných farnostech pražské arcidiecéze.

ANNOTATION

Surname and name: JŮZOVÁ Pavla

Title of work: The liturgical revision and liturgical music in the Archdiocese of Prague after the Second Council of Vatican.

Thesis leader: P. Ing. Pavel Kopeček, Th.D

Number of pages: 97

Key words:

liturgical revision

holy mass

Archdiocese of Prague

liturgical music

hymn books

Kancionál (hymn book)

Mešní zpěvy (hymn book)

The Bachelor's thesis is concerned with liturgical music after the Second Council of the Vatican in the Archdiocese of Prague. At first it focuses at the beginning of the Liturgical Committee in 1965 and then at the origin of hymn books and psalm's chants. Then a section follows concerning other hymn books and sheets of music. The last section draws up the situation in selected parishes of the Archdiocese of Prague.